

F O R S K Ø N N E L S E N

UDGIVET AF FORENINGEN TIL

HOVEDSTADETS FORSKØNNELSE

XVI. AARGANG

KØBENHAVN MCMXXVI

R E D A K T I O N
O T T O A S M U S S E N

R E D A K T I O N S U D V A L G
A L F . C O C K - C L A U S E N
S T E F A N H E T S C H
H O L G E R J A C O B S E N
S O P H U S M I C H A Æ L I S

T R Y K T H O S N I E L S E N & L Y D I C H E (A X E L S I M M E L K I Æ R) — K O B E N H A V N

I N D H O L D S F O R T Æ G N E L S E

	Side
* Færdselsgru. Af ALFRED J. RÅVAD	1
* Skæmmende Friluftsklamering	4
Reguleringen af Frederiksberg Allé	5
Norske Forskønnelsesbestræbelser	7
* Blade af Byens Billedbog	8
* Rosenborg Have. Priselønnet Besvarelse af Foreningens Pris-	
Opgave	9
Den aarlige Generalforsamling	14
* Anbringelsen af en Brønd i Grønningen	15
* Museums-Parken. Af ALFRED J. RÅVAD	17
Generalforsamlingen den 30. Marts 1926 (Referat)	22
Arkitekt Holger Jacobsens Foredrag om »Theaterplaner«	27
Ny Formand for Foreningen	28
Literatur	28
* Højbroen. Af Kai GOTTLÖB	29
* Den svenske Skiltetype	37
Afgiften af Udhængsskabe og andre Bygningsfremspring	39
* Magistratens Materialskur paa Enveloppevejen	40
* Søernes Regulering	41
* Fregatten »Jylland«'s Bevarelse	47
* Nationalmuseet	49
* Gavltreklamer	63
* Regulering af Forholdene ved Nikolai Taarn	69
* Reguleringen af Frederiksberg Allé	71

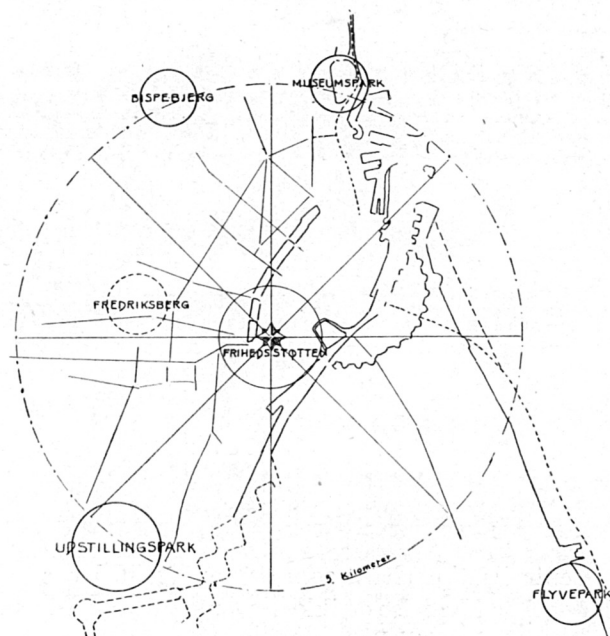

* betegner, at vedkommende Artikel er illustreret

B I L L E D F O R T E G N E L S E

	Side		Side
Forskönnelsescentre i Spredningens Tjeneste	1	Profiler af Stadsarkitektens Forslag til Søbreddernes Regulering.....	43
Friluftsklamer ved Svanemøllen	4	Plan af Søbassinet fra Gyldenløvesgade til Østerbrogade	44, 45
Helligaands-Kirkens Portal. Tegning af Kr. Kongstad	8	Parti fra Østersøgade	46
Parti af Voldgraven om Rosenborg	9	Fregatten Jylland	47
Parti ved Springvandet i Rosenborg Have	10	Gavlreklamer:	
Rosenborg Have. Oktober-Morgen	11	Nørrebrogade ved Jernbaneoverskæringen	64
Udsigt over Parterrehaven	13	Amagerbrogade 7	64
Parti fra den nu nedlagte Kanal i den tidligere Frugthave	13	Falkonerallé 96	65
Udkast til en Drikkebrønd	15	Rolighedsvej 22	65
Fra Grønningen	16	Dr. Primesvej	66
Udkast til en Museumsø	18, 19	Vesterbrogade 61 og 65	66
Projekter til en Højbro:		Frederikssundsvej 13	67
Af C. Nøkkentved og S. Friis Jespersen ..	30	Vesterbrogade 198	67
Af Anton Rosen, Chr. B. Petersen og Gutehoffnungshütte, Rheinland	31	Amagerbrogade 42 og 36	68
Af Christiani & Nielsen, Maschinenfabrik Augsburg-Nürnberg og K. Gottlob	32, 33	Nikolai Taarn	69
Af Monberg & Thorsen, Flender A. G. für Brückenbau og Karl Wach	35	Plan over Nikolai Plads	70
Anonymt	36	Reguleringen af Frederiksberg Allé:	
Af Moe og L. Hygom	37	Den oprindelige Plan til Reguleringen af Lille Runddel	71
Udhængsskilt fra Malmø	38	Den ændrede Plan til samme	72
Materialskur paa Envelopevejen	40	Den endelige Plan til samme	73
Sortedamssøen set fra Østersøgade mod Østerbro	41	Forslag til Opstilling af to dekorative Søjler	72, 73
Sortedamsdosseringen	42	Bænk foran Thorvaldsens Museum	74
		Drikkebrønd paa Frederiksberg Runddel ..	74
		Betonbænk fra Pilealléen	74
		To dekorative Brønde fra Verona	75
		Lille Runddels sydlige Side	77

FORSKØNNELSES CENTRE I SPREDNINGENS TJENESTE

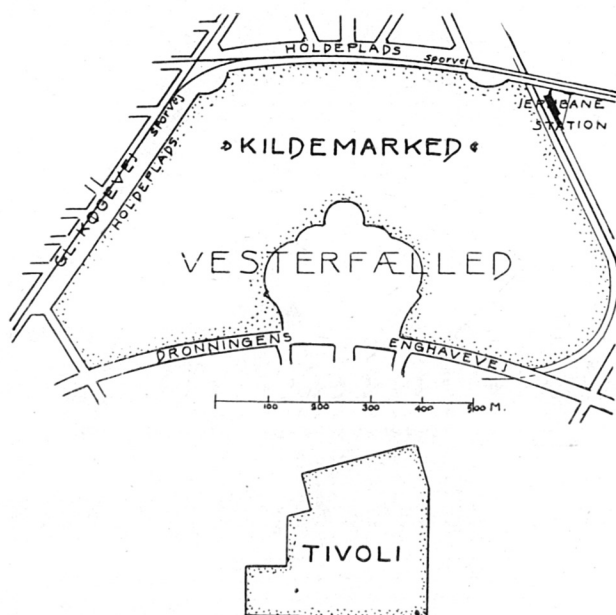
FÆRDSSELSGRU

Idet vi bringer nedenstaaende Artikel af Arkitekt Alfred I. Råvad, gør vi opmærksom paa, at Artikelen helt staar for hans egen Regning. De i Indlægget fremsatte Betragtninger over Færdselsproblemerne i Hovedstaden giver imidlertid Stof til Eftertanke, og Forfatterens Paapegen af det ønskelige i at skabe nye »Kulturcentre« i Byen vil være af den største Interesse.

En effektiv Regulering af Færdselsforholdene og en Virkeliggørelse af saa gennemgribende Forandringer som de foreslaaede medfører i Virkeligheden de voldsomste Angreb paa bestaaende Skønhedsværdier, samtidig med at de aabner Mulighed for Skabelsen af nye Skønheder. Her gaar det dog ikke an alene at give sig »de frie Kræfters Spil« i Vold. Forud for saadanne Planers eventuelle Virkeliggørelse maa der gaa Tilvejebringelse af en samlet Plan, og en saadan er ikke mulig uden en grundig Overvejelse af samtlige herhenhørende Forhold.

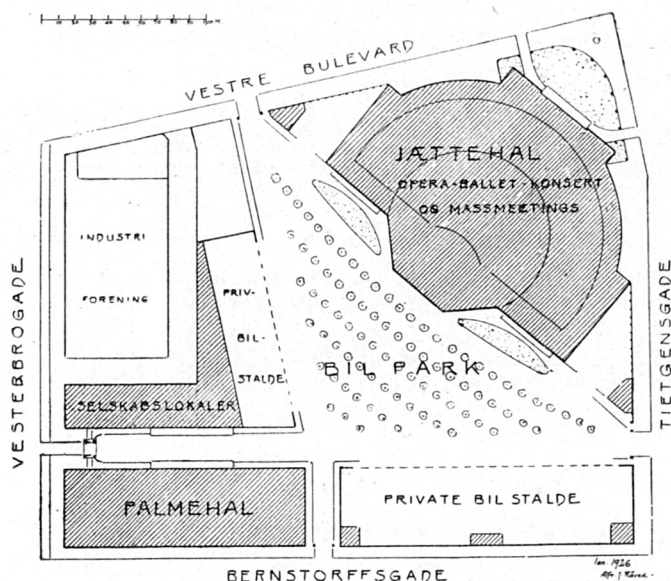
Til en Drøftelse heraf vil Tidsskriftet gerne give Plads.

Hvis Folk i Almindelighed var noget bedre orienteret med Hensyn til de Fænomener af Bylivet, de møder paa deres Vandring gennem Hovedstaden, saa vilde de sikkert diskutere de moderne Færdsels-Ulemper med Forstaaelse af deres Maal, Nødvendighed og Overdrivelser. Det er jo saaledes i alle Storbyer, og i Reglen værre end hos os. Ude i Byens Omegn hører man ofte Sætninger som: »Nej! til København kommer jeg ikke mere. Da jeg var der sidst, stod jeg Timer og ventede paa at komme over Gaden og maatte tilsidst bede en Betjent om at hjælpe mig over«. Naar man hører dette fra en ellers sund og rask Mand, bliver man vel først forbavset, for saa slemt synes man ikke det er, men naar man saa betænker Kontrasten mellem det rolige Liv i Landsbyen og Trængslen i vore Strøggader, saa indser man, at der er Forhold, hvis pludselige Udvikling bringer Forstyrrelse i Begreberne.

Den overdrevne Centralisationsdrift, som er Aarsag til den stærke Strøgfærdsel, er tildels en Følge af Mangel paa Ledelse og ikke nogen egentlig Nødvendighed. Den sociale Samlingsdrift er jo Oprindelsen til Byformen; men naar Byen er formet og er paa Vej til at blive en Storby, saa melder der sig en tilbageholdende Spredningsdrift, som bør opmuntres, ti i denne har vi Bødemidlet mod Samlingsdriftens Udskejelser. Og Ledelsen maa vise sig ved en rationel Ordning af de offentlige Færdselsmidler. En By som London, der, siden Middelalderens Mure faldt, har været fri for Fæstnings-Begrænsninger, og derfor har kunnet give Spredningsdriften frit Løb, er bedre stillet under det moderne Automobil-Chock end Paris, hvor Centraliseringsdriften har været forceret og Spredningen begrænset af Fæstningsvolde endnu i vore Dage.

Automobilet, som er den direkte Aarsag til Maset, er jo et overordentligt fordringsfuldt Trafikmiddel med Hensyn til Plads i Færdselsgaderne, idet det Antal Personer, en Sporvogn kan rumme, fordelt i Biler vil fylde en Gade. Og dog er det ikke denne Side af Sagen, som volder de største Vanskeligheder, men derimod de Biler, som er ude af Brug og holder ventende paa Gader og Pladser. Og dette hvad enten det er Herren, som kommer ind om Morgen og lader Bilen vente, til han skal hjem om Aftenen, eller det er Fruen, som skal ransage Butikerne og lader Køretøjet vente i Timevis, eller det er Forretningens eller Fragtmandens Lastbiler. Det er disse Køretøjer, hvortil alle ældre Byer mangler tilstrækkelige Holdepladser og Gadebredder, og det var et ligesaa naturligt som ubehageligt Forslag, da man ønskede at omdanne Raadhuspladsen til Parkingsplads for Automobiler; og bedst vilde det jo ogsaa være, om vi kunde henvise til andre Pladser, hvor dette tidssvarende Krav kan tilfredsstilles. I den bestandig hyppigere Nævnelse af Gader i to Etager ligger en alvorlig Trusel mod Frednings-Bestræbelserne og mod baade historiske og æstetiske Forhold i de gamle Bydele, men det andet Middel, man ligesaa hyppigt henviser til: den underjordiske Jernbane, er en endnu værre Trusel mod Byens hygiejniske Forhold. Dette Middels Plager er særlig iøjnefaldende i New Yorks underground railways. En stor Del af Byens Indbyggere tilbringer deres Dag i daarligt ventilerede og oplyste Lokaler ofte med udelukkende kunstig Belysning. I Tillæg hertil maa de saa have deres Tur i »tubens« Hede og Larm, som man maa have

prøvet for at forstaa, hvilken Plage dette Trafikmiddel er for den Befolkning, som er tvunget til at benytte det.

Aarsagen til disse Midlers Anvendelse eller Anbefaling er en — man fristes til at sige sindssvag — given sig Centralisationsbestræbelserne i Vold. Man tror at raade Bod paa Færdselsulemperne ved Indførelse af disse voldsomme Midler, medens Resultaterne er det stik modsatte. De vender Befolkningens Stræben mod det centrale og bort fra de Midler, som letter og fremmer Spredningen. Alt — Butikker, Kontorer og Arbejdslokaler skal partout stables ovenpaa hinanden i Byens Centrum, og dette begrænses saa meget som muligt. Det nervøse Jag bliver Dagens Orden, og Besindigheden skubbes tilside. Men den Vej gaar Strømmen, og By og Stat følger efter. Hvis vor By kender sin Besøgelsestid, saa tager den sig sammen nu i denne kritiske Tid og gør, hvad den kan for at dele Strømmen.

I den Retning er det værd at pege paa nogle overflødige og skadelige Resultater af den københavnske Centralisation. Der er først Tivoli. Hvilken Modsigelse er det ikke at have dette naturlige Spredningselement i Byens virkelige Centrum? Og dernæst er der Nationalmuseet. I en Menneskealder har man klamret sig til det centrale Prinsens Palæ, spildt Arbejde og Kapital paa den ene Plan efter den anden i Bestræbelserne for at lappe paa Forholdene dér, skønt Museet i enhver Retning vilde være bedre tjent med en Beliggenhed ugenert af den centrale Færdsel og med Plads for de voksende Samlinger. Det kræver vistnok stor Overvindelse for de vanebundne Københavnerne at bryde overtvært med Forholdene, skønt der ikke kræves noget særligt skarpt Syn for at indse, at de to Institutioner ikke saa meget længere kan blive liggende, hvor de er. De maa bort fra Jagets Strøg og ud i den bosiddende Befolknings Midte; ikke for deres egen Skyld alene, men for at danne Kulturcentre udenfor Byens egentlige Færdsels-Strøg, derved deler de Strømmen og indpoder i Befolkningen en Bevidsthed om, at en Spredning af de sociale og økonomiske Værdier over det større Omraade er til fælles bedste. Hensynet til Turistbesøget forandrer ikke dette Maal, ti Respekten øges for en Stad, hvor der er noget at bevæge sig efter, og hvor alting ikke ligger lige ved Porten.

Hermed er ingenlunde sagt, at alle Centraliserings-Bestræbelser er af det onde. Tivoli f. Eks. er for lille og alle Etablissementets Elementer for snævre, for lave til Loftet, faar

efterhaanden et Præg af en forfinet Kro og Krohave. Hvad der trænges til, er en Skueplads for 10000 Tilskuere og et Restaurations Lokale af tilsvarende Omfang. F. Eks. som vist paa vedføjede Skitse 40 Meter $\times$ 150 Meter $\times$ 20 Meter til Loftet. Og saa kan Resten af Pladsen indrettes for Bilparking for et Par Tusind Biler. Tivoli burde komme overens med Byen om at erhverve Plads ved den foreslaaede Udstillingspark i Kongens Enghave* og saa samtidig med Flytningen derud omdanne den centrale Grund paa en til Beliggenheden i Storbyen svarende Maade. Jeg tænker mig dog, at selv denne Udvildelse burde suppleres med et Par andre, saaledes at Dyrehavsbakken i Nord og et Anlæg ved Kongelunden i Syd kom ind under samme Styrelse, saaledes at en Rotation af Attraktionerne kunde ordnes. Etablissementets Opgave vokser med Hovedstaden, og det er ikke nogen ringe Opgave at adsprede Befolkningen; men som det er nu er det mere indrettet paa Turisternes Bekvemmelighed end paa den egentlige store Befolkning.

* Se »Meddelelser udsendt af dansk Byplanslaboratorium« Nr. 1. 1925

ALFRED J. RÅVAD.

SKÆMMENDE FRILUFTSREKLAMERING

PAA Strandvejen ligeoverfor Svanemøllevejens sydlige Udmunding vilde der være en meget smuk Udsigt ned over Strandvænget og den nye Strandpromenade. Istedetfor har man Synet af nogle mægtige Reklameplakater, der ganske borttager Udsigten og maa være en daglig Plage for Beboerne ligeoverfor at have for Øje.

Ejerne af saadanne ubebyggede Grunde hævder naturligvis, at de har Ret til at udleje deres Ejendom til Skilteplads, ligesaa meget de vil. Men da det er alle de forbi-passerende, der er tvungne til at se paa disse Reklamer, var det et Spørgsmaal til Overvejelse, om der ikke for i nogen Grad at begrænse disse Reklamer i hvert Fald paa Steder, hvor de borttager Udsigten fra noget smukt, burde kunne kræves en klækkelig Afgift til det offentlige.

REGULERINGEN AF FREDERIKSBERG ALLÉ

FREDERIKSBERG Kommunalbestyrelse har under 28. December f. A. tilskrevet For-
eningen saaledes:

»I Anledning af den ærede Bestyrelses Skrivelse af 29. Oktober d. A. angaaende Spørgsmaalet om Muligheden af i alt Fald delvist at bevare Træerne i Frederiksberg Allé i Planen for den forestaaende Omlægning, skal Kommunalbestyrelsen tillade sig at udtale følgende:

Det følger af sig selv, at Kommunalbestyrelsen i fuldt Omfang deler den ærede Bestyrelses Ønsker om, at Frederiksberg Allé skal fremtræde i en saa harmonisk Skikkelse som muligt og under nænsom Bevarelse af de nuværende Skønhedsværdier i saa stor Udstrækning, som dette er gørligt.

Man har navnlig overvejet Muligheden af, at en væsentlig Del af den nuværende Træbestand i de to nærmest Husene staaende Rækker kunde bevares og indgaa som et Led i den fremtidige Allé, og at man til Supplering af disse to Rækker kunde indflytte Træer af en lignende Størrelse andetsteds fra.

Dette Standpunkt har man imidlertid efter nøjere Prøvelse opgivet, idet følgende formentlig vægtige Grunde taler herfor:

1. Træbestanden er selv i disse to Rækker i alle Henseender saa uensartet som vel muligt, idet der findes Træer, dels i alle Aldre fra over 200 Aar til helt nyplantede, dels i forskellig Form og med højst forskellige Stammehøjder, dels endelig i en mere eller mindre fremskreden Forfaldstilstand, som naturligvis ikke er bleven bedre med Aarene.
2. De Træer, som kan fremskaffes til Supplering, vil ikke forbedre dette Forhold, idet ogsaa de er uensartede.
3. Selv om Tværprofillets Inddeling blev vedtaget under Hensyn til, at disse to Trærækker kunde bevare deres nuværende Plads, hvad jo imidlertid ikke er Tilfældet med det nu vedtagne Profil, maatte der nødvendigvis ved Alléens Omlægning foretages visse Terrainpaafyldninger omkring Træerne, hvorved en Løftning af Træerne blev nødvendig, og dette vilde i Forbindelse med den Jordfornyelse omkring Træerne, som er absolut nødvendig, være ensbetydende med en Omplantning, som atter vilde nødvendiggøre en kraftig Indskæring af Grenene. Dette vilde med Udsigt til et heldigt Resultat kun kunne lade sig gøre for c. Halvdelen af Træernes Vedkommende, eller ialt c. 100 Stk., og for noget godt og varigt Resultat kunde der ikke garanteres.
4. Foruden disse mere praktiske Hensyn skal man endelig anføre, at ihvorvel det maa indrømmes, at Alléen i sin nuværende Tilstand trods alt frembyder en vis landskabelig Skønhed, maa man anse det for meget tvivlsomt, om denne Træbestand, naar Belægningen bliver sat i en tidssvarende Stand, og Alléen i det hele kommer til at fremtræde mere som et moderne Gadeanlæg, vil passe blot nogenlunde ind i Rammen.

Naar Forholdene efter Kommunalbestyrelsens bedste Skøn ligger som anført, anser man det ikke for forsvarligt af Hensyn til den iøvrigt saa forstaaelige Stemning, der findes i vide Kredse, og som er kommen til Orde i den ærede Bestyrelses Henvendelse, at ændre Princippet i den stedfundne Vedtagelse.

Kommunalbestyrelsen kan ikke erkende, at det af Forskønnelsesforeningen fremsatte Forslag medfører nogen tilfredsstillende Løsning, men maa fastholde den een Gang tagne Beslutning om i det væsentlige at forsyne Alléen med nye Træer.

Kommunalbestyrelsen mener ikke, at der bør kunne være Uenighed om, at det, der tilstræbes, er en ensartet og varig Beplantning, og at der for dette endelige Maal maa bringes Ofre, og at den Forringelse, som de herskende Forhold medfører, ikke paa rationel Maade kan modvirkes uden netop ved Nyplantning i Forbindelse med Jordfornyelse. Kun de særdeles gode og smukke Træer i den store Runddel har man tænkt sig at bevare, ligesom man vil søge at bevare de gamle Træer langs Muren til Frederiksberg Kirkegaard.

Som det vil fremgaa heraf, har Frederiksberg Kommunalbestyrelse ikke kunnet slutte sig til det af Foreningen, med Tilslutning af den samlede Hovedstadspresse, anlagte Synspunkt: at man skulde indskrænke sig til at fælde de inderste Trærækker, men foreløbig lade de yderste — nærmest Husene staaende — Trærækker urørte.

Foreningen beklager dette Standpunkt, thi selv om det nok saa meget kan være rigtigt, at de nyplantede Allétræer i Løbet af 15—20 Aar vokser op og paany gengiver Alléen Udseendet af at være en rigtig Allé, — hvad det vel i alle Tilfælde er Meningen, at Frederiksberg Allé igen skal blive, uanset at Kommunalbestyrelsen fremtidig synes at ville betragte den »mere som et moderne Gadeanlæg« —, er det fremdeles Foreningens Opfattelse, at den radikale Ændring at fælde alle Træerne paa én Gang, burde udskydes længst muligt. Der er ingen *tvungende* Grund til at hidføre denne Ændring just nu, eftersom Sagkundskaben er enig om, at de ydre Trærækker for den største Del af Træernes Vedkommende er levedygtige endnu i en lang Aarrække, naar de vel at mærke underkastedes den nødvendige Pasning og Pleje.

Heller ikke forekommer Kommunalbestyrelsens Argumentation os helt overbevisende, naar det først anføres, at »Træbestanden (i de ydre Trærækker) . . i alle Henseender er saa uensartet som vel mulig«, og senere i Slutningen af Skrivelsen gøres gældende, at man ved den forestaaende Fældning har tænkt sig at bevare Træerne paa Runddelen samt langs Kirkegaarden. Hvorledes den tilsigtede Ensartethed i Allétræernes Udseende skal tilvejebringes under disse Forhold, savner man Paavisningen af, og umiddelbart indlysende er den ikke.

Og endelig er den Terrainpaafyldning, som Kommunalbestyrelsen henviser til, formentlig ikke større, end at Træerne kan blive staaende paa Roden i en lille Udskæring, der dækkes af Riste.

Det maa fremdeles forekomme Foreningen, at man i denne Sag har vendt op og ned paa Præmisser og Konklusion. Medens man i 1910 anlagde det efter Foreningens Mening rigtige Synspunkt, at den da paatænkte Regulering skulde foretages med skyldig Hensyntagen til *Træerne*, gaar man nu den omvendte Vej og vedtager et Vejprofil, der paa Forhaand udelukker Træernes Bevarelse.

Det er med den største Beklagelse, at Foreningen maa fastslaa, at Frederiksberg Kommunalbestyrelse i denne Sag ikke synes at have haft den rette Forstaaelse af de Krav ogsaa til *Bevarelsen* af en Bys Skønhed, der fra Borgerskabets Side med fuld Ret maa kunne stilles til Byens kommunale Styrelse. Og dette Spørgsmaal er ikke alene et frederiksbergsk Anliggende, men Frederiksberg Allé er som Adgangsvej til Frederiksberg Have fuldt saa vel hele Hovedstadens kulturelle Fælles-Eje.

NORSKE FORSKØNNELSESBESTRÆBELSER

Fra Tilsynsraadet med Byens Utseende, der er en Afdeling af Oslo Kommune, har vi modtaget nedenstaaende Beretning for 1925, som det er os en Glæde at offentliggøre som et interessant Vidnesbyrd om den Indsats, der i den norske Hovedstad er gjort for at højne Interessen for Byens Udseende, og om det positive Arbejde, der gøres for at tilføre Bybilledet ny Skønhed.

RÅDET har i 1925 behandlet 27 saker og foretatt 6 befaringer, derav en i havnebassenget og en til Tryvannshöiden. Dessuten har formann og sekretær deltatt i en rekke befaringer sammen med forskjellige kommunale autoriteter, og sekretæren har ennvidere hatt i oppdrag å inspisere plassene for annonsesøiler og elektrisitetsverkets nedstigningssøiler, forhavene, gjærders vedlikehold m. v. Der er utarbeidet kart over byens samtlige annonsesøiler, avis kiosker, elektriske nedstigningssøiler, transformator kiosker, urinaler, salgspaviljonger m. v. og på basis herav under 15. januar 1925 rettet en lengere henstilling til formannskapet i den hensikt å henlede oppmerksomheten på de vanskeligheter, som er forbundet med å løse plasseringsspørsmålet på en i estetisk henseende tilfredsstillende måte.

Under 27. februar sendte tilsynsrådet en ny og utførlig henvendelse til formannskapet, dennegang angående byens fontener. Heri er redegjort for alt, hvad byen eier av offentlige vannspringer og der konkluderes med forslag om, at ikke alene de nuværende fontener blir rikere utstyrt med vann og mindre utstyrt med industrigods, men også, at der ved nyanlegg eller nyregulering av gater, plasser og parker må sørges for flere fontener i byen, — ikke kostbare skulpturelle kunstverker, men en vannstråle, som kan spille i solen eller den mumlende lyd av rinnende vann, som i byens hete og støv kan gi følelse av friskhet og kjølighet.

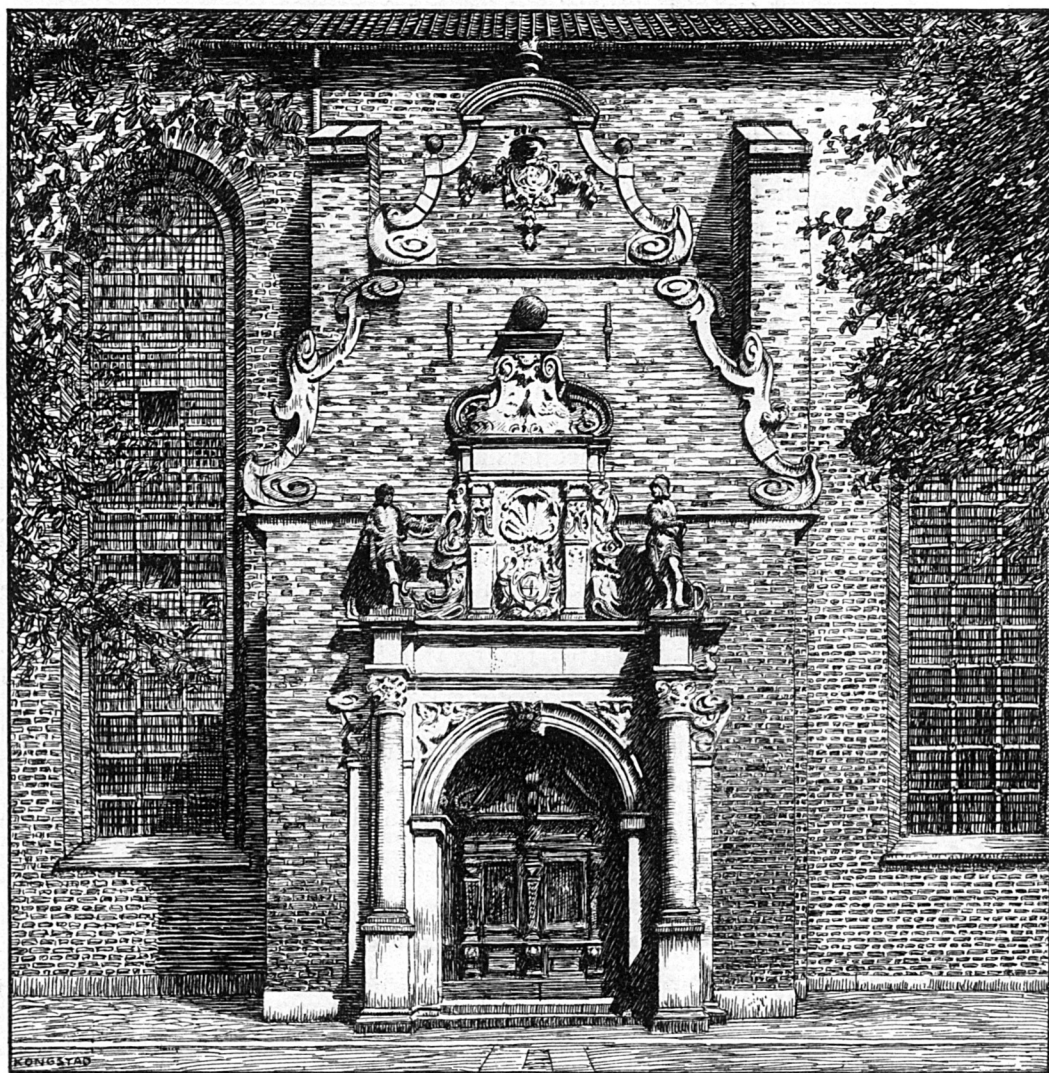
Av andre saker, som er behandlet eller drøftet i årets løp kan nevnes: fredning av gamle gårde, utsiktstårn med restaurant på Tryvannshöiden (behandlet i fellesmøte med Akers skjønnhetsråd), sporveissløife rundt Wessels plass, Tennishall i Gyldenløvesgate, Torshovparken og Solli plass, Østkantsykehuset, regulering av Underhaugsveien og Undergrunnsbanens endestasjon, oppsettelse av en rekke lysreklamer, byggeforholdene i Bjørviken, Piperviken, Frognerkilen og en Bestumkanal, sannsilo ved Framnesbryggen, annonser på sporvogner og rutebiler m. v.

Rådet har hatt den store glede i årets løp å motta flere beviser på, at arbeidet for byens forskjønnelse omfattes med stigende interesse blandt dens borgere. Det Heftyeske legat til Christiania bys forskjønnelse har skjenket en betydelig sum til fontene i Tors-hovanlegget, og rådets formann er opnevnt til formann i juryen for dette kunstverks bedømmelse. Selskapet for Christiania bys vel har skjenket en kunstnerisk utført vanningstro ved Majorstuen og har tilbudt sig å opsette fontenen »Havmannen« på byens eldste torv — et tilbud, som rådet ennå ikke har tatt standpunkt til. En anonym giver har skjenket Kai Nielsens »Moder med Barn« til Frognerparken, hvor kunstverket har funnet en heldig plass. Ennå venter man på de kommunale myndigheters bestemmelse om, hvor konsul Ivar An. Christensens gave Öglefontenen skal stilles opp.

Rådet er i årets løp trådt i korrespondanseforbindelse med Stockholms Skjønnhetsråd og med Selskapet til Kjöbenhavns Forskjønnelse. Det har foranlediget sig tilsendt fra staden Brunn tegninger og fotografier av papirkurver, som anbringes på lysmaster, samt tegninger og fotografier av parkportaler i Paris og Kjöbenhavn.

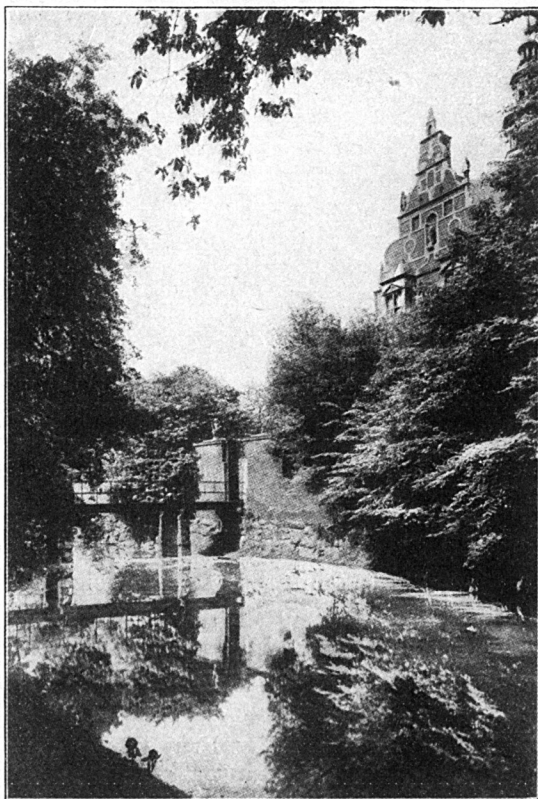

BLADE AF BYENS BILLEDBOG

HELLIGAANDS-KIRKENS PORTAL
Tegning af Kr. KONGSTAD.

Parti af Voldgraven om Rosenborg.

ROSENBORG HAVE

PRISBELØNNET BESVARELSE AF FORENINGENS PRIS-OPGAVE

MIDT i Byen, indrammet af hyggelige, gammeldags Huse med røde Tage, ligger en grøn Plet, vi alle kender og holder af. Det er Rosenborg Have. — Ingen Københavner undgaar nu og da at komme igennem den, den travle Forretningsmand faar et Pust af Syrener med paa sin Vej fra Port til Port, Børnene og de Gamle fordriver Tiden i Skyggen af de hundredaarige Træer, og vi andre, som er Genboere til Christian den Fjerdes Slot, glæder os daglig over Plænerne og de blomstrende Buske. Forstaaende og omsorgsfulde Hænder plejer og passer Roserne og Laurerne i de store Baljer, hvert Aar bliver der lagt en ny Skønhed til Haven, enten Vandet i Slotsgraven bliver rensset og med sin blanke sorte hemmelighedsfulde Flade spejler de røde Mure, eller et nyt Blomsterbed fanger Øjet i en eller anden hidtil upaaagtet Krog. Gartneren i Rosenborg Have maa være en Mand med baade Fantasi og Forstaaelse. Og hele Aaret rundt er der no-

Parti ved Springvandet i Rosenborg Have.

get særligt at se, et eller andet, der tager sig bedst ud netop i det Øjeblik, naar Lindene blomstrer eller Sneen trækker hvide Konturer paa Bronzeløverne foran Slottet.

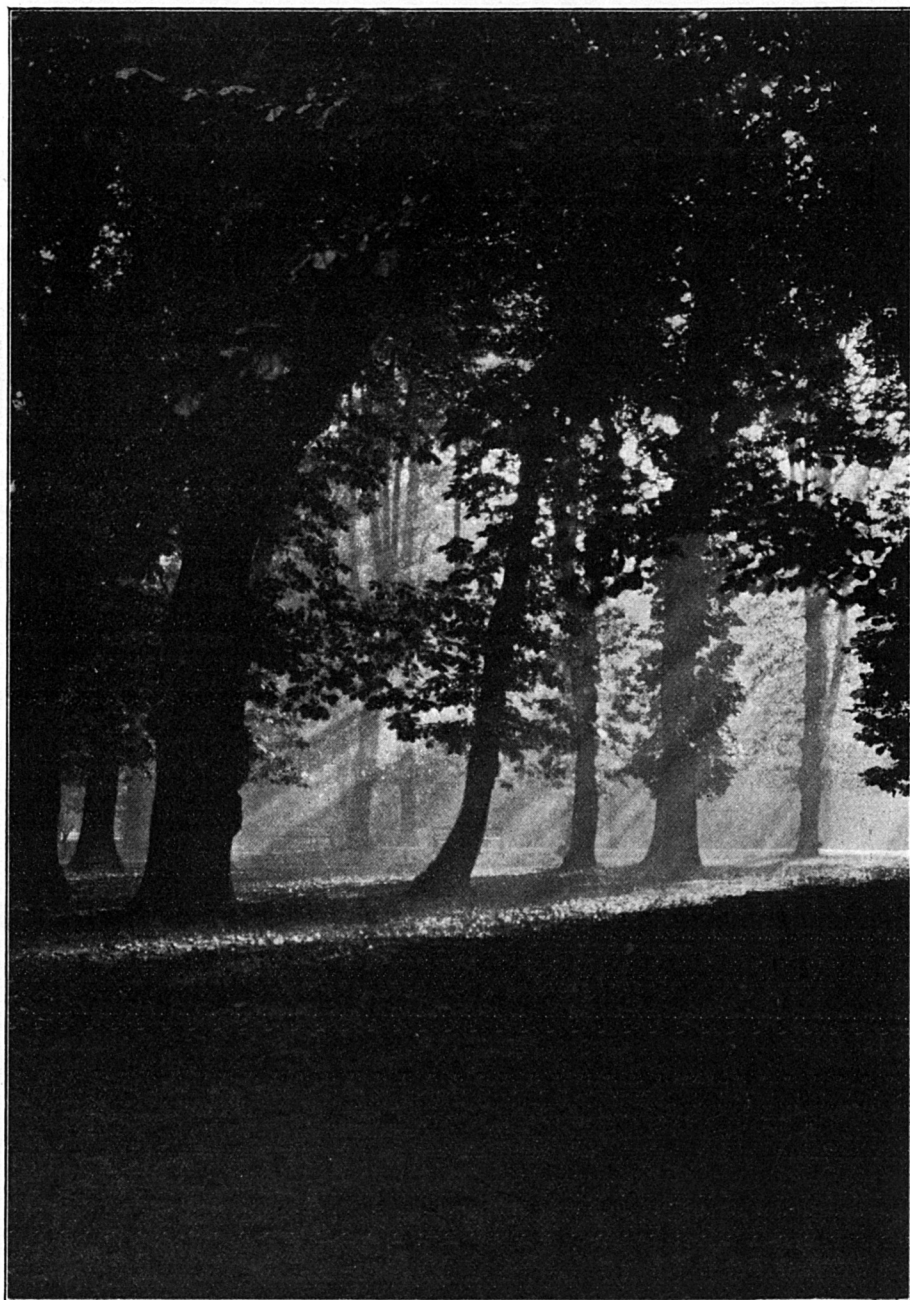
Og dog er der handlet ilde med den gamle Have.

Tre Fordringer kan man stille til en Prydhave hertillands, for at den skal være, som det sig hør og bør: der skal være Læ, Sol og Skygge. Lad os se, hvorvidt de er tilfredsstillt i Rosenborg Have.

I den nordlige Del, den tidligere kongelige Frugthave, er der overalt Lys og Luft; mod Blæst og Træk skærmer Muren ud mod Sølvgade, og Solen kan hele Dagen lang varme Græsset paa de kønne Plæner. Men ifølge Sagens Natur er her ingen Skygge — dette Partis Charme bestaar jo netop i, at der er aabent, frit og solbeskinnet —, Skyggen, den dunkle, svaale grønne Skygge, som man længes efter paa en kvalm Sommerdag, den hører ikke til paa Plænerne eller i Blomsterbedene, den finder man i Alleerne.

I de udmærkede Planer til en Omlægning af Kongens Have, som i sin Tid fremkom paa »Forskønnelsens« Initiativ, men som desværre senere (paa Grund af Tidernes Ugunst?) er blevet skrinlagt, var der megen Tale om disse Alleer. Der blev bl. a. rejst de Indvendinger imod dem, at de delte Haven i for stærkt afgrænsede Dele, og at de burde bestaa ikke af Linde, men et andet Træ, f. Eks. Akacier eller lign.

Hvad den første Indvending angaar, forekommer det mig, at man tager for en Fejl, hvad der i Virkeligheden er en af Alleernes Fortrin. En Have er netop smukkere, hyggeligere og mere indholdsrig, jo skarpere dens enkelte Dele er afgrænsede. Ikke saadan at forstaa, et en lille Plæne er smukkere end en stor, men overalt, hvor en harmonisk Afslutning, en Mur, en Hæk, Allé el. lign. indeslutter de *forskellige* Dele, kommer hver enkelt saa meget mere til sin Ret. Navnlig et Anlæg som Rosenborg Have, hvor Pladsen er begrænset, bør være delt i flere, hver for sig helt forskellige Dele, der hver repræsenterer sin særlige Gren af Havekunst. Der kan f. Eks. næppe være Tvivl om, at et af de smukkeste Steder i Rosenborg Have er den saakaldte Parterrehave, hvor der

Rosenborg Have. Oktobermorgen.

paa et ganske lille Areal er skabt en særlig Stil, et afsluttet Hele, der er indrammet af Slotsgraven og de klippede Linde. — Det er Faren ved den stærke Paavirkning fra engelsk Havekunst, at vi uden Kritik overfører Parkbegrebet til en mindre eller ganske lille Have. Men Parkens Idé er netop det store, udstrakte, den lange Udsigt, Helhedsindtrykket, det er ikke nok at beholde Proportionerne, selve Maalene kan ikke sættes ned uden at ødelægge Virkningen. I de ganske smaa Haver i Spanien ser man derimod, hvor lidt Plads der behøves for, at en klippet Buxbomhæk, et Rosenbed eller en Cypres

kan virke fuldkommen harmonisk. Mange af Haverne i Alhambra er ikke større end en almindelig københavnsk Gaardsplads.

Og hvad den anden Reform med Hensyn til Alleerne angaar: Valg af en anden Træsort end Linden — er det mærkeligt at se et saadant Forslag fremkomme netop her i Landet. Vi har i Danmark en ganske særlig Rigdom i vore Lindealleer, intet andet Sted i Evropa kender man disse høje slanke Træer, ranke som Lys, med de paa Ydersiden dybt nedfaldende, helt dækkende Grene, som de findes i næsten enhver dansk Herregaardshave. I Versailles er Allétræerne uens høje med en sparsom og uregelmæssig Krone, i Kensington er der lige saa langt mellem hvert af de mægtige Træer som Alléerne er brede, i Granada er de tætte og smalle som en Hæk. Kun i Rusland — f. Eks. ved Katarina den Andens ufuldendte Sommerslot ved Moskva — er der saadanne Lindé, som den danske Jord og Klima danner dem: slanke, ranke, næsten spinkle Stammer, med brede, luftige og kuplede Kroner. — Linden er det mest arkitektoniske af alle Træer, derfor passer det bedre end noget andet til en Have.

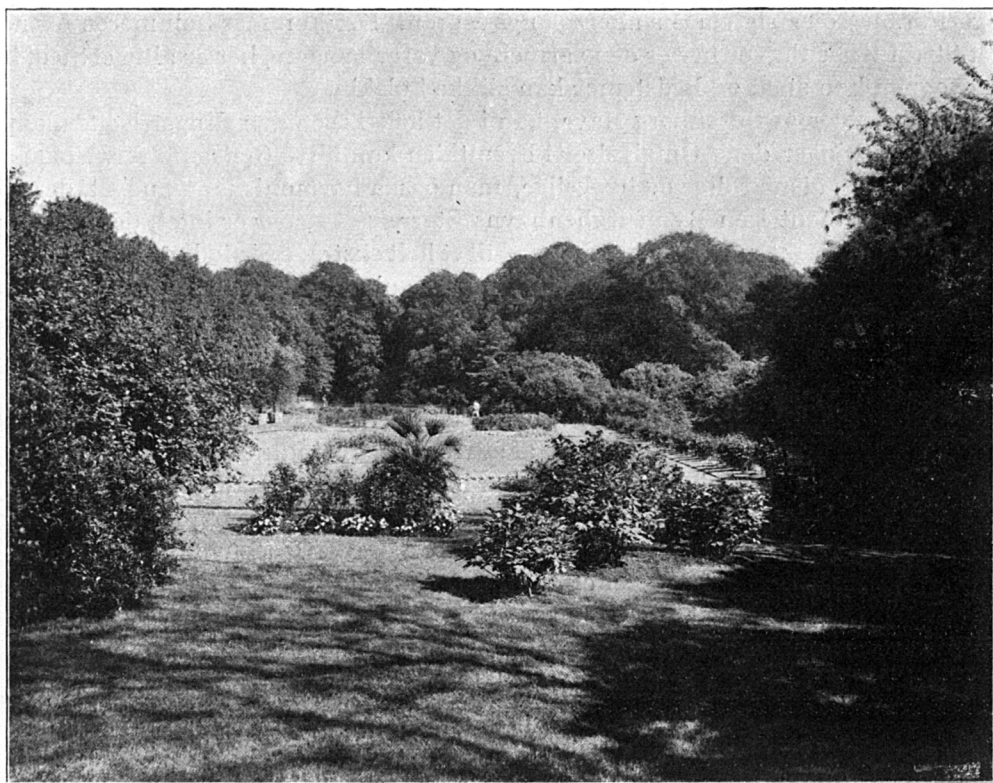
Et Lindetræ i en Allé, har engang en gammel Gartner sagt mig, bør have Form som en retvinklet Trekant, hvor Stammen ind mod Alleen og Jordsmonnet danner den rette Vinkel og Grenene paa Ydersiden fra Top til Rod Hypothenusen.

Igennem Rosenborg Have gaar der to brede, stort anlagte Alleer, hver, som en Allé bør have det, med en Begyndelse og et Maal (i gamle Dage plantede man endnu ikke Træerne i en Have hulter til bulter for at efterligne Naturen, men den planter ikke, den saaer, og det er noget helt andet), men Træerne i disse Alleer vilde ikke længere have tilfredsstillet min gamle Gartner. De er ved at kvæles, paatrængende Elme — og Elmen er det kedeligste af alle Træer, hvor det ikke som i England eller ved Fontainebleau f. Eks. kan brede sig til alle Sider — tager Lyset og Luften fra de gamle Kæmper, Jorden om dem er fasttrampet som et Stuegulv, surt og fugtigt er der overalt. Gud ved, om det skulde være for sent at redde dem? Som det nu er, gør man ondt værre ved at plante efter med smaa spinkle, nye Træer, som er dømt til at gaa ud uden nogensinde at blive større, i Skyggen af de omgivende Træer.

Naar vi betragter hele den tilplantede Del af Rosenborg Have (som er langt den største), maa man ikke tro, vi pietetsfuldt har overholdt den oprindelige Plan, blot fordi vi har ladet alle Træerne staa. Vi har bildt os ind, at hvor der staar to smaa spinkle Væxter, kan der ogsaa 20 eller 50 Aar efter staa to fuldt udviklede Træer, og har derigennem misforstaaet Ideen: de mange Træer er netop plantet med et Udvalg for Øje, efterhaanden som de er vokset op, skulde de svage, de daarlige og grimme være veget for de faa kraftige udvalgte, som overalt i Skovdrift — og i Livet med.

Og saa er, saa paradoksalt det end lyder, Rosenborg Slot blevet Stedbarn i sin egen Have. Se blot paa Indgangen fra Kronprinsessegade, en bred, lige Vej, flankeret af Kastanierne med deres mægtige Kroner, skulde pege lige ud, ind mod Slottet, der med sin smalle, elegante Gavl burde være det centrale i Billedet, i Stedet for som nu delvis at skjules af Snoninger med halvtudgaaede Syrener og Smaakrat. Det er ikke en eller anden Statue eller Trægruppe, der er Midtpunktet i Rosenborg Have, det er Slottet, alt det andet skal være Omgivelser, der fremhæver og forskønner det. Bygningen i en Have er ikke noget, der skal skjules — især ikke, hvor det drejer sig om en Bygning som denne — den er Hovedpunktet, der i sig samler alle Udgangs- og Endepunkter; den er Havens *raison d'être*.

Der har mærkeligt nok i den sidste Tid rejst sig Røster for at nedrive Muren ud mod Sølvgade. Gør man det, vil man berøve Haven en af dens største Charmer. Spørg Gartneren, om der ikke vil blive en ulidelig Træk, der vil knække Stilkene paa hans smukke Stokroser og hvirvle Støvet op i Øjnene, og spørg de mange gamle og svage, der fra det

Udsigt over Parterrehaven fra Professor L. TUXENS Lejlighed. (Ældre Billede).

Parti fra den nu nedlagte Kanal i den tidligere Frugthave.
Bygningen tilhøjre er, Herkules-Pavillon.

tidlige Foraar soler sig paa Bænkene langs Muren. Her kommer Sommeren før noget andet Sted i København, her er den varmere og varer længere, her er altid et Sted, hvor Barnevognen kan staa, og Bedstemor kan slikke Solskin.

Den, der holder af Rosenborg Have, kan i det hele ikke uden Ængstelse tænke paa, hvilke Forandringer dens Omgivelser i Fremtiden kan blive Genstand for. Netop som de er, er de ikke alene rolige og hyggelige, men ogsaa harmoniske —, noget, der efterhaanden er sjældent i en By af Københavns Størrelse —, der er intet, der skæmmer. Havde man en Ønskeseddel og havde Raad til et helt ekstra, overflødigt Ønske — kunde man maaske finde paa, at Kasernen skulde være gul, okkergul, som Bygningerne ved Indgangen til Frederiksberg Have. Det vilde se herligt ud sammen med de røde Tage.

Ja, og saa (men det Ønske fik man vist ikke opfyldt), saa kunde man ønske sig, at der et eller andet Sted, f. Eks. i Fælledparken, blev Brug for et Monument af en Folkefører — og at Hørup paa den Maade kunde sige Farvel til Rosenborg Have for stedse. Som det nu er, gør hans Statue Indtryk af at ville true de indtrædende til et eller andet. Hørup passer ikke i Rosenborg Have, den bør ikke være nogen Kampplads, der er Steder nok, hvor der drives Sport og holdes Møder og Taler og Markeder og raabes og agiteres. Det gamle Anlæg bør ligesom Frederiksberg Have være en Oase, hvor man midt i Travlheden og Larmen kan hvile Øjne og Øren og sole sig og lytte til Skovduernes Kurren — har De lagt Mærke til, at der virkelig er Skovduer herinde i Storbyens Midte? — og fodre Svanerne og følge Vildandefamiljens Liv i Slotsgraven. For hvert Aar, der gaar, vil en By i Udvikling, som København, sætte mere Pris paa de faa Idyller, den har tilbage.

Tiderne er ikke til Luksus, bliver der sagt, og som saadan betragtes sagtens Udførelsen af Planerne til Regulering af Kongens Have. Men hugge et Par Træer eller foretage nogle Dræningsarbejder, saa det klare Vand ikke konstant hele Vinteren stod under Træerne — det kunde højst hjælpe lidt paa Arbejdsløsheden, store Udgifter kunde det ikke medføre. Mon ikke alle vi, hvis daglige Vej gaar gennem Haven eller som har Glæden af at se den fra vore Vinduer, kunde gøre et eller andet for at redde de store Skønheder, den rummer, inden det er for sent. Netop i Tider som vor er det ikke nok at lade fem være lige og tro, det gaar som, det skal. Hvis vi ikke bevidst værner om det gamle overlevere, som engang var stærkt og kraftigt, men som nu kun er en Skønhedsværdi, en Luksus, om man vil, eller en Erindring, saa mister vi det. Der er allerede hertillands — ikke blot i bogstavelig Forstand — alt for mange af de gamle Ege, der er udryddede for at skaffe Plads for smaa ubetydelige Dusræer. M.

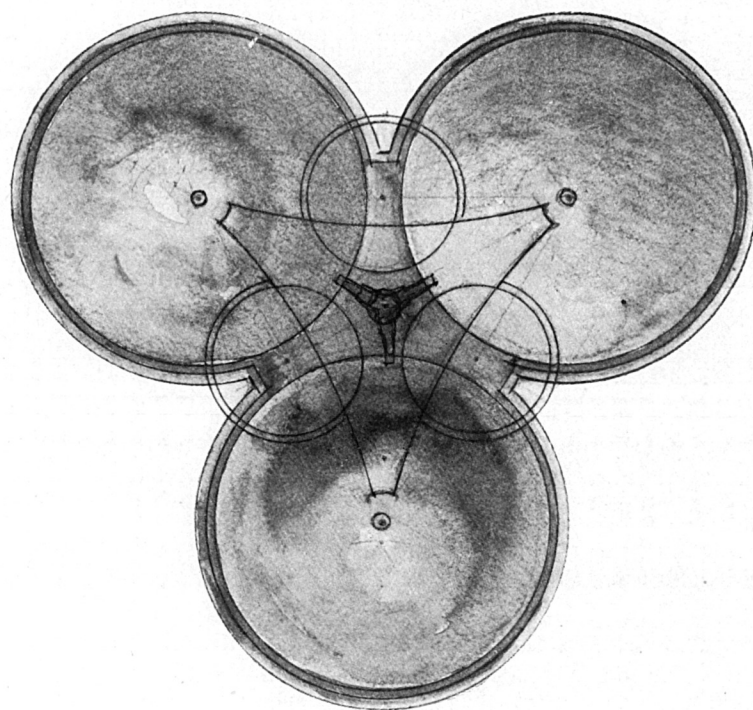
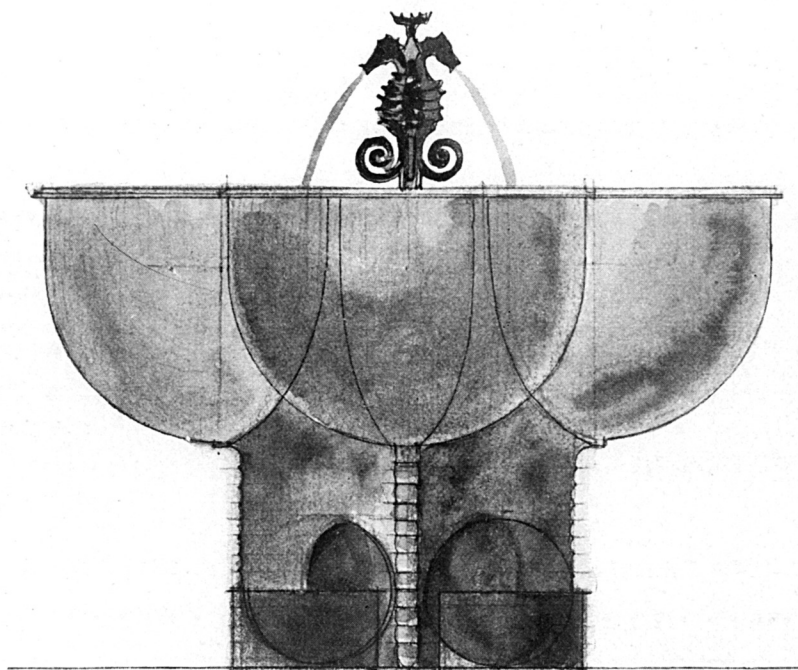
DEN AARLIGE GENERALFORSAMLING

afholdes Tirsdag den 30. Marts Kl. 7 $\frac{1}{2}$ Em. i Industriforeningens Foredragssal. Vestre Boulevard 18 (mellem Industrikafeen og det tidligere Kunstindustri-Museum).

1. Bestyrelsen aflægger Beretning om Virksomheden i det forløbne Aar (Lysbilleder) og fremlægger det reviderede Regnskab.
2. Valg af 3 Bestyrelsesmedlemmer (efter Tur fratræder d'Hrr. Billedhugger JENS LUND, Ingeniør VILH. MARSTRAND og Professor EDVARD THOMSEN).
3. Valg af det raadgivende Udvalg.
4. Valg af Revisorer og Revisorsuppleanter.

Efter Generalforsamlingen Foredrag (med Lysbilleder) af Arkitekt HOLGER JACOBSEN om »Theater-Arkitektur«.

For at give ogsaa andre, især Medlemmernes Damer, Lejlighed til at overvære Foredraget, kan ethvert Medlem medtage en Ledsager, idet det dog er en Forudsætning, at Ledsagerne ikke deltager i eventuelle Afstemninger, medmindre de er Medlemmer af Foreningen.

Udkast til en Drikkebrønd. Af Arkitekt HOLGER JACOBSEN
(se næste Side).

ANBRINGELSEN AF EN BRØND I GRØNNINGEN

PAA det Sted, hvor Grønningen (Bredgades Forlængelse) støder til St. Kongensgades Forlængelse udfor Østervoldgade, har der i lang Tid været anbragt en Vandpost med Vandingstrug for Heste. For et Par Aar siden opstilledes endvidere — og er fremdeles anbragt — et Træskur som Læ for den Mand, der passer Vandingen. Skuret er af den Slags, der endnu er det almindelige for Avishandlere, og har endogsaa Gardiner for Vinduerne. Ikke desmindre maa dette Skur siges at danne et mindre præsentabelt Midtpunkt for den aabne Plads paa det paagældende Sted, og det maatte synes nærliggende at søge Skuret og Vandposten med den tilhørende Trug afløst af en mere dekorativ Brønd, der kunde tjene samme Formaal og blive til virkelig Pryd paa Torvet, langs hvilken der paa begge Sider, saavel ad Grønningen (Bredgade) som ad St. Kongensgade, er en ikke ringe Færdsel. Vi hidsætter i den Anledning et Udkast til en saadan Brønd tegnet af Medlem af Bestyrelsen, Arkitekt HOLGER JACOBSEN. Udkastet viser en støbt, tredelt Kumme med tre Skaale foroven for Hestene og tre mindre forneden til Hunde. Kummen er støbt, fordi det er den billigste Fremgangsmaade under Hensyn til den Mulighed, at lignende Kummer kunde finde Anbringelse andre Steder i Byen. Den Mand, der passer Kummen, bør — hvis hans Nærværelse overhovedet er nødvendig — ikke have noget fast Skur, men en Vogn i Lighed med den af Arkitekt HELWEG-MØLLER tegnede transportable Avisbod (se Forskønnelsen 1924 Side 56), ja han kunde maaske lige-frem indrette sig som Avissælger og behøver jo ikke at anbringe sig lige klods op ad Brønden.

Den nuværende Vandpost er anbragt i Forlængelse af Fortoyet fra Grønningen. En Brønd burde rykkes længere ind paa Torvet, saaledes at den kom til at staa i Hjørnebygningens Akse.

MUSEUMS-PARKEN

*Fra Arkitekt Alfr. J. Råvad har vi i Tilslutning til hans i »Forskønnelsen«
Nr. 1/1926 offentliggjorte Bidrag til Belysning af Færdselsforholdene i Hovedstaden
modtaget nedenstaaende Artikel angaaende Nationalmuseet.*

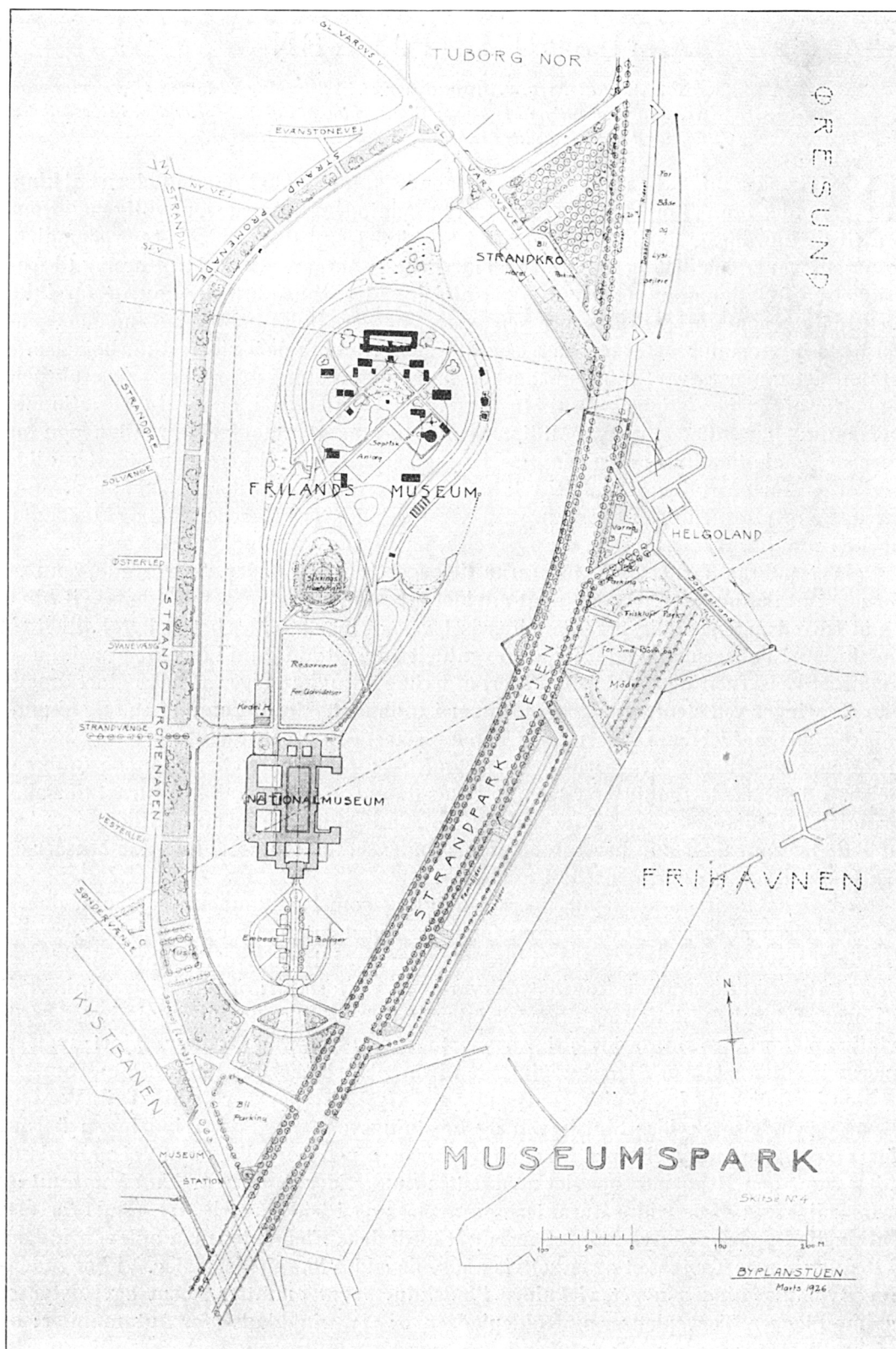
DET lykkedes mig ikke rigtig i det foregaaende Nummer af »Forskønnelsen« at klar-
gøre Ideen om »Forskønnelses-Centre i Spredningens Tjeneste«, navnlig med Hen-
syn til det nordligste af disse, som staar i Forbindelse med Strandvejs-Spørgsmaalet,
som dette var fremstillet og illustreret i Tidsskriftets Aargang 1923. Mit Forslag til An-
bringelse af Nationalmuseet dér, hvilket altsaa er tre Aar gammelt, kan derfor ikke
med Rette — som antydtes i Dagspressen — siges at være holdt hemmeligt, medens saa-
vel Regeringen som Museet har været holdt underrettet om dets videre Udarbejdelse.

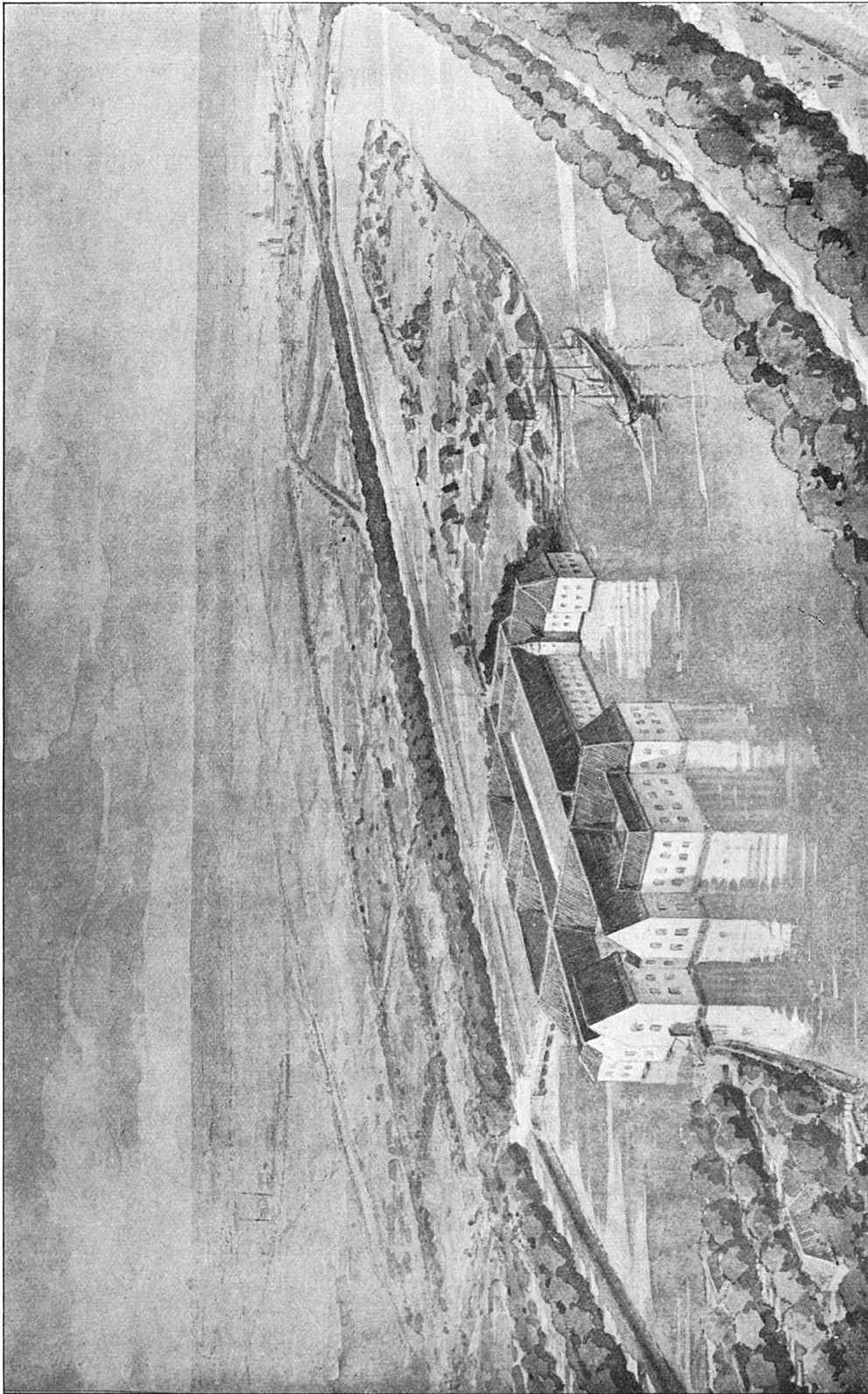
Men det under Navnet Museumsparken nævnte Sprednings-Centrum er nu aktuelt
og derfor af særlig Vigtighed, fordi Museet danner Kærnen deri, og fordi den nationale
Indsamling har stillet den første Million Kroner til Museets Raadighed. Muligheden for
vore nationale Samlingers Anbringelse i Omgivelser, som vil give den størst mulige
Sikkerhed for en rolig fremtidig Udvikling, kan derfor øjnes. Spørgsmaal som Brand-
faren, Færdselsgruen og Omkostningerne ved henholdsvis Prinsens Palæ og Museums-
parken som her foreslaaet maa nu overvejes, før Rigsdagens Godkendelse æskes.

Palæet er brandfarligt og Kvartererne til begge Sider ligeledes. Stormgade, som er
forudsat at danne den ene Side af et udvidet Museum paa den gamle Plads, vil blive
en af Hovedstadens vigtigste radiale Færdselsveje og maa udvides betydeligt, hvilket vil
indskrænke Palægrunden og bringe et eventuelt udvidet Museum i direkte Forbindelse
med Færdselsgruen og Færdsels Farer, af hvilke vi nu kan siges at have gjort drasti-
ske Erfaringer ved stedfundne Eksplosioner i Udlandet. Hertil kommer saa de økono-
miske Hensyn, idet den i Museumsparken foreslaaede Byggegrund ikke kræver Ekspro-
pationer og tillader Byggearbejdets Begyndelse umiddelbart efter Planens Godken-
delse. I disse sidste Retninger vil denne Plads danne en fuldstændig Kontrast til Palæ-
grunden. Beparelserne ved Parkgrunden vil sandsynligvis løbe op i Millioner og Aar
af Tid; ligesom man kun her kan samle de under Nationalmuseet hørende Museer og
faa Plads til næsten ubegrænsede Udvidelser.

Med Hensyn til Parkens yderligere Udvikling som Forskønnelsescentrum, da vil
Nedlæggelsen af Østre Gasværk, som for længst bestemt, gaa for sig, og store Arealer
baade af Gasværkshavnen og af Kalkbrænderihavnen blive afgivet til Bebyggelse, hvor-
ved et virkeligt tidssvarede Hovedstadskvarter vil være sikret; og da Færdselsmidlerne
i Form af Jernbanestation og Sporvejslinjer er tilfredsstillende, vil en almindelig Ud-
vikling sikkert tage sin Begyndelse, saasnart Museets Flytning dertil er afgjort; men en
nærmere Forstaaelse af Byparkudviklingen i sin Helhed er derved blevet opportun.

Den i æstetisk og hygiejnisk Henseende saa vigtige Bypark er nemlig i sin Vorden.
Dens Oprindelse skyldes Slotshaven og Fæstningsværkerne, og Erindringen herom
har endnu stor Indflydelse paa Smagen og Formen, paa Fordelingen af Vej og Beplant-
ning samt paa Hegnsørgsmaalet med dettes Lukketider og Opsyn. Kun langsomt og
vanskeligt kan disse ældre Karaktertræk ændres og i Tidens Løb give Plads for den
rationelle Bypark ved nye Planer; nærmest fordi dens Elementer maa opleves, indgaa
i Befolkningens Tænkesæt og enkeltvis afløse de ældre Skønhedsideal. Vi har inden-
for Byplanlægningen noget, vi kalder Pladskunst, som omfatter Form og Udstyr af
aabne Pladser, Torvepladser og Holdepladser, og: »Parkingplads« for Automobiler; og
vi har Boulevarden som Erstatning for de gamle Voldpromenader — egentlig to Ele-

menter af den kommende Byparkplan. Kirkegaarden som sideordnet Byparkelement bør ogsaa erindres.

Smukke og skattede Parkanlæg som Ørstedsparken og Østre Anlæg fjerner sig kun smaa Skridt fra det traditionelle, fra Slotshaven, som repræsenteres af Frederiksberg Have og Søndermarken; medens Fælledparken har nærmet sig til Opfyldelse af Byplanens Færdselskrav. Rosenborg Have indtager en Særstilling gennem sin Udvikling som Hovedstadens Friluftsfestsal med Paradeplads. Den burde færdiggøres og indgaa i Byplanen for at tjene Hovedstadens Folkeliv paa lignende Vis som Middelalderens Byting med Ringen af Stene under et skyggefuldt Træ tjente Landsbyens folkelige Sammenkomster: et Maal, som saa vel lader sig forene med Havens nuværende Form og Brug. Af Voldpromenader har vi endnu en Del om Kastellet og om Christianshavn samt i Østre Anlæg, og vi burde have nogen Sikkerhed for, at Vestfrontens Voldterræn vil sluttes nærmere til det egentlige Byparksystem ved at indrette sig for flere Færdselsmidler end netop Apostlenes Hestes.

Det er ikke min Hensigt med disse Bemærkninger at nedsætte Respekten for vore ældre Parkanlæg, de, jeg mener bør hægges og fredes i deres ældre Former som historiske Minder af blivende Værdi; men naar vi skrider til Anlæg af ny Parker, saa maa disse præges af vor Tid og vore Færdsels- og Promenademidler. Det lille Langelinjeanlæg giver os et Fingerpeg i den moderne Retning — egentlig det eneste vi har. Naar Boulevarden som Voldpromenadens Afløser nævnes, saa mindes vi denne Betegnelses Forbindelse med »Bulværk« som Udtryk for Fæstningsværket, og findes denne Forbindelse ikke, burde Betegnelsen Parkvej foretrækkes, især hvis denne staar i Forbindelse med Parkanlæg.

Som en ægte Byparkidé skal jeg henlede Opmærksomheden paa Esplanadeformens Allérækker. Et begrænset Areal omgivet af en Ramme af Blomsterbede og Buskads og helt beplantet med skyggefulde Allétræer. Det bør vel betragtes som selvfølgelig, at Nyttens ved moderne Anlæg skal være tydelig — skal være som man siger til at tage og føle paa; idet Fortidens pompøse Bygnings- og Parkanlæg, om de mest storslaaede af hvilke det er sagt, at de er »saa velsignet blottet for at gøre en praktisk Nytte« og derfor strider mod Nutidens Etik. Vore nye Anlæg maa være — og forstaas som værende — Omkostningerne værd for Folkets folkelige Klasser. Den beplantede Esplanadeform med Borde og Bænke, altid aaben og under Byens Ordenspolitis Opsyn, har haft sine Forgængere selv i lidt afsides Hjørner af nyaabnede Slotshaver. Den var beregnet paa Familjer medbringende Madkurve og var — hvor dette var muligt — knyttet til Begrebet »Vand paa Maskine«. Dette er gaaet af Brug; men jeg tror, den fortjener en Genfødsel i Byparken. En engelsk Forfatter gjorde sig for nogle Menneskealdre siden fortjent ved at danne et aandeligt Centrum i Lighed med Paris' litterære Saloner i sin Have, og mange er senere bleve overraskede ved at erfare, at denne berømte Have kun bestod af Skyggetræer, hvorunder Selskabet bevægede sig frit, omtrent som under Træerne i Kongens Have nær Springvandet. Jeg har skitseret et saadant Anlæg ved Museumsparkens »Strandkro« ved Gl. Tuborg Vej, og jeg tror, at Byparkanlæg bør have et eller flere Anlæg af den Slags. Bestræbelser for at fremme »The simple life« bør kunne forenes med Skønhedsbestræbelserne i den moderne Storby.

For øvrigt vil man af den vedføjede Skitse til Museumsparken se, at hele den parklignende Ramme om Museumsanlægget er beregnet paa en centraliseret Trafik: Jernbane, Sporvej, Automobilveje, Ride- og Cyklestier med Holdepladser. Der er rigeligt med Spadsereveje med Siddepladser med lokkende og interessante Udsigter. Her er ingen Mangel paa Landskab eller Vand, paa Strandvejsidyl med Badested og Anlægsplads for Baade og Lystsejlere. Syd for Badestedet er givet Plads for en Friluftspark for smaa

Børn med deres Mødre, nærmest tænkt for underernærede og rekonvalescerende, som efter Lægeanvisning kan modtages og faa Tilhold og Pleje. Slige Anlæg bør betragtes som hørende til en rationel Bypark.

Men man maa jo ikke glemme Vanskelighederne ved Museumsparkens Gennemførelse. Havnevæsenet har i mange Aar arbejdet paa Planer for Udvidelse af Frihavnen nordefter til udfor Tuborg, og Nationalmuseet fastholder endnu sine tilvante Palæplaner.

Men Tiden er vistnok nu løbet fra begge disse Autoriteter. Havnevæsenets Planer antager nu Karakteren af en Udfordring til Byplan- og Naturfredningsudviklingen. De vil berøve Hovedstaden dens eneste Berøring med Øresundstranden paa Sjællandsiden, medens Havneplanerne ikke hviler paa nogen Nødvendighed. Hvad Hovedstaden trænger til, er en **Østersøhavn** med Indløb fra Syd; medens Kattegatshavnen — den nuværende Havn — forlængst er tilstrækkeligt udbygget. Omtrent en Tredjedel af Københavns Omraade: — fra Islands Brygge til Amagers Sydpynt og fra Amagers Midte i Øst til Avedøreegnen i Vest, ligger som et forsømt og øde Areal, udenom hvilket Byens beboede Kvarterer og Færdselslinjer er misdannede. Hele dette store Areal skærer sig ind mod Byens Midte, med Fremtidsværdier, som vil løbe op i Milliarder, som kun venter paa Kultursignalet, og dette gives, naar Indløbet fra Syd dannes. Der ligger Havnevæsenets Opgave. Der vil det skabe nationale Ideer, medens det ved at fortsætte nordpaa ødelægger saadanne.

Med Nationalmuseet forholder det sig paa lignende Maade. Det er blevet en Tradition for det at klamre sig til den forældede Beliggenhed, til Trods for Umuligheden af der at opfylde sin foreliggende sandsynlige og voksende Fremtidsopgave for dansk Kultur og Videnskab.

I disse Mangler og Skyggesider ved Autoriteternes Havne- og Museumsplaner ligger — paradoksalt nok — Værdien af den her foreslaaede Museumspark. Dens Adoption vil lede Havneudviklingen sydpaa, og den vil bringe Museet den Enighed og Fasthed overfor Folkestemningen, som det burde have sikret sig, før den offentlige Indsamling begyndtes. Museet vil her sikre sig en ideal Beliggenhed i den skønnest mulige Indfatning, uberørt af Færdselsgruet og fjernt fra brandfarlige, urolige Omgivelser. Denne Museumspark er derfor i Virkeligheden den Tap, hvorom Hovedstadens Byplanbestræbelser vil dreje sig. Sagen er jo nemlig den, at de egentlige Hindringer for Byplanforhandling og rationelle Planarbejder ligger i, at denne Plans to vigtigste Faktorer: Havnen og Jernbanen, hver for sig lægger deres Planer med den Forudsætning, at de mange andre, tildels ukendte, Faktorer vil have at rette sig efter de nævnte to's Planer. I denne Tilstand vil der indtræde en Forandring, naar Havnevæsenet opgiver sine Planer mod Nord.

Altssa det her foreslaaede Forskønnelsescentrum kan blive Aarsag til, at Havnens Opmærksomhed koncentrerer om Østersøhavnen, og det kan give Nationalmuseet den nødvendige faste Basis for Fremtidsopgaverne, og det kan endelig derved give Byplanen, hvad dens er.

ALFRED J. RÅVAD.

GENERALFORSAMLINGEN DEN 30. MARTS 1926

EFTER at Dirigenten, Overretssagfører JOHANNES WERNER, havde fastslaaet Generalforsamlingens lovlige Varsling, aflagde Sekretæren i Formandens Fraværelse Aarsberetningen, der ledsagedes af talrige Lysbilleder

Inden Taleren gik over til Dagsordenen, mindede han om, at et af Bestyrelsens tidligere Medlemmer gennem mange Aar, Ingeniør ALEX. FOSS i Løbet af afvigte Aar var afgaaet ved Døden. Foreningens tidligere Formand, JENS MØLLER JENSEN, skrev i Forskønnelsen smukke Mindeord om Foss, hvem Foreningen skylder en varm Tak for den Tid, i hvilken han havde Sæde i Bestyrelsen, fra 1906—1912. Ham skyldes bl. a. det store Projekt om Anlæg af en ny Strandvej mod Nord, af hvilken Kommunen har gennemført Stykket til Scherfigsvej. Men ogsaa i det daglige Arbejde viste Foss sin store Interesse. Han havde den sjældne Evne — der jo ogsaa er kendt fra hans senere Virksomhed som Leder af Industriraadet i Krigsaarene — til hurtigt at kunne se en Sag an, udfinde dens reale Beskaffenhed og anvise den rigtige Løsning paa det givne Problem. Og selv om Foss kun var menigt Medlem af Bestyrelsen, lagde den øvrige Bestyrelse altid den største Vægt paa hans Udtalelser i den sikre Overbevisning om, at han saa ret og rigtigt i den foreliggende Sag. De for Landet saa betydningsfulde Hverv, der lagdes paa Foss' Skulder, bevirkede, at han maatte opgive sit Arbejde for Foreningen, men han mistede ikke af den Grund Interessen for Foreningens Arbejde. Foreningen staar i stor Gæld til Alex. Foss, og Taleren følte sig forvisset om, at Forsamlingen vilde kunne erklære sig enig, naar han udtalte Forvisningen om, at Foreningen længe vil bevare Mindet om hans fremragende Personlighed. Forsamlingen sluttede sig hertil ved at rejse sig.

De særdeles vanskelige Tider virker i første Række paa Foreninger som vor, og der skal en god Portion Optimisme til i Aar som disse at bevare Troen paa, at der skal blive lyst forude, hvor alt i Øjeblikket tegner sig saa mørkt. Bestyrelsen har imidlertid dette Lyssyn, og i Tillid til, at Bedringen var i Sigte, mente Bestyrelsen at kunne forsvare Afholdelsen af en større Festlighed i Anledning af Foreningens 40 Aars Fødselsdag den 9. Maj ifjor. Festens Forløb vil sikkert være Deltagerne i frisk Minde, saa at en nærmere Omtale er uforuden. Raadhushallens festligt oplyste Rum som Ramme om skøn Musik og Sang — af Akademisk Orkester og Studentsangforeningen med Solosang af NORA ELÉ og JOHANNES NIELSENS Recitation af SOPHUS MICHAELIS' prægtige Hymne til Byen København — alt dette var dog kun Rammen omkring Professor AKSEL JØRGENSENS tankevækkende og interessante Foredrag om Formsprogets Betydning for vor Opfattelse af Kunst. En Fremtidsopgave for Foreningen kaldte han Foredraget, og som en saadan maa den til Grund for Foredraget liggende Tanke ogsaa ses. Men den Revolter, som Virkeliggørelse af Professor Jørgensens Forslag indebar, er saa omfattende, at Bestyrelsen i Tider som disse og med de knappe økonomiske Midler, der staar til dens Raadighed, aldeles ikke øjner Mulighed for Gennemførelsen af Forslaget, der forudsætter en Paavirkning af det opvoksende Slægtled bogstavelig talt fra det Øjeblik af, da det enkelte Individ kan begynde at opfatte selvstændigt. Det maatte med andre Ord blive en Paavirkning af ren pædagogisk Art, der her skulde øves. Og det er jo ikke alene paa Arkitekturens Omraade, der skulde gøres denne Propaganda, men ogsaa paa Malerkunstens og Billedhuggerkunstens Omraade. Det maatte blive helt nye Fag, der skulde indføres i Skolerne, og forud for saadanne Fags Indførelse maatte der gaa Uddannelse af de fornødne Lærerkrafter. Opgavens Løsning er vanskelig, men det er et Spørgsmaal, om man kan skyde et Forsøg paa at løse den fra sig, saavist som det maa erkendes at være en Samfundssag at faa aabnet alles Øjne for, hvad der er skønt,

og hvad der skal gøres for at hindre, at vi efterhaanden ødelægger baade Naturen og Kunstens Udtryksformer for hinanden. Skulde det virkelig blive muligt en Gang i Tiden at komme igennem en saadan Opgave, ja da var Forskønnelsesforeningens Rolle i Virkeligheden udspillet, thi da var der intet grimt at bekæmpe. Men det Tidspunkt ligger endnu langt ude i Fremtiden. Det skal endnu lige anføres, at den heromhandlede Opgave jo ikke berører vort Samfund alene, men hele Verden, thi Vandalismer — bevidste og ubevidste — begaaes allevegne. Men kom vi igennem Kamp til Sejr, vilde Danmark paa dette Punkt altsaa gaa i Spidsen.

Bestyrelsen skylder Prof. Aksel Jørgensen en varm Tak for hans tankevækkende Bidrag til Belysning af et interessant Problem.

Det af Arkitekt HOLGER JACOBSEN i Samarbejde med Ingeniørerne VILH MARSTRAND og ROLF ERSLEV udarbejdede Projekt om Anlæg af en Vandhave ved Sct. Jørgenssø langs Gyldenløvesgade, blev, som det vil erindres, ikke accepteret af Carlsbergfondet, paa hvis Foranledning Projektet udarbejdedes. Fonden udskrev derefter en Konkurrence om et Genforeningsmonument, men det hidtil foreliggende Resultat bekræfter til Evidens Rigtigheden af de Erfaringer, man har høstet af tidligere Konkurrencer: at det er yderst vanskeligt i vore Tider — selv paa et nationalt set saa opløftende Motiv som Genforeningen — at skabe et saadant Monument. Det var netop i Erkendelse af disse Vanskeligheder, at Bestyrelsen samlede sig om den af Holger Jacobsens anviste Løsning, der gav et Monument, der tjente et rent praktisk Nytteformaal samtidig med, at det i Kraft af sin Storslaaethed kunde tjene som et fuldgældigt Vidnesbyrd om sin Givers — Carlsbergfondets — Offervilje overfor Hovedstaden. Konkurrencen om Genforeningsmonumentet gaar jo sin Gang og fører forhaabentlig til et lykkeligt Resultat, ingen skal mere end Foreningen ønske dette. Vandhaveprojektet hviler da foreløbig, dets Tid kan jo komme, naar engang det paagældende Parti ved Gyldenløvesgade skal gøres færdigt. At Foreningen af egne Midler skulde kunne bekoste Projektets Virkeliggørelse, kan ingen vente, det drejede sig om c. 300.000 Kr., men det er vel ikke udenfor alle Muligheders Grænse, at Kommunen engang skulde kunne paatage sig at realisere den af Foreningen udkastede Tanke. At Vandhaven vil betyde en Berigelse af Bybilledet samtidig med, at den vilde blive et kærkomment Tilflugtssted for de mange, der her kunde nyde den skønne Udsigt over Sct. Jørgens Sø, er hævet over enhver Tvivl. Og især ved Aftentide, naar Solen er ved at gaa ned, er Udsigten her af enestaaende Skønhed.

Angaaende Rosenborg Have opskræmmedes Sindene en skønne Dag ved Meddelelsen om, at der var rejst et over al Beskrivelse hæsligt Plankeværk, der ganske borttog Udsigten over Voldgraven om Rosenborg. Bestyrelsen skrev i denne Anledning til Undervisningsministeriet, og det lykkedes at faa det skæmmende Plankeværk fjærnet og erstattet med et Stakit, anbragt længere tilbage i Flugt med Muren, saa Udsigten over Voldgraven atter blev fri. Stakittet syner ikke meget og er allerede nu naturligt gledet ind i Omgivelserne uden at frembyde noget mispydende. Det er naturligvis beklageligt, at den saakaldte Røvergange ved samme Lejlighed er blevet afspærret for Offentligheden, men efter alt, hvad der er blevet oplyst for Bestyrelsen om, hvad der foregik i den nævnte afsides beliggende Gang, er der intet at sige til, at man er gaaet til Afspærring. — Bestyrelsen benyttede Lejligheden til overfor Undervisningsministeriet (hvorunder Slottet hører) og Indenrigsministeriet (hvorunder Haven sorterer) at bringe den i 1920 med sidstnævnte Ministeriums Medvirkning afholdte Konkurrence om Forslag til Havens Regulering i Erindring, ligesom man overfor Undervisningsministeriet foreslog at udgrave den manglende Del af Voldgraven, et Arbejde, der vil kunne foretages uden at foregribe noget f. s. v. angaar Regulering af den øvrige Del af Haven. Paa disse Skrivelser er Bestyrelsen endnu uden Svar, og man er naturligvis ikke blind for, at Sta-

tens f. T. vanskelige økonomiske Situation i nogen Grad vanskeliggør disse Spørgsmaals Optagelse til effektiv Drøftelse.

Angaaende Vestenceintens Omdannelse til Folkepark har Bestyrelsen i Samarbejde med Voldkomiteén indledet Forhandling med samtlige de Kommuner, der grænser til eller gennem hvilke Færdslen gaar til Enceinten, om Udarbejdelsen af en samlet Plan. Endnu er der ikke modtaget Svar fra alle de paagældende Kommunalbestyrelser, og nogle af dem har stillet sig afvisende til Tanken. Ogsaa her er det naturligvis de økonomiske Ofre, der maa bringes, som virker afskrækkende.

Zoologisk Haves Planer om at erhverve et større Stykke af Frederiksberg Have som Kompensation for det Areal, Haven skal afgive til Udvidelsen af Fasanvej, mødte, som ganske naturligt var, Offentlighedens Modstand. Bestyrelsen traadte straks i Forhandling med Havens Direktion, og Resultatet er blevet, at Udvidelsestanken er frafaldet, idet Havens Direktion er blevet klar over, at den fornødne Plads kan tilvejebringes indenfor Havens eget Omraade. Til Udarbejdelsen af en til Opnaaelse heraf sigtende Plan er nedsat et Udvalg, i hvilket 2 af Bestyrelsens Medlemmer, Ingeniør VILH. MARSTRAND og Professor EDVARD THOMSEN er indtraadt. Planen er endnu i sin Vorden, saa Enkeltheder ikke kan oplyses.

Frederiksberg Allé. I 1915 deltog Bestyrelsen efter Frederiksberg Kommunalbestyrelsens Anmodning i Udskrivningen af en Konkurrence om Alléens Regulering og i Bedømmelsen af de indkomne Forslag, af hvilke som bekendt det fra nuværende Prof. ved Kunstakademiet KAJ GOTTLÖB hidrørende vandt 1. Præmie. Konkurrencen førte den Gang ikke til noget positivt Resultat, og man hørte derefter intet til Sagen, før man i de sidste Maaneder af forrige Aar pludselig stilledes overfor et fuldt udarbejdet Projekt, der gik ud paa, at alle Alleens Træer skulde fældes og erstattes med nye, idet den nye Plan var baseret paa et nyt Vejprofil, der ikke tillod Bevaringen af de gamle Trærækker. Vi har i Forskønnelsen offentliggjort hele Brevvekslingen med Frederiksberg Kommunalbestyrelse om denne Sag og kan derfor her henvise til denne Fremstilling uden at behøve at komme ind paa Enkeltheder. Vi skal blot konstatere, at der i Kraft af en almindelig Vurdering af de faktiske Forhold ikke synes at have foreligget nogen tvingende Grund til paa nærværende Tidspunkt at fare som en Stormvind over Alleens Træer. At der kunde tænkes det Tilfælde, at det blev nødvendigt for det nuværende Slægtled at bringe Ofre for at skabe visse Skønhedsværdier for den kommende Generation, er en given Ting, men der er ingen, der med Rette kan vente af vort Slægtled, at det skulde give frivilligt Afkald paa en bestaaende Skønhed, før det er aldeles nødvendigt. Og saaledes ligger Forholdet med Frederiksberg Allé. Efter samstemmende Udtalelser fra forskellige Sagkyndige kunde den ydre Trærække i Alleen staa i 40—50 Aar endnu — ja maaske længere. Og havde Frederiksberg Kommunalbestyrelse ikke saa fuldstændigt forladt Principerne fra 1915 for Alleens Regulering, eller havde den blot i den afgørende Stund lyttet til Foreningens paa sagkyndiges begrundede Meninger baserede Raad om dog at bevare de yderste Trærækker, havde vi nu været forskaanet for det græsselige Syn af den nøgne Allé, hvor vi efter alle Trærernes Fældning rigtig faar Øjnene op for, hvor planløs Bebyggelsen er foregaaet. Den nu gennemførte Fældning er naturligvis den nemmeste Maade at løse Sagen paa, men der er aldeles ingen, der siger, at det skal være nemt. Kommunalbestyrelsen har i sine egne Kontorer formentlig saa megen teknisk og sagkyndig Hjælp, at det kunde forventes, at den maatte kunne have overvundet de dog slet ikke uovervindelige Vanskeligheder, det foreliggende Problem har frembrudt. Og besad Kommunalbestyrelsen ikke saadan sagkyndig Bistand, var der jo Steder nok, hvorfra den kunde hentes.

Metropolitanskolens forfaldne Ydre har været Genstand for Drøftelse indenfor Be-

styrelsen, der ogsaa har beskæftiget sig med en Række andre monumentale Bygninger, hvis forfaldne Udseende virker mispyrdende. For de Bygningers Vedkommende, der er fredede, er det særlige Bygningssyns Opmærksomhed blevet henledet herpaa under Henvisning til Fredningslovens § 10.

Bymærket ved Tuborg. Fra tidligere Generalforsamlinger vil Medlemmerne sikkert erindre det »Bymærke«, der var tænkt opstillet ved Strandvejen, hvor Københavns Kommunes Omraade begynder. Det er modelleret af JENS LUND og er i sin Tid udkastet paa Bestyrelsens Initiativ, idet vi havde haabet at kunne skaffe Penge til dette Monuments Rejsning. Det lykkedes imidlertid ikke, og vi maatte indskrænke os til at yde Kunstneren et Honorar paa ca. 4000 Kr. for hans Arbejde. Det er dog nu lykkedes at formaa Legatet Albertina til at bekoste Bymærket opstillet, og saa vidt vi ved, er Afsøringen nær forestaaende.

Bestyrelsen har deltaget i Udskrivning af en lille Konkurrence om Tegninger til Kolonihave-Lysthuse og har udsat en lille Præmie, en Sølvskaal efter Tegning af Utzon Frank, hvilken Præmie tilfaldt Arkitekt Willy Hansen.

Paa sine Vandringer i Byen er Bestyrelsen blevet opmærksom paa den Grosserer ZACHARIAE tilhørende Ejendom paa Kultorvet. Den ligger meget fremtrædende, naar man fra Købmagergade kommer ud paa Torvet, og virker straks frastødende ved alle de mange Reklamer, der er malet paa alle Etage-Skullerummene. For at søge at vise, hvorledes man kunde faa noget virkeligt kønt ud af en saadan Hjørnebygning, er Arkitekt HOLGER JACOBSEN gaaet i Gang med at give Udkast til en Ændring baade af denne Façade og af den modstaaende Hjørnebygning. Og samtidig har Professor EDVARD THOMSEN paataget sig at retouchere Hjørnebygningerne paa den modsatte Side af Torvet, Hjørnerne af Købmagergade. Nu maa man ikke tro, at det er Bestyrelsens Hensigt at tvinge de paagældende Husejere til straks at rette sig efter vore Anvisninger. Det er blot en Slags Anskuelsesundervisning til Klarlæggelse af det almindelige Ønske her i Foreningen om at faa noget kønt at se paa. De paagældende Udkast er ikke færdige endnu, men vil formentlig inden ret lang Tid kunne offentliggøres i Forskønnelsen.

Byens Renlighed har været et Emne, der i Løbet af det sidste Aar har staaet paa Dagsordenen for Bestyrelsens Møder. Ideen fik vi fra Norge, hvor man i Oslo havde haft en »Renlighedsuge«, der dog i første Række tog Sigte paa Oprydning af Lofter og Kældere m. v. — altsaa et mere hygiejnisk-sanitært Grundlag. Men Renlighedsbegrebet indeholder jo ogsaa et rent æstetisk Moment, nemlig de snavsede Façaders Indvirkning paa vore Gaders Udseende. Det er ganske ejendommeligt at se den Forskel, der gøres paa Renholdelsen ude og inde. Medens vi i vore Stuer gør rent hver Dag og to Gange aarligt holder Generalrengøring, og medens vi ikke selv, naar vi gaar ud, kunde tænke os at gaa med snavset Tøj eller tilsølede Sko, kan Huse, der bag deres Façader rummer højkultiverede Hjem, godt faa Lov at staa i Aarevis med et tættere og tættere Lag Smuds. Og man bliver efterhaanden saa vant til at se saadanne snavsede Husfaçader, at man opfatter denne Støv- og Smudspatina som noget, der hører til, indtil man en Dag ved at se en nyvasket Façade faar Øjnene op for Renlighedens Værdi ogsaa paa vore Gader.

Hvorledes Bestyrelsen bedst skal gribe Sagen an, er endnu ikke blevet klaret. Selvfølgelig ligger det udenfor vor Opgave direkte at optræde som Renholdelseskompagni, men vi skulde gærne komme dertil, at Husejerne selv blev klare over Værdien af, at deres Huse fremtraadte rene og pæne ved Afvaskning en Gang om Aaret.

Endvidere nævntes Arbejdet for en forbedret Opstilling af Benzinpumperne omkring paa Byens Gader, og endelig fremdroges en Sag, angaaende hvilken der umiddelbart forinden Generalforsamlingen var rettet Henvendelse til Bestyrelsen fra Malerne CHR. BONNESEN og E. KRAUSE, nemlig de formentlige Planer om Overdækning af Fisketorvet

ved Gammelstrand, efter at dette var overtaget af Kommunen. Angaaende denne Sag var der straks blevet rettet Henvendelse til Stadsarkitekten, der dog ikke kendte noget til Sagen paa nærværende Tidspunkt. Bestyrelsen skal dog tage Sagen op til nærmere Undersøgelse.

Taleren takkede Medlemmerne, der i en vanskelig Tid har holdt trofast ud og ved deres Tilslutning muliggjort det for Bestyrelsen at præstere et fortsat Arbejde for Hovedstadens Forskønnelse. En særlig Tak rettedes til de Medlemmer, der ved at yde et aarligt Kontingent paa 100 Kr. og derover bidrog til at styrke Foreningens Finanser, og sluttelig takkedes de Medlemmer, der havde skænket Foreningen saa mange værdifulde Gaver til Bortlodning blandt dem, der skaffede nye Medlemmer.

I sin Egenskab af Foreningens Kasserer fremlagde Taleren derefter det reviderede Regnskab, saavel det almindelige Foreningsregnskab som Regnskaberne vedrørende de Foreningen tillagte Legater og bragte sluttelig en Hilsen fra Formanden, Grosserer CHRISTIAN HOLM, der havde ønsket at fratræde som Formand. Taleren bragte paa Bestyrelsens Vegne den afgaaende Formand en varm Tak for det opofrende Arbejde, han havde viet Foreningen. Dirigenten gav i Tilslutning hertil Udtryk for Forsamlingens Taknemlighed overfor den afgaaende Formand og bad med Forsamlingens enstemmige Tilslutning Sekretæren overbringe Grosserer Holm Foreningens Tak.

Om Aarsberetningen udspandt der sig en kort Diskussion, i hvilken deltog cand. pharm. Frederiksen og Ingeniør Vilhelm Marstrand.

Efter at der var givet Decharge for Regnskabet, gik man over til næste Punkt paa Dagsordenen, Valg af 3 Bestyrelsesmedlemmer.

Efter Tur fratraadte d'Hrr. Billedhugger JENS LUND, Ingeniør VILH. MARSTRAND og Prof. EDVARD THOMSEN. I Stedet for disse, der ikke havde ønsket Genvalg, valgtes Arkitekt ALF. COCK-CLAUSEN, Billedhugger RASMUS HARBOE og Havearkitekt C. TH. SØRENSEN.

Bestyrelsen bestaar herefter af:

Arkitekt HOLGER JACOBSEN	} fratræder } efter Tur } i 1927	Overtetssagfører STEFAN HETSCH	} fratræder } efter Tur } i 1928
Direktør VAGN JACOBSEN		Grosserer CHRISTIAN HOLM	
Forfatter SOPHUS MICHAËLIS		Professor AKSEL JØRGENSEN	
Arkitekt ALF. COCK-CLAUSEN	} fratræder } efter Tur } 1929		
Billedhugger RASMUS HARBOE			
Havearkitekt C. TH. SØRENSEN			

Man gik derefter over til Valg af det raadgivende Udvalg. I Stedet for Ingeniør ALEX. FOSS, der var afgaaet ved Døden, samt Toldinspektør IVAR BERENDSEN og Skibsrheder A. ERLANDSEN, der begge er udtraadte af Foreningen, valgtes de tre fratrædende Medlemmer af Bestyrelsen. Raadet bestaar herefter af følgende Medlemmer:

Billedhugger L. BRANDSTRUP	Ingeniør SVEND KOCH
— ANDERS J. BUNDGAARD	Sagfører L. F. KOCK
Professor, Dr. juris FRANTZ DAHL	Billedhugger JENS LUND
Redaktør KR. DAHL	Kgl. Bygningsinspektør, Arkitekt
Direktør BENNY DESSAU	J. MAGDAHL-NIELSEN
Malerinde Fru BERTHA DORPH	Ingeniør VILHELM MARSTRAND
Maler N. V. DORPH	Folketingsmand A. C. MEYER
Havearkitekt E. ERSTAD-JØRGENSEN	Billedhugger CARL MORTENSEN
Redaktør CHRISTIAN GULMANN	Hof-Dekorationsmaler H. CHR. NIELSEN
Generalkonsul JOHAN HANSEN	Sporvejsdirektør KAI NØRREGAARD
Direktør HELGE JACOBSEN	Apotheker VICTOR PEDERSEN
Kgl. Bygningsinspektør, Arkitekt THOR-	Arkitekt AAGE RAFN
VALD JØRGENSEN	Frøken VILHELMINE RERUP

Professor EDVARD THOMSEN
Professor, Dr. juris CARL TORP
Arkitekt GOTFRED TVEDE

Kgl. Bygningsinspekt., Arkitekt K. VARMIN
Overretssagfører JOHANNES WERNER
— F. WOLFF

Sluttelig genvalgte Revisorerne, d'Hrr. Apotheker, og Docent N. BJERRE Folketingsmand, Overretssagfører H. F. ULRICHSEN, og Revisorsuppleanterne, d'Hrr. Grosserer A. BODENHOFF og Arkitekt WALDBUHM MARKE.

Dirigenten erklærede Generalforsamlingen for hævet, hvorefter Arkitekt HOLGER JACOBSEN holdt Foredrag om Theaterplaner.

ARKITEKT HOLGER JACOBSENS FOREDRAG OM »THEATERPLANER«

Naar Bestyrelsen havde anmodet Arkitekt Holger Jacobsen om at tale om Teaterarkitektur, er det ud fra den Betragtning, at det paa Forhaand vil have »Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse«s store Interesse at vide, hvorledes en Tilbygning til vort kgl. Teater vil forme sig, naar Tanken er at bygge en Talescene, der i teknisk Sceneindretning indrettes efter de Erfaringer, der er indvundet i de moderne Scener i Udlandet, og i kunstnerisk Udformning kommer det bedste saa nær det er muligt.

VED Hjælp af en Mængde Lysbilleder paaviste Foredragsholderen, hvorledes Teatret har formet sig fra det antikke Teater til det moderne Teater, og hvorledes denne Kunst er international, at forstaa paa den Maade, at hvad der frembringes af godt i et Land, kommer alle andre Lande til Gode.

Foredragsholderen viste, hvorledes den moderne Sceneindretning bedst lod sig overføre paa den nye Talescene, der er tænkt bygget i Forbindelse med vort kgl. Teater ved paa Grunden, hvor nu Kolonnaden og Magasinbygningen ligger, at opføre en moderne Teaterbygning bygget efter Systemet Skyde- og Sænkescene. Forslaget, der blev forevist i Lysbilleder, var offentlig udstillet paa Charlottenborg Foraaret 1924.

Ud fra den Betragtning, at der i en økonomisk trykket Tid som den nuværende ikke er Muligheder for at faa realiseret en Sceneindretning som den viste, paaviste Foredragsholderen den moderne Scenskiftnings uhyre komplicerede Dekorations- og Maskinvæsen, som altid vil være den dramatiske Kunsts værste Hemske, kostbart og uden Illusionsvirkning, som det for det meste blev fremstillet, og dertil stilløst.

Og der ofres megen Tid paa det dyre Dekorationsvæsen, hvad næppe nogen udenforstaaende gør sig klart, saa der vil kun tabes Tid paa denne Udstyrsmetode.

Ser man et Shakespeares Drama opført i moderne Tilsnit, er man sikker paa en Ting, at alle Teatrets Maskinfolk, Snedkere og Malere m. m. har været i Ilden for at frembringe et Resultat, og hvad er der saa kommet ud af det hele, en kraftig Beskærelse af Stykket, for at faa det afpasset, saa det lader sig spille indenfor en rimelig Tid. Paa Digterens Tid spilledes det hele paa faa Timer, og Grunden til, at det lod sig gøre, maa ene søges i den hurtige Scenskiftning.

Ser man Shakespeares Scene, primitiv i sin Indretning, men bygget med det for Øje at give Skuespillere ene Retten til at yde, ligger det nær at sige, at skal der bygges et Teater, bør det være det dramatiske, og Scenemotivet bør være efter Shakespeare-Scenen.

Dahlerups kgl. Teater bør være, som det er, ubeskaaret i sin Form med sine Magasiner liggende, hvor de er nu; herved skaanes et godt Hus, som vore Efterkommere vil

yde os en Tak for, at vi tilfulde forstod, rigtig i sin Form og harmonisk gennem Kolonnaden og Magasinbygningen sammenbygget med Husene ned gennem Holmens Kanal.

Og den nye Scene bør ligge fri af disse Bygninger, men i Forbindelse hermed, lad den gamle Scene være Stedet, hvor Udstyret foregaar ved Opera og Ballet, hertil egner den sig, men den dramatiske Scene bør frigøres for denne Effekt og ene støtte sin Eksistens paa ypperlig Digtning og Fremstillingskunst, saaledes som den frembaaret i Hamlet siges af Shakespeare:

»Vær ikke altfor tamme, men lad Eders egen Smag vejlede Jer. Lad Bevægelsen svare til Ordet og Ordet til Bevægelsen, og agt især paa dette, at I ikke gaar ud over Naturens Maal og Maade, thi enhver saadan Overdrivelse er imod Skuespillets Væsen, hvis Opgave fra Begyndelsen har været og fremdeles er at holde saa at sige et Spejl op for Naturen, at vise Dyden dens egne Træk, Skændselen dens eget Billede, og den nulevende Slægt, som er ligesom Tidens Legeme, dens Skikkelse og udtrykte Billede.

Naar nu dette bliver overdrevet eller mat fremstillet, kan det vel faa den Ukyndige til at le, men den Forstandige kan det kun bedrøve, og hans Dadel, maa I dog indrømme, vejer mere end et helt Teater fuldt af de andre.«

NY FORMAND FOR FORENINGEN

Paa et den 14. April afholdt Bestyrelsesmøde valgtes Arkitekt ALF. COCK-CLAUSEN til Foreningens Formand.

LITTERATUR

Dr. phil. VILH. LORENZEN: Vandringer i det gamle København.
(Vilhelm Trydes Forlag).

Sekretæren i Foreningen til gamle Bygningers Bevarelse har i denne lille Bog i 7 Kapitler (»Vandringer«) givet en Udsigt over samtlige fredede verdslige Bygninger i Hovedstaden, nærmere bestemt »indenfor Voldene«. En fortræffelig Ledetraad for fremmede, men ogsaa for Byens egne Borgere værdifuld, fordi den om de enkelte Huse giver en Række Oplysninger, der af de herfor interesserede maatte søges ad andre, ikke altid lige let tilgængelige Veje. Dersom Bogen havde været illustreret, vilde der have været skabt et byhistorisk og arkitekturhistorisk Dokument af høj Rang, i Særdeleshed, dersom Billederne havde vist de paagældende Bygningers Omgivelser før i Tiden og nu. Det lille Billede af Asiatisk Kompagnis Bygning paa Bogens Omslag giver en lille Antydning af den Værdiforøgelse en Gennemillustrering vilde have tilført Bogen.

»HØJBROEN«

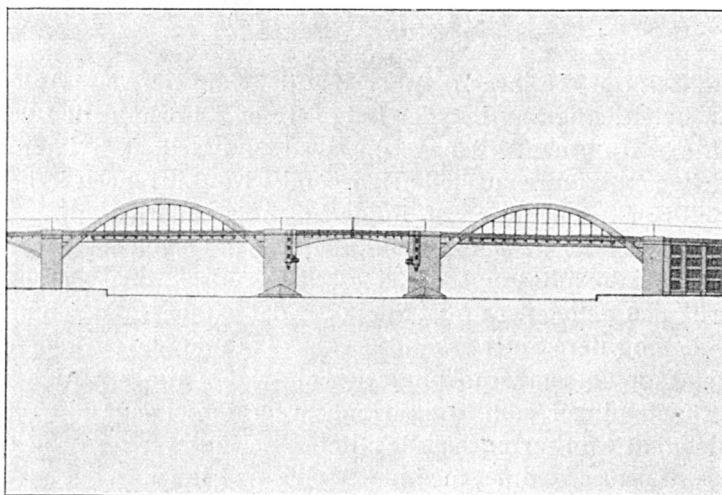
DA Konkurrencen om »Højbroen« nu er afsluttet, kan der være Anledning til at se paa, hvad hele denne Sag betyder i sig selv og i Forhold til Byen København. Hvilken Betydning »Højbroen« vil have for Byen som Helhed, hvilken Forudsætning i denne almindelige og i andre specielle Henseender Konkurrencen hviler paa, og hvor vidt de indgivne Projekter bringer værdifulde Løsninger ud fra de almindelige eller specielle Forudsætninger — er tre Spørgsmaal, der maa gøres op.

Som det store Hovedresultat maa det siges, at Forudsætningerne for overhovedet at have en »Højbro« paa dette eller andet Sted over det gamle Havneløb mellem Sjælland og Amager fra flere og flere Sider erkendes ganske at mangle — Byen som Helhed vil være daarligt tjent med et saadant Apparat —, endvidere at ogsaa Rigtigheden af nogle af de øvrige Forudsætninger, som Konkurrenceprogrammet gaar ud fra, kan være tvivlsomme, og endelig, at Konkurrencens Resultater, de indleverede Projekter, i Virkeligheden alle viser, at der er kæmpet med uløste eller maaske uløselige Problemer, for saa vidt som den for Formaalet tilfredsstillende Kombination af Konstruktion og Konstruktionsmateriale for Konkurrencens Kærnepunkt, Spændet over Havneløbet, næppe er fundet.

Ser vi først paa Hovedspørgsmaalet, hvilken Betydning en Højbro har paa dette Sted for Byen som Helhed, saa maa her det gentages, hvad der tidligere er fremhævet, og som forhaabentlig nu er paa Vej til at trænge igennem, saa at København kan faa en for al Fremtid god Løsning paa Broforbindelserne overhovedet mellem Sjælland og Amager: Broforbindelserne og Havneforholdene er uløselig knyttet til hinanden. Man har udvidet Havnen med den projekterede og under Krigen delvis udførte Sydhavn ved Frederiksholms Teglværk; denne Havn har, paa Grund af for lavt Vand i Kalvebodstrand, ikke endnu faaet Forbindelse med Øresund sydud, saa at al Havnetrafik paa den maa ske gennem Knippels- og Langebro, samtidig med at Landtrafikken over Broerne er steget stærkt paa Grund af den store Nybebyggelse paa Amager. Denne Konflikt mellem Havnetrafik og Brotrafik vil stadig vokse, som Forholdene er nu; men for at ophæve den, maa enten Landtrafikken eller Sejladsen vige. Stoppe Landtrafikken kan man ikke, begrænse dens Vækst heller ikke — det vil være utænkeligt at hindre al fremtidig Bebyggelse paa Amager —; man kan kun bøde paa Ulemperne ved at føre Trafikken over Havneløbet ad Højbroer, Tunneler, Færger o. l., og det er som Led i disse Foranstaltninger, at den nu foreslaaede Højbro indgaar. Men det er klart, at alle disse Foranstaltninger aldrig kan blive tilfredsstillende for Færdslen, det bliver Omveje, Skraaninger, Tidsspild, overmaade vanskelige at indpasse i de eksisterende Forhold, skæmmende og til stadig Ulempe.

Konflikten løses i Virkeligheden kun, naar al væsentlig Havnetrafik udelukkes fra det gamle Havneløb. Men saa er Løsningen ogsaa blivende og fuldstændig, idet Havnebroerne da kån lægges, hvor de tjener Byens Færdselsforbindelser bedst. Betingelsen er den selvfølgelig, at Sydhavnen faar Udsejling sydud. Naar det sker, er Sydhavnen fuldt berettiget, og de store Arealer med lavt Vand mellem Sjælland og Amager kan vanskelig faa bedre Udnyttelse. Udsejlingen sydud er dyr at skaffe paa Grund af Kalkbunden, der skal arbejdes i; men hvor langt rimeligere er det ikke at ofre Millionerne paa en for al Fremtid god Løsning end paa halve Foranstaltninger.

Spørgsmaalet hænger videre sammen med Havnens Beliggenhed overhovedet. Det er unødvendigt at have By og Havn knyttet nær til hinanden i større Udstrækning. I London f. Eks. ligger de mægtige Havnearealer milevidt fra Byens Midte. Københavns Havn — de fremtidige Udvidelser — skal frigøres paa tilbørlig Maade fra Byen; den

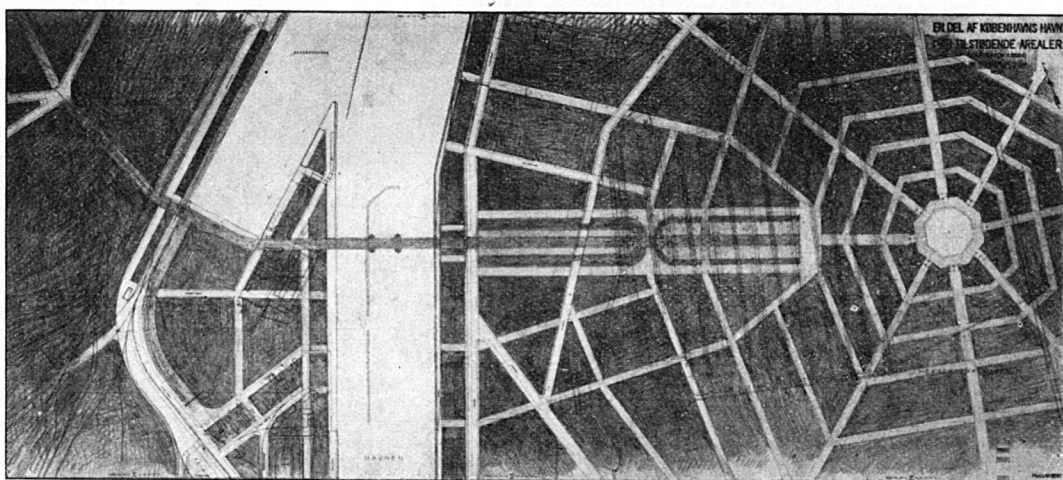
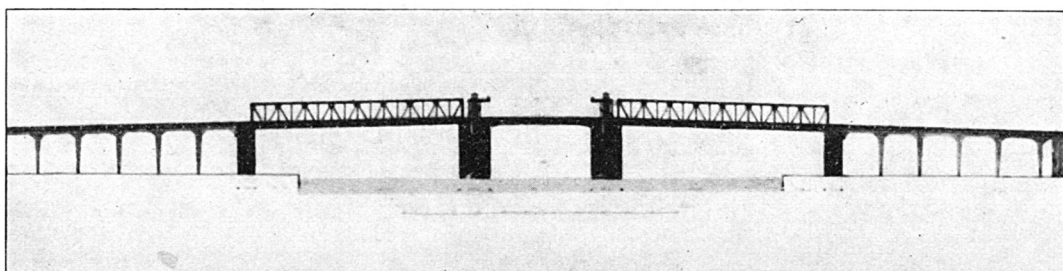
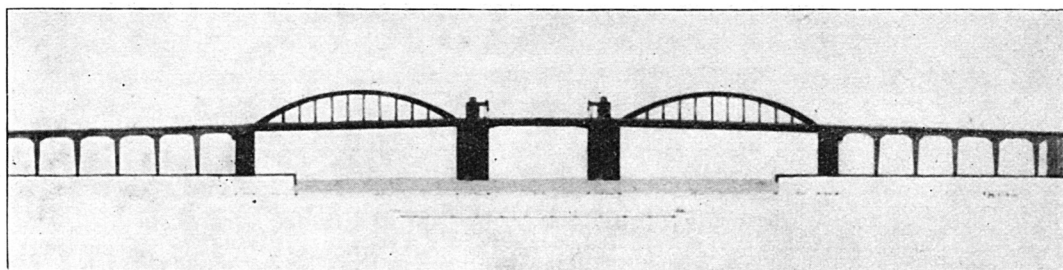
Projekt Nr. 8. En 2. Præmie. Dr. techn. CHR. NØKKENTVED og
Ingeniør, cand. polyt. S. FRIIS JESPERSEN.

Del af Havnen, der ikke betjener selve Byen, skal kun være i Forbindelse med Banenet og andre af Landets Trafikmidler. Der er for saa vidt intet i Vejen for at begynde Sydhavnen sydfra, hvor Vanddybden findes, og først efterhaanden som Udnyttelsen vokser og dermed Midlerne til Uddybning, udvide Havnen nordover. Paa samme Maade bør en eventuel Østhavn, om det vilde være Resultatet, ikke ligge, hvor den har været foreslaaet og vist paa det til Højbrokonkurrencen udleverede Kort, paa Arealer umiddelbart ved Byen, tæt Øst for Christianshavn; her er Grundene for værdifulde til Byens eget Brug, naar der kommer gode Broforbindelser, medens der er ubegrænsede Muligheder for Havn længere sydpaa, Syd for Kastrup; overhovedet er Løbet mellem Amager og Saltholm jo en stor naturlig Havn, og Saltholm, der vel før eller siden bliver Mellemstation paa en Sverrigstunnel, ligger parat.

En Højbro som den nu projekterede vil altsaa være unødvendig for Byen. Naar Sejladsen ved Havnens rette Beliggenhed indskrænkes til et passende Minimum gennem det gamle Havneløb, vil det være urimeligt at tvinge Færdslen over kilometerlange Ramper for at naa de store Højder, som Broen foreslaas at skulle hæve sig til.

Det er under store Forhold, at vi i Udlandet finder de Vidundere af fantastiske Brokonstruktioner, som skæmmer Storbyerne og Landskaberne. De virker imponerende paa mange, deres Størrelse og indviklede Konstruktion er ogsaa imponerende; det samme gælder saa godt som uden Undtagelse deres Hæslighed, betinget af Fejl og Misforstaaelser, Mangel paa den afklarede Forening af Konstruktion og Materiale. Overhovedet har Udlandets Byer jo mange Fejl, den unaturlige Sammenhobning af Mennesker, den livsfarlige Trafik, de usunde Leveforhold. Det er ikke ved at efterligne Storbyernes Fejl, at vi gavner København.

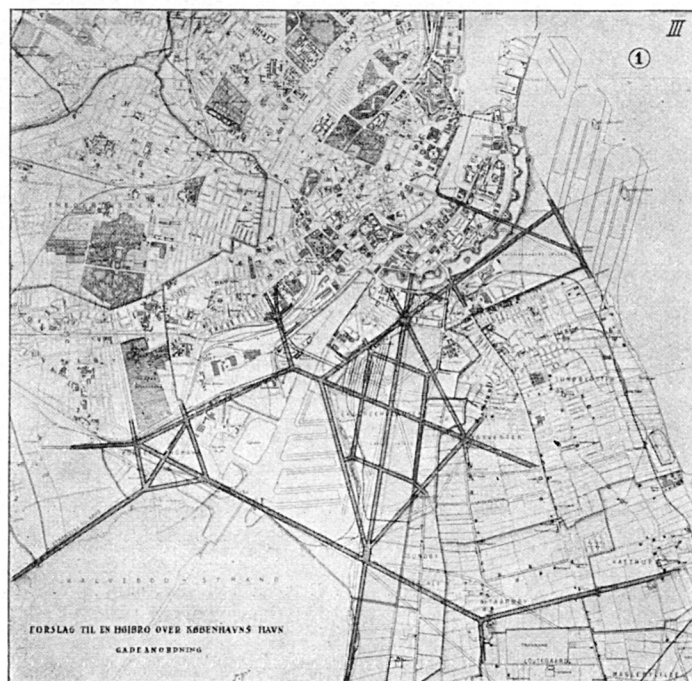
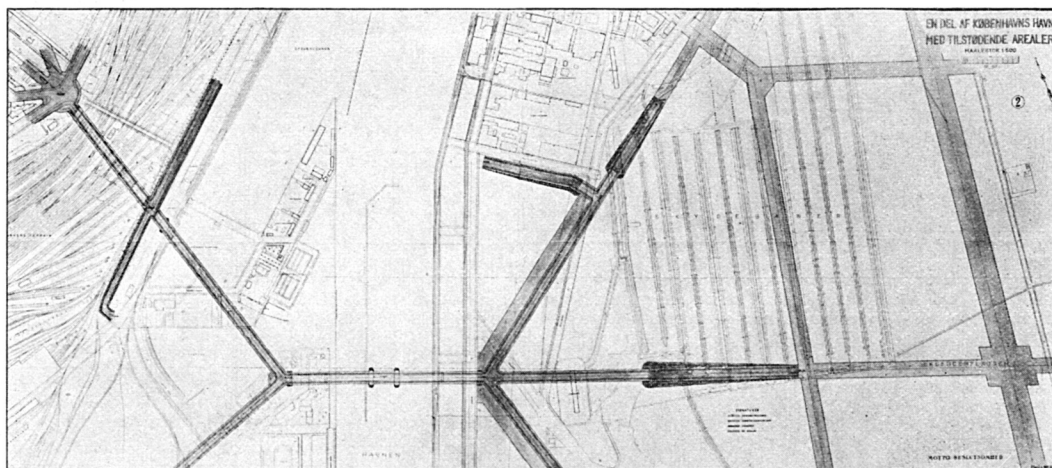
Det skal indrømmes, at den nu foreslaaede Beliggenhed, saafremt en Højbro er uundgaaelig, er den heldigste, eftersom man paa Sjællandssiden, ved Viadukten over Jernbaneterrænet, som Broen naturlig bør fortsætte, allerede er et Stykke tilvejs. Men den foreslaas endnu ført c. 3 Gange saa højt op, og paa Amagersiden maa man have Ramper lige fra det flade Land. En Bro paa det foreslaaede Sted vil endvidere før eller siden blive uundværlig for Byen og derfor ogsaa komme, og naar man i Forvejen paa Sjællandssiden er oppe i en vis Højde, saa at Kajgader m. v. kan føres under Broen, er det

Projekt Nr. 27. 1. Præmie. Arkitekt, Professor ANTON ROSEN; Ingeniør, cand. polyt. CHR. B. PETERSEN;
GUTEHOFFNUNGSHÜTTE, Rheinland. Opstalter 1:3000, Plan 1:15000.

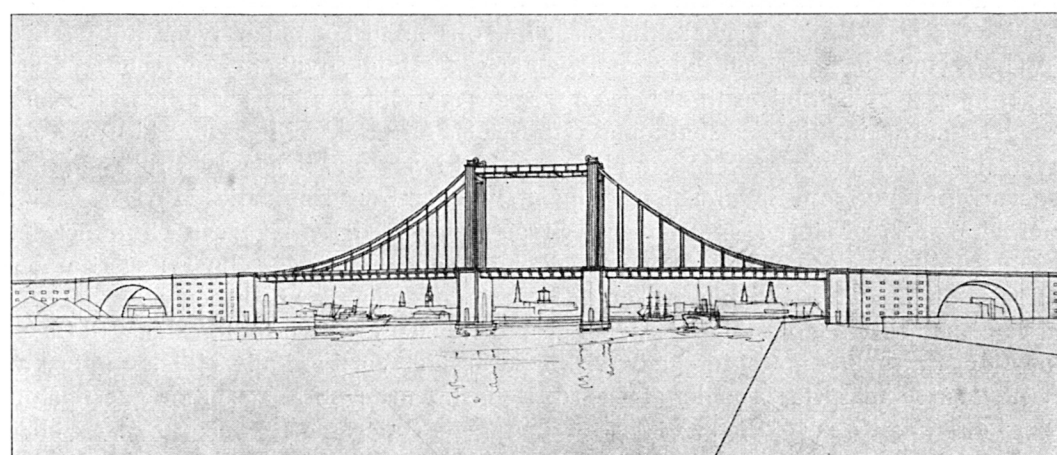
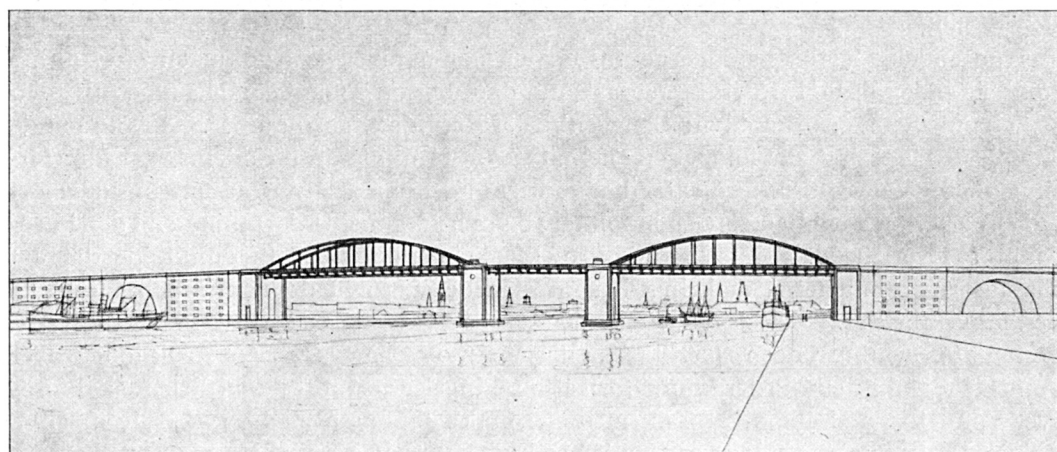
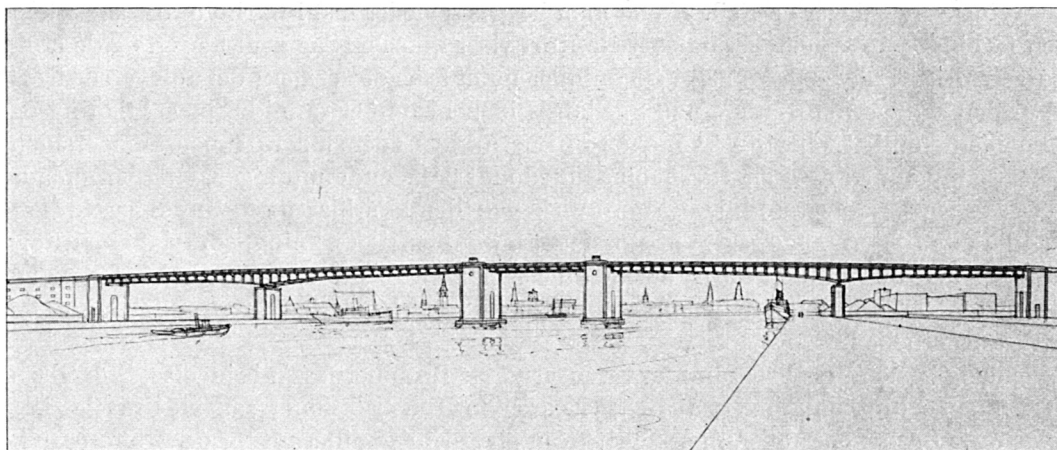
naturligt at lægge den i denne Højde, men heller ikke højere, f. Eks. 7 m i Stedet for de foreslaaede c. 22 m. Ramperne paa Amagersiden vil da blive rimelige.

Hvad de videre Betingelser, som var Forudsætningen for Konkurrencen, angaar, bliver det næste, mere omfattende Spørgsmaal Broens Forbindelse med Vejnettene paa begge Sider. Hvor det netop drejer sig om en Højbro, er det jo klart, at den meget daarligt betjener Nærtrafikken fra den ene Side af Havnen til den anden. I Stedet for ad de lange Ramper at arbejde sig op til 22 m Højde for straks igen at skulle ned paa den anden Side, er det fordelagtigere at tage den kun ubetydeligt længere, men vandrette Vej om ad Langebro! Højbroen maa altsaa fortrinsvis betjene Fjerntrafik, d. v. s. forbinde

Projekt Nr. 17. En 2. Præmie. Ingeniørfirma CHRISTIANI OG NIELSEN; Maschinenfabrik AUGSBURG-NÜRNBERG, A. G., Gustavsburg bei Mainz; Arkitekt K. GOTTLÖB.
Plan 1:15 000, Byplan 1:100 000.

to Bydele med Gadeføringer, der spreder sig hurtigt og direkte over de vigtigste Dele af et stort Areal. Konkurrenceprogrammet giver vel Tilladelse til at forskyde Broen noget fra det foreslaaede Punkt, men forudsætter nærmest, at der ikke arbejdes med de tilstødende Gadenet, som vel er anset for at være i Orden, som de er vist paa det udleve-

Projekt Nr. 17. Perspektiver c. 1:3000.

rede Kort. Heri ligger en Fejl. Broen maa lægges saaledes fast i Forhold til Gadenet, at den forbinder to Bydele, det udleverede Kort viser ikke den Sag godt klarat, og de konkurrerende meddeles der ingen Vejledninger for at arbejde dermed; det udleverede Kort viser den sydlige nye Rampe paa Sjællandssiden krummet samtidig med Stigning og endende netop i et Vejsving, hvor oven i Købet andre Gader støder til; paa Amagersiden stiler Rampen ned mod en Stjerneplads med i alt 8 Gadeudmundinger; en Stjerneplads er færdselsmæssigt set umulig og kan i Virkeligheden kun klares ved Rundkørsel. Derimod kan en Stjerneplads være af storslaaet monumental Virkning, som det store Forbillede Place de l'Etoile i Paris, der dog ligger paa en Bakketop og er skabt af Hensyn til den store Triumfbue i Centrum. Men noget saadant har vi jo ikke Brug for midt ude paa Amagerfælled.

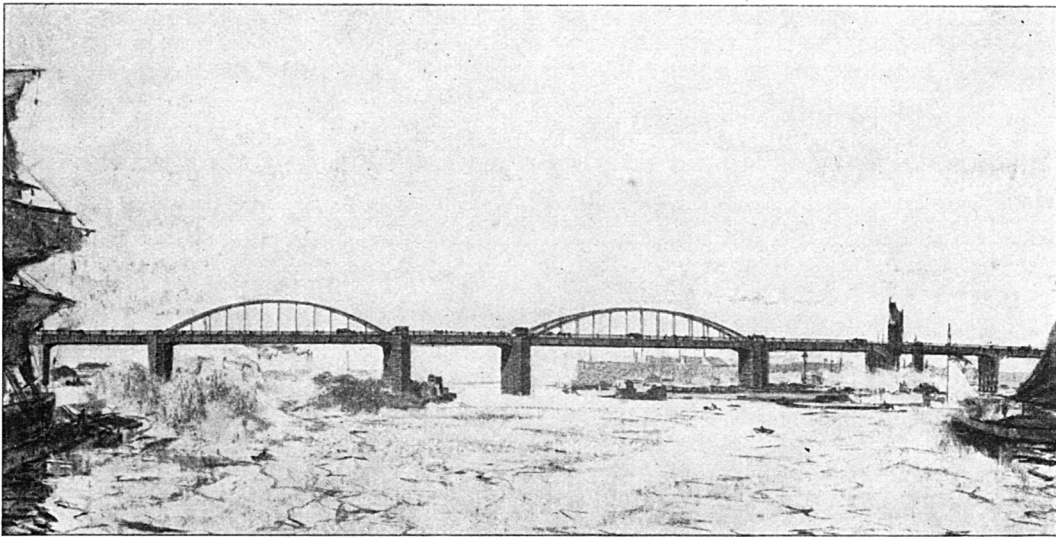
Endelig bestemmer Programmet Grænserne for Bropillernes Anbringelse, Størrelsen af Gennemsejlingsaaabninger, at Broens bærende Konstruktioner saa vidt muligt bør ligge over Brobanen, altsammen noget, som giver ringe Spillerum for de Brokonstruktioner, der er Mulighed for. Det er naturligvis nødvendigt at fastslaa visse Rammer for en Konkurrence, men man maa saa være klar over, at disse Rammer i afgørende Grad bestemmer hele Løsningen og derfor maaske ved nærmere Arbejde med Sagen bør revideres helt.

Hvad endelig selve Løsningerne angaar, da har naturligvis Konkurrenceforslagene holdt sig indenfor de i Programmet fastsatte Rammer og de fleste endda nøje fulgt den paa de udleverede Kort angivne Beliggenhed af Broen og dens Ramper. Et enkelt af de præmierede Forslag har forsøgt en skematisk Udformning af et Gadenet, der kan forbinde de to Bydele; flere Projekter har gjort Forsøg paa at give Gaderne umiddelbart ved Broen eller Brolinien selv en smukkere og mere regulær Udformning end den i Programmet foreslaaede. Første-Præmie Projektet svigter dog paa dette Punkt, idet det blot har udformet Gadenettet omkring den foreslaaede Stjerneplads, som bibeholdes, næsten labyrintagtigt.

Men det, Konkurrencen egentlig har drejet sig om, har været Konstruktionen over Vandet indenfor de af Programmet fastsatte Betingelser, som siger, at Broen skal føres over Vandet i en Højde af 21,5 m, med en oplukkelig Passage i 40 m Bredde og 55 m Højde; Broen skal spænde over Vandet og Kajgaderne paa hver Side med færrest mulige Understøttelser, hvilket for de fleste Projekters Vedkommende vil sige to.

Et Begreb om de Størrelser, det drejer sig om, faas ved at bemærke, at Spændvidden over Vand og Kajgader er som mellem Husrækkerne tværs over Peblingsøen; de 21,5 m Højde vil sige, at Brobanen skal mindst saa højt op som til Toppen af Byens almindelige 5 Etagers Huse, og fører man Piller op til den 55 m fri Højde, hvilket er nødvendigt, hvis det oplukkelige Parti bliver til at hejse op, saa er man oppe i mindst samme Højde som Raadhustaaet indtil Udsigtsbalkonen ved Uret. Og bliver disse Piller udført i Murværk, hvad enkelte Projekter regner med, faar man, idet hver Pille todeles af Brobanen, fire Taarne af Bredde som Raadhustaaet og af Højde omtrent som dettes Murværk. Man kan heraf se, hvor store Dimensioner der maa regnes med, hvilke enorme Summer det vil koste at komme over Vandet paa en saadan Maade, og hvor skæbnsvangert et forkert Ræsonnement ved Planlæggelsen af de bestemmende Krav til Broen er.

De Konstruktioner og Materialer, der i Konkurrenceprojekterne er foreslaaet til Overspændingen, er ikke meget forskellige. Det bevægelige Parti er i alle Tilfælde udført af Jern og enten som Klaphbro eller Hejsebro. De faste Partier foreslaas enten i Jernbeton eller i Jern, og Konstruktionen enten tætte Dragere, Gitterdragere, buede Dragere eller Hængekonstruktioner. Hver Konstruktion har sine Fejl — ingen kan afgørende kaldes den bedste.

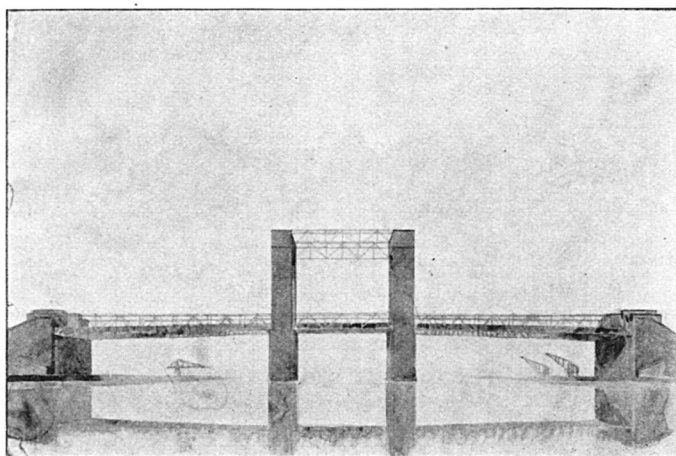

Projekt Nr. 26. Indkøbt. Ingeniørfirma MONBERG OG THORSEN; FLENDER A.G. FÜR BRÜCHENBAU, Benrath;
Arkitekt, Professor KARL WACH, Düsseldorf. Perspektiv c. 1:3000.

I en forholdsvis afsides Del af Byen og Havnen, som Beliggenheden i dette Tilfælde er, kræves der ikke nogen monumental Virkning, det er ikke Indsejlingen til København, ikke Byens vigtigste Bro o. s. v.; hvad vi der har Brug for, er og bliver kun en Nyttebro, derfor saa enkel som mulig i Form, Konstruktion og Materiale. Det simpleste vilde være en Bjælkebro, og det bedste Materiale man har for Tiden er Jernbeton. Men for en saadan Løsning har den store Spændvidde vist sig at være i Vejen; Broen vil blive for urimelig dyr og klodset med de hidtil kendte Konstruktionsmaader. Her er det man kan spørge, om det ikke kunde hjælpe at revidere de opstillede Forudsætninger; en kortere Spændvidde, f. Eks. Piller ved Kajforkanterne, vilde maaske kunne give væsentligt gunstigere Resultater i mange Retninger.

I Jern er der derimod Mulighed for at udføre Broen som simpel Bjælkebro af saakaldte Pladejernsdragere. Et af de præmierede Projekter har et saadant Forslag. Men Jernet har den Ubehagelighed ved denne saavel som ved enhver anden hidtil kendt Brokonstruktion, at det er for tyndt i Virkningen. Selv om man anvender det i hele Dragere, der ikke er gennembrudte, og det er formentlig i denne Henseende den gunstigste Form, saa er Jernet alligevel for spinkelt og stoffløst. Det virker som Benrad, Ribben-Ribber, der er lagt blot, berøvede det udfyldende, skærmende Materiale, som f. Eks. Moder Naturs mere fuldkomne Konstruktioner altid har med. Det giver sig Udslag i, at Jernkonstruktionerne er ømfindtlige, de kræver en stadig Vedligeholdelse netop med et skærmende Materiale for at forhindre Rustangreb, der er ganske skæbnesvangre, om de ikke forhindres. Men er ikke Pladejernsdragere tilfredsstillende, er det langt værre med Buedragere, Gitterdragere eller Hængebroer i Jern; her bliver det skelletagte først rigtig fremtrædende, og alle Anstrængelser for at gøre Konstruktionerne saa enkle og rolige som muligt hjælper ikke paa det sprinkelværksagtige Indtryk, der omsat i Realiteter betyder en farlig Blottelse af de aller vigtigste bærende Led og en deraf følgende ringere Sikkerhed.

Jernbetonen er som Brokonstruktions-Materiale bedre end Jern, det giver altid det langt tryggere Indtryk af, at man ikke er inde ved selve det nøgne Konstruktionsskelet. Og den evige Vedligeholdelse, Beskyttelse mod Rust, som Jernet kræver, er unødven-

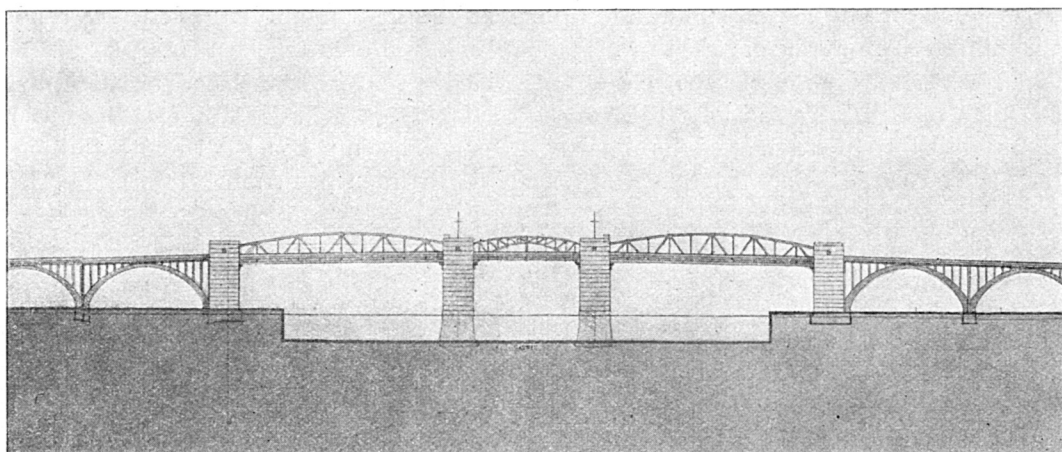
Projekt Nr. 19. Perspektiv c. 1 : 3000.

dig. Men de store Spændvidder, som Broen i dette Tilfælde skal have, bevirker, at Jernbetonkonstruktionerne bliver alt for klodsede og ubeherskede, særlig naar det bliver nødvendigt at føre dem op i Luften over Brobanen. Det præmierede Jernbeton-Projekt har saaledes metertykke Buer og forbindende Dragere op til 10—15 m Højde langs med og tværs over Kørebanen.

1. Præmie-Forslaget har Jerndragere, dels Gitterdragere, dels bueformede med tynde Hængejern. Midterpillerne ender foroven med mærkelige som Menneskeskikkelser udformede Vagttaarne. Det indkøbte Forslag har ganske lignende Buedragere med tynde Hængejern. Særlig paa den dette Forslag ledsagende, smukt tegnede Perspektiv, hvor man har hele Brobanens faste lige Linie tværs gennem al Havnens Uro, ses det, hvor meget fristende det er, om man kunde stryge de over Brobanen liggende Jernbuer med spinkle Hængejern. Uden dem vilde Broen være helt i Orden, simpel, rolig og regulær.

Der er en Del Projekter, som i Stedet for Klapbro har det oplukkelige Parti af Broen til at hejse op. Derved bliver det nødvendigt at føre Konstruktionerne op i de krævede mindst 55 m Højde, og det giver naturlig Anledning til at lade Broen konstruere som Hængebro. Det kan give i og for sig ganske smukke Linier; men det hele bliver saa mægtigt og ubehersket i Størrelsen, at det staar i Misforhold til sin forholdsvis beskedne Mission. Og opmurer man Bro pillen taarnagtigt over Brobanen indtil den krævede Højde, saaledes som andre Prospekter gør, er der Mulighed for en vis stor monumental Virkning, men samtidig er Nødvendigheden af en øvre Afstivning af Murværket med Jerndragere i høj Grad arkitektonisk uheldig og gør Anvendelsen af murede Taarne over Brobanen meget tvivlsom, ligesom de nødvendige Gennembrydninger af Taarnene for Færdslen svækker dem for meget.

Sandsynligvis er der endnu adskillige Aar til, at vi finder en Bro paa dette Sted uundgaaelig; Grunden til Sagens Fremkomst nu er i Virkeligheden ogsaa kun den, at Brospørgsmaalet mellem Sjælland og Amager som Helhed er søgt taget op til Behandling, fordi Forholdene ved Knippelsbro og Langebro i de sidste Aar stadig er blevne mere og mere vanskelige. Det er da ved disse to Broer en Nyordning i første Omgang staar for Døren, og her er det Opmærksomheden maa være vaagen i den nærmeste Fremtid. Ogsaa disse Broers fremtidige Udformning er i første Række afhængig af Havnespørgsmaalene som Helhed. Ved Langebro er der saa forholdsvis god Plads, at en Nyordning vel uden Besvær kan skabes, men ved Knippelsbro staar der meget paa Spil, om ikke

Projekt Nr. 21. Ingeniør Moe. Arkitekt L. Hygom.

Sagen arbejdes grundigt igennem med Forstaaelse af alle de vidt forskellige Værdier, det drejer sig om. Ved Knippelsbro er vi nærmest ved Byens Midte; Trafikkens Krav er meget store. Samtidig er vi ved nogle af Københavns værdifuldeste Bydele, i ikke ringe Grad rent økonomisk, men navnlig æstetisk, arkitektonisk, historisk. Det eneste Forslag, der fra Kommunens Side er fremkommet til en Nyordning ved Knippelsbro, findes i den Betænkning, som for et Par Aar siden afgaves, til Overvejelse af Broforholdene m. m. af et af Kommunen nedsat Udvalg. Det heri fremsatte Forslag er næppe tænkt og udgivet som andet og mere end et Forsøg paa et Kompromis mellem de to uforenelige Modsætninger Landtrafik og Havnetrafik, medens de æstetiske, historiske og arkitektoniske Værdier ikke synes at have været med i Overvejelserne.

Det er paa Grundlag af et andet Forslag i samme Betænkning, at vi har haft Konkurrencen om »Højbroen«, uden at Forslaget i Mellemtiden har været revideret. Naar Knippelsbroforholdene formodentlig nu i en nær Fremtid skal tages op til Behandling, vil det forhaabentlig ske paa et mere omfattende og alsidigere Grundlag end det, den kommunale Betænkning har skabt.

K. GOTTLOB.

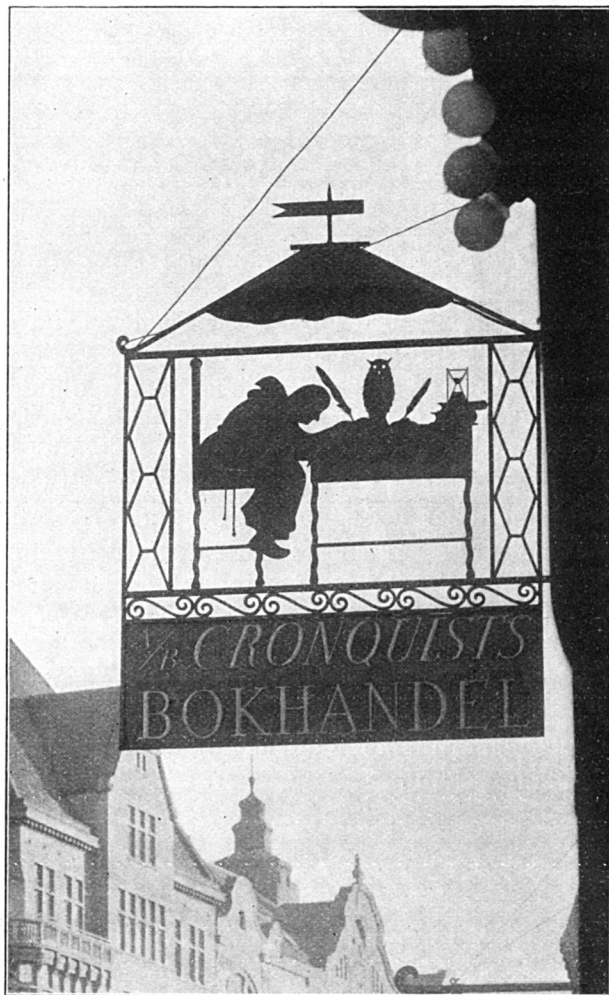
DEN SVENSKESKILTETYPE

EKSEMPLER TIL EFTERFØLGELSE

DE moderne københavnske Skiltearme udmærker sig ofte ved en iøjnefaldende Soliditet, der bliver til umotiveret Klodsethed, naar man ser, hvad det er, de har at bære paa. Denne Klodsethed motiveres med vort blæsende Klima, hvilket dog hist og her ikke hindrer, at Skiltetavlen bliver af en lignende Massivitet. Mange københavnske Udhængsskilte er saa klodsede, at det støder Øjet og rent statisk ogsaa Fornuften, fordi man uvilkaarligt venter og forlanger, at den Tavle, Medaillon eller stiliserede Salgs-vare, der holdes ud i strakt Arm, ikke skal virke med et besværet Indtryk. Skiltetavlen bør svæve for vort Blik, naar vi gaar op imod den gennem Gaden — og Skiltearmen bør ikke bære Præg af nogen Besværlighed ved at bære sin Byrde. Thi Udhængsskiltets Opgave i Modsætning til det plane Façadeskilt er jo netop, at det skal virke mod Luftten — virke frigjort fra Husmuren!

Nogle af vore bedste og smukkeste Udhængsskilte har netop denne lette svævende Virkning — Tømmerlavets Skilt i Adelgade f. Eks. (se Forskønnelsen Nr. 8/1920).

Arkitekt HELWEG-MØLLER har flere Gange vist den rette Forstaaelse af, at enten maa et Udhængsskilt være saa let, at det svæver, eller ogsaa maa det støtte sig til Muren. Hans Skilt for »Stjernen« ved Gammelstrand er et Eksempel paa det første, Skiltene for Tedds Tehandel paa Østergade og for Handelsbanken paa Amagertorv er to Eks-

empler paa det sidste. (I Forskønnelsen Nr. 3/1921 og Nr. 2/1926 vil man finde de to førstnævnte Skilte gengivet.)

Arkitekten har her lært af de stockholmske Skiltetyper, hvis Luftighed virker saa tiltalende paa en dansk Betragter og kommer ganske særligt til sin Ret netop i en By som Stockholm, hvis kuperede Terræn ofte foraarsager en virkningsfuld Stigning i Gaderne, der bringer Skiltets Silhuet frit op mod Himlen.

Betragter man Hovedparten af de stockholmske Udhængsskilte (et Udvalg er gengivet i Forskønnelsen Nr. 11/1918), vil man se, at det er Letheden i Materialet og dets Udførelse, der er det mest karakteristiske. I Reglen bestaar Tavlen af en ganske tynd Metalplade, der ydermere ofte er gennembrudt af Ornamentik eller Figurmotiver. Der-

ved opnaas ikke blot, at Fladen yder mindre Modstand mod Vinden, der faar fri Passage gennem Aabningerne, men tillige en virkningsfuld Silhuetvirkning af selve Motivet set mod Luften. Samtidigt opnaas derved, at den bærende Arm kan være spinkel og let og ikke som herhjemme ofte faar et Præg af Overbebyrdelse. Endvidere har man forstaaet at bringe den elektriske Belysning under kunstnerisk Røgt og Pleje — som oftest ved at anbringe Lyslegemerne i et lille dekorativt Tag, hvorfra de efter Mørkets Frembrud gyder Lys ned over Skiltetavlen.

I Sverige har denne Form dannet Skole over hele Landet, og man finder smukke Eksempler af Typen baade i Gøteborg og Malmø. Det ovenfor afbildede Eksempel, der findes paa en af Hovedgaderne i Malmø, hører ikke til de mest fremragende — Detaillernes Sprinkelværk er for uroligt og bryder det Præg af *Table*, som altid bør kunne fornemmes.

Denne Skilteform er foreløbig typisk svensk, fordi den dér har faaet sin heldigste Løsning, men i sin Karakter er den internationalt anvendelig — og der er ingen Grund til at tro, at den ikke i sin Formulering skulde kunne blive ogsaa typisk dansk og — i sine praktiske Fordele uførtalt — en Pryd mere for vore Gader. H. B.

AFGIFTEN AF UDHÆNGSSKABE OG ANDRE BYGNINGSFREMSPRING

ET Medlem af Foreningen har anmodet Bestyrelsen om Bistand i Anledning af, at Magistraten fra 1. Maj d. A. har forhøjet Afgiften af et over en Indgangsdør paa den vedkommendes Ejendom anbragt lille Udhængstag fra 26 Kr. til 62 Kr. 50 Øre aarlig, samt meddelt, at denne Afgift fra 1. Maj 1930 yderligere vil blive forhøjet til 130 Kr. aarlig. I denne Anledning har Bestyrelsen under 21. Juni d. A. tilskrevet Kommunalbestyrelsen saaledes:

»I Anledning af, at det er kommet til Foreningens Kundskab, at Afgiften til Kommunen af overdækket Gadeareal er blevet betydelig forhøjet og vil blive yderligere forhøjet, tillader man sig herved at fremhæve, at Overbygning af Gadeareal i mange Tilfælde, f. Eks. ved Udsmykning af Bygninger kan skyldes æstetiske, specielt arkitektoniske Hensyn, som er fuldt ud berettigede og alene refererer sig til Foranstaltninger, som — om ikke paa anden Maade, saa ved Udseendet — kommer Byens øvrige Borgere tilgode, hvorfor det turde være mindre rationelt begrundet i den Anledning at forlange nogen Afgift, i hvert Fald af nogen betydeligere Størrelse.

Herfra ganske forskellige er jo de Tilfælde, hvor Borgere overdækker Gadeareal paa en Maade, som er virkelig til Gæde for Almenheden eller til Anvendelse til Formaal af muligvis endog stor økonomisk Betydning for paagældende Ejendoms Ejer eller dens Brugere, f. Eks. til Udhængsskabe eller lignende.

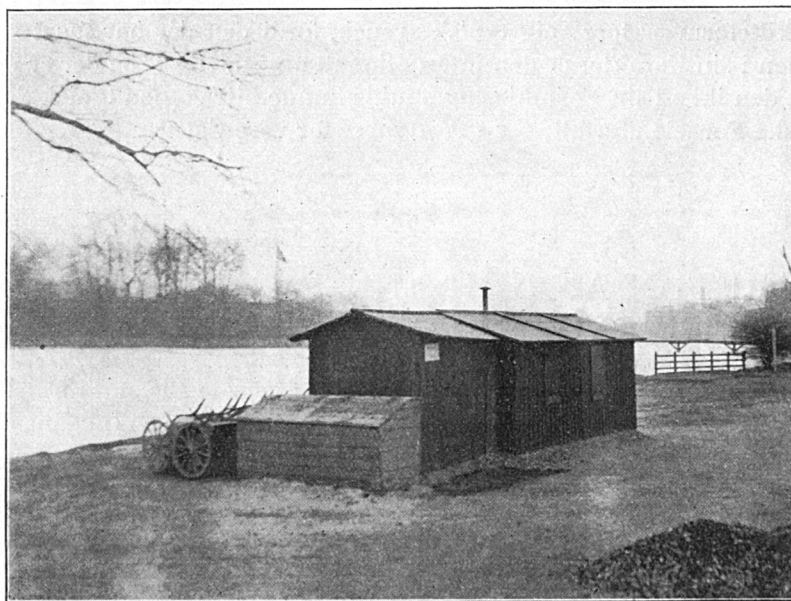
I disse sidste Tilfælde er det naturligvis fuldt begrundet at kræve en betydelig aarlig Afgift som Vederlag for Overdækning af Gadeareal.

Idet man har paapeget denne Forskel, der er mellem de forskellige forekommende Tilfælde, og som det formentlig ikke i Praxis vil være vanskeligt at erkende, tillader man sig herved at forespørge, om det ikke maatte være muligt, at der i Reglerne for Afgiftens Størrelse kan blive gjort en Ændring gaaende ud paa, at der foretages en Sondring i Overensstemmelse med det forannævnte.«

Samtidig har Bestyrelsen henstillet til Bestyrelsen for Akademisk Arkitektforening

at støtte denne Sag ved ligeledes at rette en Henvendelse til Kommunalbestyrelsen angaaende en Ændring af de nuværende Regler paa dette Omraade, idet man maa formode, at Arkitektstanden vil være interesseret i, at Reglerne bliver saaledes, at Mulighederne for Udførelsen af saadanne arkitektoniske Detailudformninger paa Bygningers Façader ikke udelukkes paa Grund af Regler, der er motiverede af helt andre Hensyn.

Paa vor Skrivelse til Kommunalbestyrelsen har denne svaret, at Spørgsmaalet om Afgiftsbestemmelser vedrørende Bygningsfremspring, Udhængsskabe m. m. er til Overvejelse i Magistraten, og at der senere vil blive forhandlet med Borgerrepræsentationen om Sagen. Der synes saaledes at være Muligheder for, at dette Spørgsmaal vil finde en for alle Parter tilfredsstillende Løsning.

MAGISTRATENS MATERIALSKUR PAA ENVELOPPEVEJEN

SOM meddelt paa Generalforsamlingen har Bestyrelsen henstillet til Magistraten, at de Vej- og Kloakanlægene tilhørende Skure paa ovennævnte Vej blev fjærnede, da de skæmmede Udsigten over Voldgraven. Skurene og Materialbunkerne ligger paa et Militæretaten tilhørende Areal og har ligget paa dette Sted fra en Tid, da Færdselen ad Amagerboulevard var mindre stærk end Tilfældet nu er, hvor Amagerboulevard er blevet en endog meget stærkt trafikeret Adgangsvej til Amager. Bestyrelsen maatte mene, at der paa andre Militæret tilhørende Arealer i Nærheden maatte kunne tilvejebringes Plads for de paagældende Skure, saa de ikke generede Udsigten. Paa denne Henvendelse har Bestyrelsen nu faaet det Svar, at der fra Magistratens Side vilde blive truffet Foranstaltninger til Skurenes Fjernelse, og at der, dersom denne skulde vise sig at være umulig, vilde blive opført en Bygning, passende til Stedet og Omgivelserne, til Erstatning for de nuværende Skure.

Sortedamssøen, set fra Østersøgade mod Østerbro.

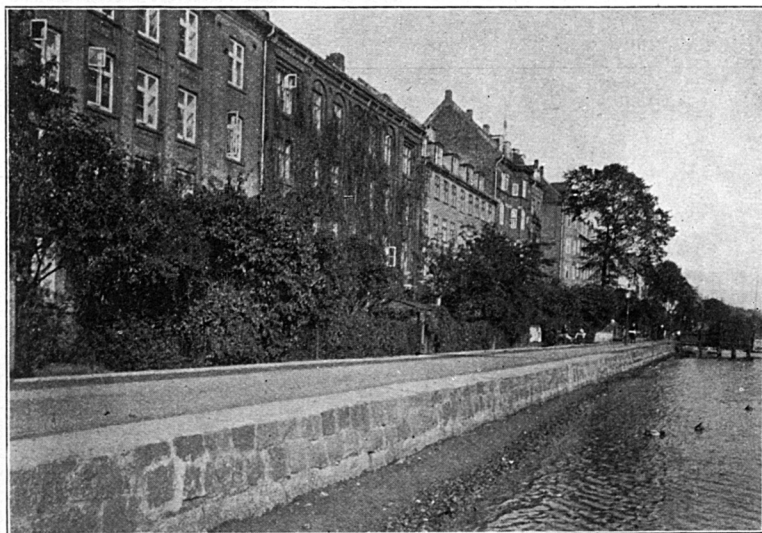
SØERNES REGULERING

I Borgerrepræsentationens Møde den 10. Juni forelaa et af Stadsarkitekt POUL HOLSØE udarbejdet Forslag til Regulering og Beplantning af Sortedamssøens og Peblingesøens Bredder. Det er en Sag, der i høj Grad har Bestyrelsens Interesse, og af Artikler i »Forskønnelsen« i de 16 Aar, Tidsskriftet har bestaaet, vil vore Medlemmer vide, at Spørgsmaalet ofte og indgaaende har været drøftet, og at ogsaa Bestyrelsen for sit eget Vedkommende har søgt at give sit Bidrag til Problemet om, hvorledes dette for Byens Udseende saa overordentlig vigtige Spørgsmaal kunde løses. At Problemet kun kunde løses paa et rent arkitektonisk Grundlag, maatte staa klart for enhver, der vilde regne med Realiteterne og erkende, at en Genskabelse eller en Efterligning af Købke'ske Idyller paa Forhaand maatte anses for udelukket. Foreningens seneste Indsats i Arbejdet for Søbreddernds Regulering var den af Arkitekt HOLGER JACOBSEN tegnede Vandhave ved Sct. Jørgens Sø ved Gyldenløvesgade.

Stadsarkitektens Forslag er saalydende:

»I *Sortedams- og Peblingesøerne* ejer Byen København en sundhedsmæssig Værdi, hvis Betydning er almindelig anerkendt, og hvis Bevarelse er af største Vigtighed for Københavns Befolkning, i Særdeleshed efter at Byens tidligere Voldgrave nu paa det nærmeste er opfyldte. Men ved Siden af den sundhedsmæssige har Søerne en æstetisk Betydning, som formentlig ikke kommer til sin fulde Ret, saaledes som de Søerne omgivende Bredder henligger.

Det overordentlig store Luftareal og den betydelige Vandflade i Byens Midte, som Søerne repræsenterer, og som er til saa stor Gavn for Befolkningens Sundhed, indeholder tillige en ret enestaaende Skønhedsværdi, som kun i alt for ringe Grad kan nydes og paaskønnes af Byens Befolkning, saaledes som Forholdene er. Det maa formentlig erkendes, at Søens Bredder henligger i en meget forsømt Tilstand; mod Søgaderne bestaar de saaledes af uregelmæssige og gennemgaaende ret stejle Jordskrænter, som stedse mere ødelægges af nedskyllende Regnvand, der bl. a. bortskyller Jorden under de Bæn-

Sortedamsdosseringen.

ke, der er opstillede paa Fortøvet, og herved bevirker, at de forholdsvis faa Siddepladser, der vender imod Søerne, ikke kan benyttes, saaledes at man saa godt som overalt her maa sidde med Ryggen mod Vandet og derved alene af den Grund berøves Udsigten. Men det er iøvrigt efter min Mening en Hovedfejl ved den bestaaende Ordning, at Passagen langs Søerne for Størstedelen foregaar paa et almindelig Gadefortov.

Dels fjernes man for meget fra Søen og undrages derved den Følelse af Velbehag og Ro og det Skønhedsindtryk, som Ophold i Vandets umiddelbare Nærhed giver, og dels forstyrres man yderligere ved den almindelige Færdsel, som selv i den ret rolige Østersøgade forhindrer eller dog væsentlig formindsker det Udbytte, som burde kunne opnaaes. Værst er Strækningen langs Østerbrogade, hvor Manglen paa Hvilepladser og den larmende Gadefærdsel ganske afskærer en fra i Ro at nyde det iøvrigt pragtfulde Syn mod Vest i Søernes Længderetning.

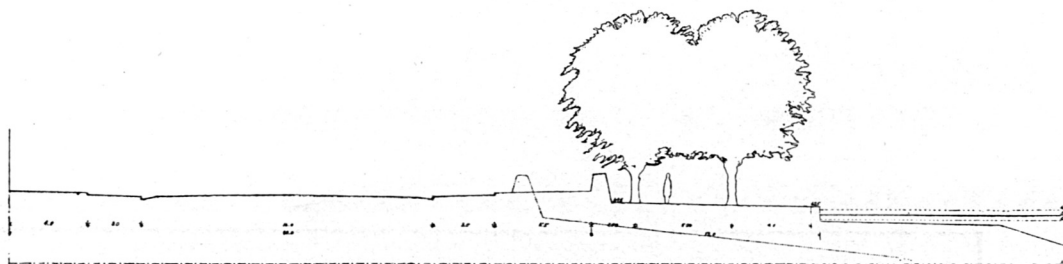
For at give en samlet Fremstilling af de nuværende uheldige Forhold har jeg afvigte Sommer optaget en Række Fotografier, samlede i medfølgende Hæfte, der viser Bredderne af de 3 Søer og fremstiller mange smukke Enkeltheder, som fortjener at komme bedre til deres Ret, men tillige røber, hvor uheldig den nuværende Tilstande er paa mange Punkter.*

I Erkendelsen af det utilfredsstillende ved de nuværende Forhold, da denne Sag formenes at have stor Interesse og Betydning for Byens Borgere, hvilket ogsaa fremgaar deraf, at Spørgsmaalet om Forbedring og Forskønnelse af Søbredderne oftere, navnlig i de sidste 30 Aar, har været rejst og iøvrigt ogsaa beskæftiget Københavns Kommunalbestyrelse, har jeg udarbejdet et Forslag, hvis Gennemførelse jeg mener vil af hjælpe de paa pegede Ulemper.

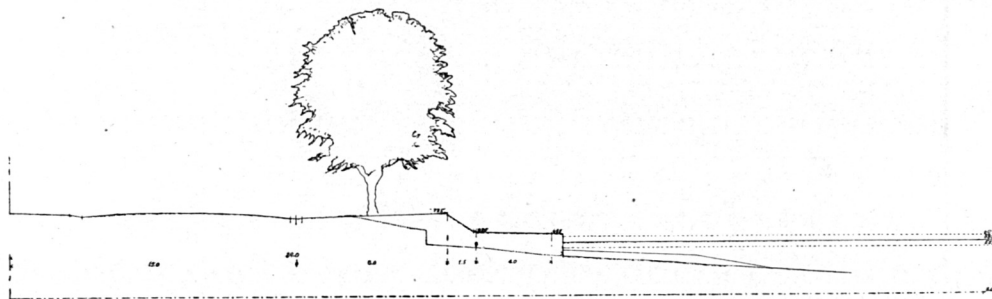
Mit Forslag gaar ud paa langs Søgaderne at regulere og græssaa Skraaningerne ned mod Søerne og nedenfor Skraaningerne opfylde til en lavereliggende Spadseresti, til hvis Begrænsning imod Søen Materialerne fra den nuværende Støttemur anvendes.

Ved Østerbrogade tænkes Spadserestien udvidet til en med en dobbelt Række Kastanietræer beplantet Terrasse, hvis Bredde — under Forudsætning af en eventuel Udvidelse af Østerbrogade som paatænkt — er ansat til 12 m. Saalænge nævnte Gadeudvidelse

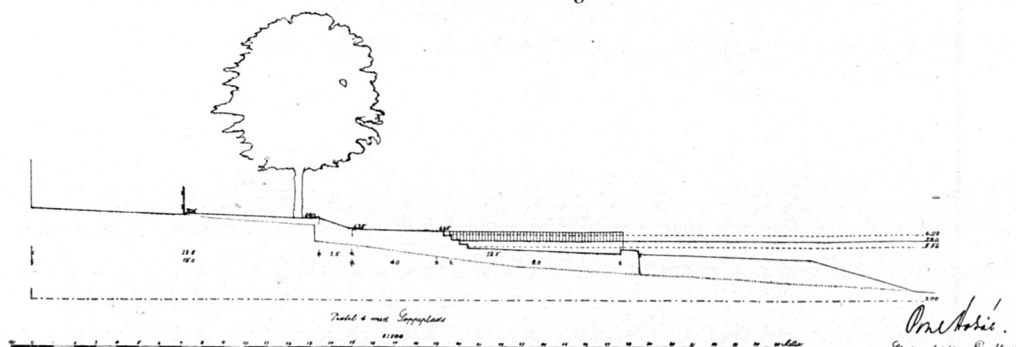
* Af disse Fotografier gengives her 3, af hvilke man især bedes lægge Mærke til det paa Side 46, der viser, hvor lidt de langs Søerne opstillede Bænke tillader de siddende at nyde Udsigten over Vandet.

Profil af Østerbrogade.

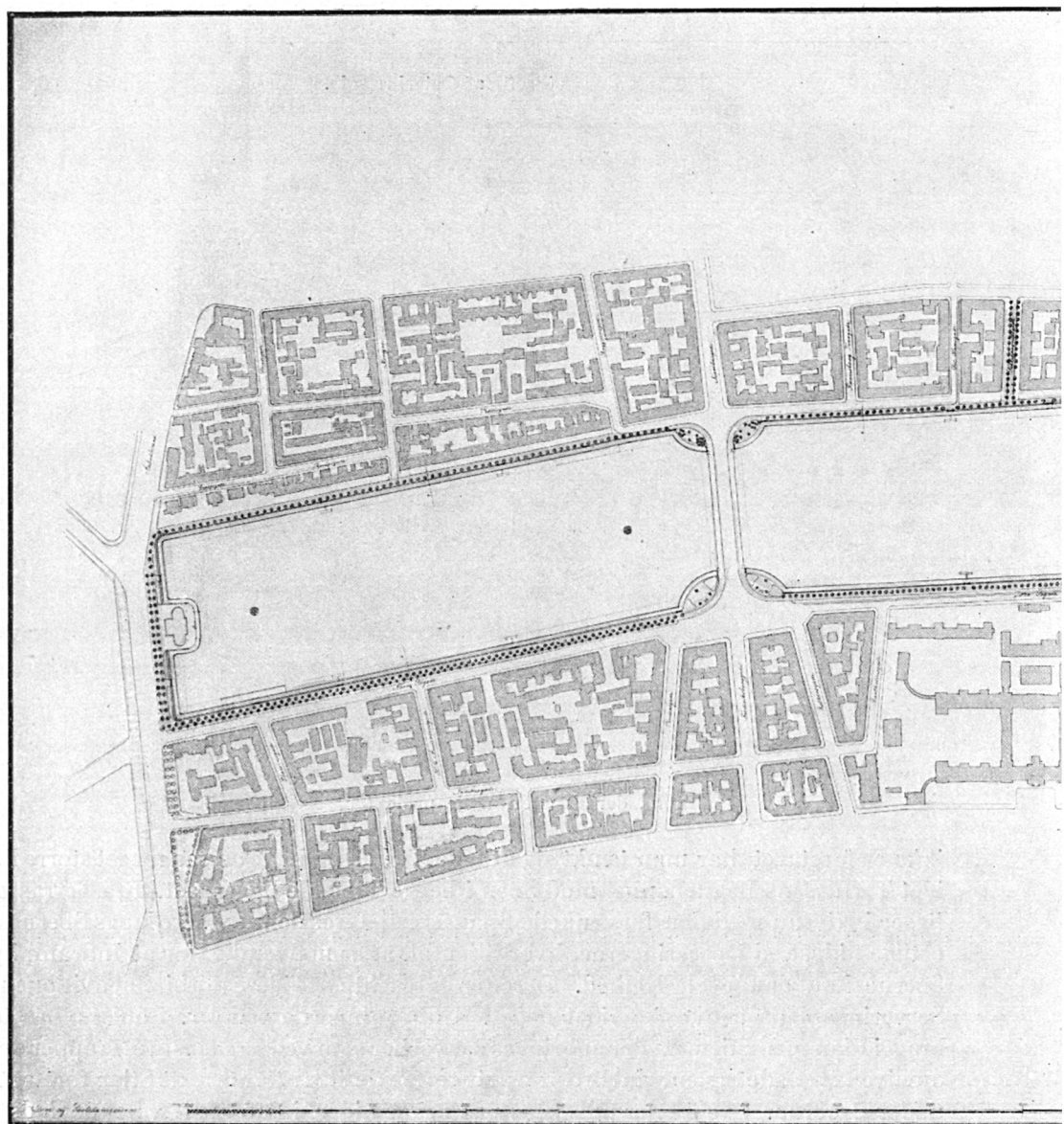
Profil af Østersøgade.

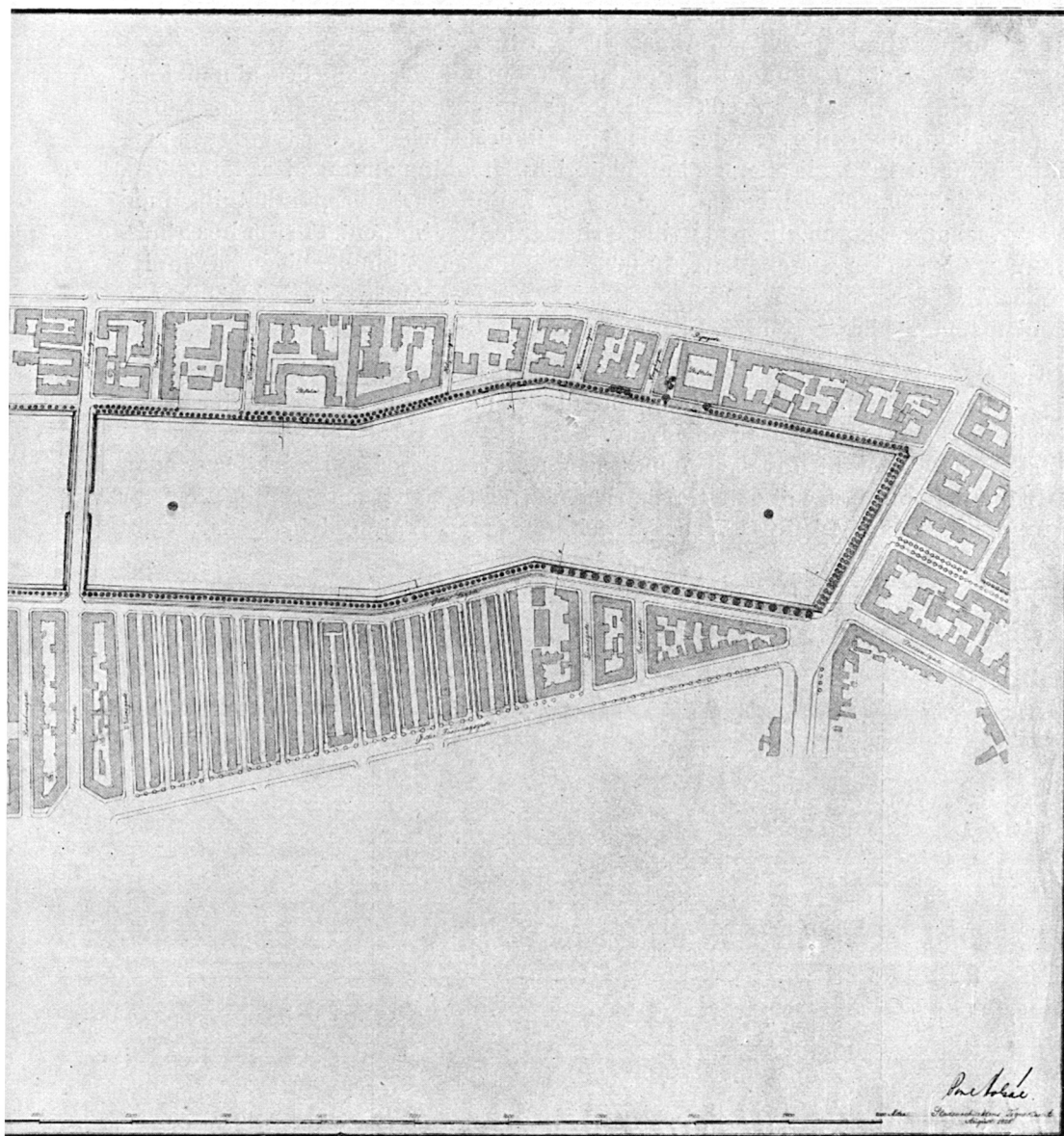
Profil, der viser en af de projekterede Soppepladser.

ikke er foretaget, har man tænkt sig at lade Terrassen have en saa meget større Bredde, idet Terrassens Begrænsning mod Søen i begge Tilfælde ligger fast. Fra Terrassen, der ligger i Niveau med den forsænkede Spadseresti, føres denne videre langs Søernes nordøstlige Side, ved Dosseringerne, hvor Stien bl. a. er nødvendig, for at Indramningen af Søerne kan danne en Helhed. Derefter føres Stien videre forbi Søjavillonen, hvis Serveringsplads tænkes udvidet noget. Udbygningerne ved Dr. Louises Bro tænkes bragt i Plan med Stien, og der anbringes saavel her som ved Fredensbro Trapper op til det omgivende Gadeterræn, da Broernes ringe Højde ikke tillader, at Stien fortsættes ind under Broerne. I de 3 Søer udbygges paa begge Sider, ialt 5 Steder, Soppepladser med Sandbund paa Beton samt omgivne af en lav, let Indhegning.

Det forekommer mig, at der ved den her anførte Ordning vil skabes en passende Indramning af hele Søjterrænet, og det vil blive muligt for Byens Borgere med større Udbytte end hidtil at nyde de Goder, som en Spadseretur langs disse skønne Søer byder, ligesom et passende Antal Bænke sikkert vil gøre Terrassen og Stien til et yndet Tilflugtssted for Folk, der en kort Tid vil søge Hvile fra Dagens Travlhed uden i nærværdig Grad at forstyrres af Gadens Larm. Men desuden vil Ordningen bidrage til at bevare den normale Vandstand, i hvilken Henseende kan oplyses, at Vandstanden i

Plan of Sobassinet

til Østerbrogade.

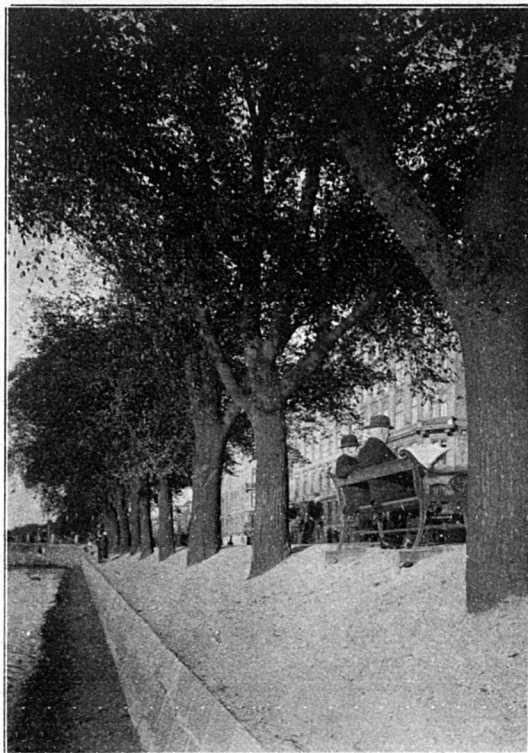
de sidste Somre har været saa ringe, at betydelige Strækninger af Bredderne, som det ses af nogle af Fotografierne, har ligget tørre, hvilket har foraarsaget forskellige Ulemper.

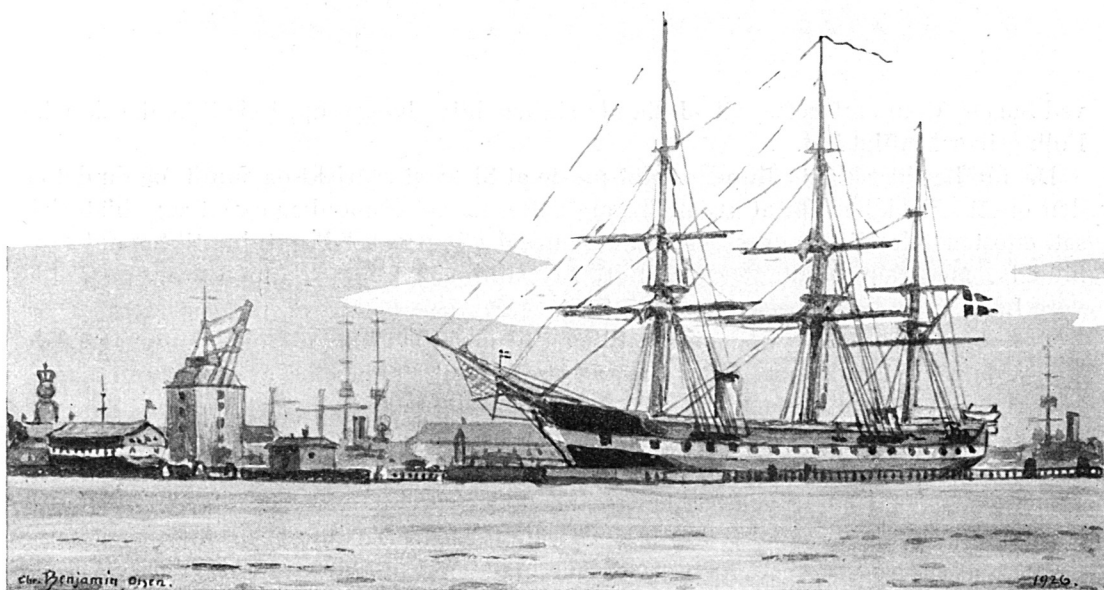
Det tilføjes, at Direktøren for Københavns Vandforsyning har meddelt, at der teknisk set intet er til Hinder for Gennemførelsen af Forslaget, der har været ham forelagt, samt at der fra Vandforsyningens Side intet haves at indvende imod, at Arealer af Søerne indtages til den foreslaaede Omregulering. Om den omtalte Græsbevoksning og om Terrassens Beplantning har jeg konfereret med Stadsgartneren.

Jeg har tænkt mig, at man kunde dele Forslagets Gennemførelse saaledes, at man først udfører Reguleringen af Bredden ved Østerbrogade samt Bredderne ved Øster- og Nørresøgade, altsaa indtil Gyldenløvesgade. Udgifterne til dette Arbejde, der foreslaaes paa-begyndt i Efteraaret 1926, vil efter en kalkulatorisk Beregning andrage Kr. 450.000,— Heraf vil ca. Kr. 380.000,— medgaa til Jord- og Ledningsarbejder, Indfatning mod Søen, Fortovschaussering m. m., paa hvilke Arbejder jeg har indhentet Priser hos Stadsingeniøren, medens de resterende Kr. 70.000,— vil medgaa til forskellige nødvendige supplerende Arbejder samt Omkostninger m. m. Der er regnet med, at Arbejdet udføres, efterhaanden som der haves Fyld til Raadighed. «

Projektet, der er et Led i en Regulering af Færdselsforholdene paa Østerbrogade, blev paa det nævnte Borgerrepræsentationsmøde mødt med megen Velvilje og Forstaaelse og henvistes til nærmere Overvejelse i et Udvalg.

Vi udtaler Haabet om, at Udvalgsbehandlingen maa resultere i, at Projektet gennemføres, selv om der som Følge af dets Kostbarhed nødvendigvis vil gaa adskillige Aar, før det kan ventes gennemført i sin Helhed. Vi væbner os med Taalmodighed, naar vi blot kan regne med Projektets Gennemførelse ad Aare.

Fregatten »Jylland« paa den foreslaaede Plads ved Hønsbroen.

FREGATTEN »JYLLAND« S BEVARELSE

EN Komité, hvis Formand er Orlogskaptajn GODFRED HANSEN, har udsendt følgende Opraab:

»I Fregatten »Jylland« ejer det danske Folk en sidste Repræsentant for den svundne, statelige Type af Træfregatter og et af de faa lyse Minder fra vor sidste Kamp for Sønderjylland. Spørgsmaalet om Fregattens fremtidige Skæbne — enten Ophugning paa Orlogsværftet eller Tilbageførelse til oprindelig Skikkelse — skal imidlertid afgøres i Aar, men det er det danske Folk, der maa træffe Afgørelsen.

»Jylland« løb af Stablen i 1860 som den yngste de sidste af tre Træfregatter, der i 50'erne byggedes paa Orlogsværftet. Fregattens første Togt gik til Verdensudstillingen i London. I Krigsaaret 1864 gjorde »Jylland« først Tjeneste ved Østersø-Blokaden og indlemmedes derpaa i Nordsø-Eskadren, hvor den med Hæder og Kraft deltog i den sejrrie Træfning ved Helgoland. Blandt de talrige andre Togter, paa hvilke »Jylland« i de følgende Aar indtil 1887 viste Flaget, og som iøvrigt mest gik til Vestindien og Middelhavet, kan nævnes, at den i 1874 førte Kong Christian IX til Tusindaarsfesten paa Island og i 1876 paa Besøg til St. Petersborg. I 1890 gik imidlertid »Jylland« — saaledes som det allerede var sket med de andre Træfregatter — ud af Flaadens Kampskibes Række og omdannedes til Kaserneskip, men i 1908 bestemtes det at sælge disse Skibe til Ophugning. »Jylland« blev som det bedste udbudt først, men da et Bud fra et tysk Firma var det højeste, lykkedes det Fiskeriinspektør Løfting at købe den tilbage, inden den var ført bort fra Københavns Inderred.

Medens de andre Fregatter ophuggedes paa Orlogsværftet, dannedes der en Komité til Bevarelsen af Fregatten »Jylland«, der ejede den i 4 Aar, indtil Fregatten i 1912 købtes af Godsejer E. Schou paa Palsgaard, hvorefter den — med en Afbrydelse under Verdenskrigen — laa opankret paa Juelsmindebugten og bl. a. anvendtes til Skole for traadløs Telegrafi. Efter Godsejerens Død ifjor er »Jylland« imidlertid — efter i 18 Aar at have været i privat Eje — atter blevet Statsejendom, idet Marineministeriet som bekendt har overtaget den. Ministeriet har ladet Skibets Tilstand og Omkostningerne ved dets fulde Tilbageførelse til oprindelig Skikkelse undersøge, men da Statskassen under de ogsaa for den vanskelige Tider mener ikke alene at kunne bestride Omkostningerne

ved Sagens Gennemførelse, vil »Jylland« sikkert blive hugget op, hvis ikke det danske Folk griber kraftigt ind.

Da imidlertid Skibets Bund og det meste af Skroget er friskt og sundt, og da det er den eneste Mulighed for at kunne bevare dette, saavel sømandsmæssigt som historisk set, enestaaende Minde, er en Kreds af Mænd, der har nær Tilknytning til Søen, i Forbindelse med Repræsentanter for andre Livsstillinger, traadt sammen for at paakalde vore Landsmænds Interesse for denne Sag.

Det er vor Plan at føre Fregatten tilbage til oprindelig Stand som Sejlfregat fra de Tider, da den viste Dannebrog i Krig og Fred, samt stræbe efter at opnaa en nøjagtig historisk Gengivelse af dens indre Udstyr, og derefter henlægge den i Flaadens Leje ved Indløbet til Hovedstadens Inderhavn.

Der kræves for at føre Fregatten tilbage til oprindelig Skikkelse en Sum af ca. 450,000 Kr.; men heraf er allerede ca. 100.000 Kr. sikrede ved Tilsagn fra enkelte Institutioner, Selskaber og Private, hvoriblandt Godsejer Schous Efterladte, og det tør haabes, at ogsaa Statskassen, dersom den manglende Sum ikke helt naas, vil træde hjælpende til, bl. a. fordi Fregattens Istandsættelse er et Arbejde, der vil give Beskæftigelse til en Del af de af Tiderne haardest ramte Arbejdsløse: Skibshaandværkerne.

Naar der i dette Opraab ikke omtales Tilvejebringelsen af Midler til Fregattens aarlige Vedligeholdelse, er det bl. a., fordi der for Tiden føres Forhandlinger desangaaende med en af de største danske Institutioner.

Vi undertegnede opfordrer derfor dem af vore Landsmænd, saavel i Ind- som Udland, som har Forstaaelse af vort Folks Historie, til at yde deres Bidrag til Løsningen af denne Opgave, og beder dem indtrængende betænke, at det er den sidste Mulighed for at kunne bevare dette stolte Minde.

Fregatten »Jylland« vil, ført tilbage til oprindelig Skikkelse, ikke alene blive et enestaaende historisk Minde, men tillige et stateligt Vidnesbyrd for nulevende og kommende Slægter, dels om hvorledes Fortidens stolte Fregatter saa ud, dels om dansk Træskibs-Bygningskunst i det Hele og vil som saadant sikkert ogsaa vække Beundring og berettiget Interesse hos Fremmede, der besøger vort Land. Henlagt ved Hønsbroen i Flaadens Leje ved Indsejlingen til Københavns Inderhavn vil den endelig blive et Vartegn og en Pryd for Havn og By, idet Fregatten paa denne Plads, med sine høje Rejsninger fortonende sig paa Baggrund af Orlogsværftets gamle Hovedvagt og berømte Mastekran, vil danne et Billede af sjælden Skønhed, Harmoni og Kraft.»

Opraabet er underskrevet af en lang Række af Personer, der paa forskellig Maade har Tilknytning til Søens Historie, samt bl. a. af Formanden for Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse. Det maa anses for hævet over enhver Tvivl, at den gamle Fregat paa den udsete Plads ved Hønsbroen vil betyde en værdifuld Berigelse i Bybilledet, saaledes som dette frembyder sig for dem, der kommer sejlen de til Landets Hovedstad. Men ogsaa vi selv vil have Glæde af at se den gamle stolte Orlogsmænd, hver Gang vor Vej falder over Langelinie. Opgaven med at bevare det smukke Skib er derfor en Sag, der ogsaa har Bud til Hovedstadens Borgere, og vi opfordrer derfor vore Medlemmer til at være med i Arbejdet ved at sende et Bidrag — stort eller lille — til Komiteen til Fregatten »Jylland«s Bevarelse, Nygade 1.

NATIONALMUSEET

FORENINGENS Interesse for Nationalmuseet og dets Overførelse til en ny og brand-sikker Bygning er ikke af ny Dato. Allerede i 1918 optoges denne Sag paa vort Program, og vi har siden fulgt dens Udvikling med Opmærksomhed, hvad vort Tidsskrift og Beretningerne paa de aarlige Generalforsamlinger bærer Vidnesbyrd om.

Det er derfor Bestyrelsen magtpaaliggende at slaa fast, at den Udvikling, denne vigtige Sag i den allerseneste Tid har faaet, efter dens Skøn vil kunne blive skæbnesvanger for Sagens lykkelige Løsning, dersom der ikke — mens Tid endnu er — slaas Alarm.

Det ser ud, som om andre Kræfter end de, hvis Mening i dette Spørgsmaal alene bør være den afgørende, nemlig de ansvarlige Sagkyndige, vil tvinge deres Anskuelser om Museets Fremtidsskæbne igennem. Og til en saadan Udvikling kan Bestyrelsen ikke forsvare i Tavshed at være Vidne, men ønsker i det efterfølgende at klarlægge Sagen for Offentligheden.

HVAD DE SAGKYNDIGE MENTE I 1925

I Aarene 1918—21 samledes Interessen mere og mere om Nationalmuseets Overflytning til Kastellet, og under Hensyn til, at det paa det paagældende Tidspunkt forlød, at Militæret skulde bort fra Kastellet, støttede Foreningens Bestyrelse varmt Tanken om et Nationalmuseum paa dette Sted. *Bestyrelsen var paa dette Punkt i nøjeste Overensstemmelse med Nationalmuseets Direktør, Dr. MACKEPRANG*, og endnu saa sent som den 22. Januar 1925 skriver Direktøren i »Politiken«s Kronik under Overskriften »Et Jammersminde« bl. a. følgende: »Allerede i den af Ministeriet [i Rigsdagssamlingen 1891—92] til Drøftelse af Sagen nedsatte Kommission havde to af de fire Arkitekter (MELDAHL og VILH. PETERSEN) udtalt sig imod Forslaget [at foretage en Udvidelse og Ombygning af Prinsens Palæ], og i Folketinget stødte det paa stærk Modstand. Udval-

get krævede først og fremmest »en Undersøgelse af, om der kan findes en Byggeplads, hvor Museerne kunde komme til at ligge friere, og hvor der kan være fornøden Plads til fremtidige Udvidelser«. Efter at have nævnt, at Museumssagen atter havde været forelagt i Rigsdagssamlingerne 1898—99 og 1899—1900 uden at have større Held med sig, hvorefter Sagen saa hvilede i nogle Aar, nævner Dr. MACKEPANG derpaa den i 1917 nedsatte Kommissions Arbejde, og fortsætter derefter saaledes: »Foruden den gamle Plan om at udvide og brandsikre Prinsens Palæ forelagdes der Kommissionen to nye Forslag: Frederiks Hospital og Kastelet . . . af hvilke Kommissionen atter enstemmig valgte Kastelet. Rent umiddelbart var der noget overordentlig tiltalende ved at blive i det gamle Palæ. Her har Museet vokset sig stort, og de skønne gamle Stuer giver Samlingerne en Stemning, som man sikkert aldrig faar i et nyt Hus. Endelig er Beliggenheden saa central, som ønskes kan. Det var derfor Jammersgade, at man i 1880'erne ikke sikrede sig hele Karreen ud til Vestervoldgade. Thi skal de forskellige Samlinger holdes samlede, hvad der ideelt set er det rette og praktisk set det mest økonomiske, er der ikke Plads paa den nuværende Grund. Der er det ikke til den betydelige Udvidelse, der straks maa kræves til de enkelte Samlinger, der jo nu er forøget med Folkemuseet; der er det endnu mindre til den Fremtidsudvidelse, man dog altid maa have in mente. Og nu at redressere Fortidens Mangel paa Forudseenhed er sikkert ugørligt, dertil repræsenterer baade Kreditkassens Hus [Ny Vestergade 12] og de nye Forretnings ejendomme i Vestervoldgade for store Værdier. Alene for disse tre Bygninger udgør Ejendomsskyld og Jordværdi godt 1½ Million Kroner. I Modsætning hertil er der i Kastelet god og rigelig Plads baade nu og i overskuelig Fremtid, og i langt højere Grad end ved Prinsens Palæ opnaar man tillige her, at Museet faar en isoleret og absolut brandsikker Beliggenhed . . . Naturligvis er Beliggenheden noget periferisk, men naar man i Stockholm og Oslo tænker paa at flytte Statens historiske Samlinger fra deres nærværende centrale Plads til henholdsvis »Skansen«s Omegn og Bygdø, tror jeg ikke man behøver at være bange for at gøre noget lignende. Langelinies Nærhed vil jo heller næppe være til Skade for Besøget«

Og Museumsdirektør VILH. SLOMANN skriver i »Architekten« for 31. s. M. bl. a. saaledes: ». . . Overfor Brandfare yder Palæets og Materialgaardens Beliggenhed, omgivet af smalle Gader, heller ikke en ønskelig Sikkerhed. Naturligvis kan de let værnes imod Følger af en almindelig Husbrand; men opstaar der i Nærheden en af de i moderne Storbyer frygtede og berygtede Karrébrande, kan hverken Jernbeton eller Brandvæsen redde dem. Da Ødelæggelsen af den ene Stormgadeside vilde være en sørgelig Vandalisme imod det københavnske Bybillede, er der fremsat en sindrig Tanke om at opføre en Brandmur imellem Palæets og dets meget brandfarlige, gamle Naboer; derved vil Gaden kunde skaanes, men Svagheden ved Tanken er, at Museet samtidig gaar Glip af en væsentlig Udvidelse, og at de gamle Huse i Virkeligheden reduceres til tomme Kulisser. Endelig maa det ikke glemmes, at en gennemført, museumsmaessig Brandsikring af selve Prinsens Palæ vil komme til at gaa langt haardere ud over den fornemme, gamle Bygning, end en Istandsættelse til anden Benyttelse vil kræve. Saaledes maa det siges, at en Ordning paa det gamle Sted, selv om man vilde bringe store Ofre for at muliggøre den paa en forsvarlig Maade, i det Hele næppe kan føre til en forsvarlig Løsning«.

8 Dage efter, at dette var skrevet, offentliggjorde en Komité, bestaaende af Etatsraad H. N. ANDERSEN, Professor, Dr. NIELS BOHR, Professor, Dr. HARALD HØFFDING, Dr. KNUD RASMUSSEN og Professor, Dr. VILH. THOMSEN det bekendte Opraab om »Sikring af vort Folks dyrebareste Minder«.

Af den danske Befolkning og mange danske i Udlandet er der i Henhold til dette Op-

raab indsamlet et Beløb af c. 2 $\frac{1}{2}$ Million Kr., som det er Komiteens Hensigt at stille til Raadighed for Regeringen, »naar Lovgivningsmagten, i hvis Haand den endelige Afgørelse med Hensyn til Samlingernes fremtidige Opbevaring hviler, har truffet de fornødne Beslutninger«.

BESTYRELSENS HENVENDELSE TIL UNDERVISNINGSMINISTERIET

Mens Indsamlingen har staaet paa, er der, som det vil være bekendt, fremsat adskillige Forslag til Nationalmuseets fremtidige Ordning. Alle disse Planer har, som det vil anses for rimeligt og naturligt, været Genstand for Bestyrelsens Overvejelser, der nødvendigvis maatte blive saa meget mere dybtgaaende, som det maatte være aabenbart, at Spørgsmaalet om Nationalmuseets fremtidige Skæbne nu — endelig! — stod overfor sin Afgørelse. Disse Overvejelser resulterede i, at Bestyrelsen under 17. Juli tilskrev Undervisningsministeriet saaledes:

»Efter at Spørgsmaalet om Opførelse af et nyt Nationalmuseum atter er blevet aktuelt ved den paa Foranledning af en Komité foretagne offentlige Indsamling af Midler til Museets Sikring, har Bestyrelsen for nærværende Forening under Hensyn til, at Sagen drejer sig om Opførelse af et Bygningsværk, der vil faa afgørende Indflydelse paa det paagældende Bykvarters fremtidige Udseende, taget Sagen op til Behandling og har bl. a. drøftet de forskellige for Offentligheden fremkomne Planer angaaende Museets Forbliven paa sin nuværende Plads i Prinsens Palæ. En nøje Overvejelse af samtlige herhenhørende Forhold har ført Bestyrelsen til den Overbevisning, at den mener paa det indstændigste at burde fraraade Gennemførelsen af de Planer, der gaar ud paa at lade Museet forblive i Prinsens Palæ, idet de Udvidelser og Tilbygninger, der er nødvendige der, i alle Henseender maa forekomme Bestyrelsen uheldige allerede af den Grund, at disse Nybygningers Udformning, der af Hensyn til Palæet nødvendigvis maatte afpasses efter dettes fordringsfulde Arkitektur, kun vilde virke som Pasticher og intet Vidnesbyrd afgive for Eftertiden om det Standpunkt, vor Tids Kultur og Bygningskunst indtager. Erhvervelsen af Ejendommene i Stormgade og Vestervoldgade vil derhos blive en saa bekostelig Foranstaltning, at den paa Forhaand vil lægge Beslag paa en væsentlig Del af de til Opførelse af en ny Museumsbygning bestemte Midler, ligesom den for en af de paagældende Ejendommers Vedkommende (Nr. 3 i Stormgade) vil fremkalde den ejendommelige Situation, at det netop blev Nationalmuseet, der krævede Nedrivning af en fredet Bygning.

Det maa derfor forekomme Bestyrelsen langt naturligere, om man opførte en hel ny Museumsbygning paa et særligt dertil egnet Sted. Bestyrelsens Opmærksomhed har i saa Henseende ganske naturligt været rettet mod det Københavns Kommune tilhørende Areal paa det gamle Banegaardsterrain. Man er klar over, at Kommunalbestyrelsen under de nuværende vanskelige økonomiske Forhold ikke vederlagsfrit vil kunne afstaa det fornødne Grundareal til Opførelse af en Museumsbygning, men det skulde iøvrigt synes at ligge indenfor Mulighedernes Grænse, at den fornødne Grund her maatte kunne erhverves for en Sum, der ikke væsentlig overskred den Betaling, der maatte udredes til Expropriation af Grundene i Stormgade og Vestervoldgade samt til Nedbrydning af de paa disse Grunde staaende — helt nye og ældre — Bygninger.

Bestyrelsen har ogsaa overvejet andre Muligheder for Museets Anbringelse, og Tanken har i saa Henseende været rettet mod det tidligere fremsatte Forslag om at opføre en Museumsbygning paa Rosenborg Exerцерplads. Idet det erkendes, at der her var Mulighed for at opføre for Museet en Bygning, der i alle Maader vilde være godt beliggende, mener man dog paa den anden Side, at man ved at benytte Exerцерpladsen vil foregribe en Udvikling, der efter Bestyrelsens Opfattelse før eller senere maa føre med sig,

at Excerpladsen atter indlemmes i Rosenborg Have, og man maa derfor for sit Vedkommende tage Afstand fra Tanken om at bebygge denne Plads. Man skal derimod i denne Forbindelse pege paa det Staten tilhørende Areal, der begrænses af Roskildevej, Pileallé, Haveselskabets Have og Frederiksberg Have. Paa dette Areal, der, da det ejes af Staten, vil kunne stilles til Raadighed for heromhandlede Formaal uden Udgift, vil der efter Bestyrelsens Skøn kunne opføres de fornødne Bygninger til Brug for Nationalmuseet, der her tillige vil have alle Muligheder for de fornødne Udvidelser i en overskuelig Fremtid.

Ved Opførelse her af en Bygning til Nationalmuseet vil man først og fremmest opnaa, at Byggearbejderne straks kan tage deres Begyndelse, uden at det vil være nødvendigt — saaledes som det vil være ved Museets Forbliven paa sin nuværende Plads — at afvente Evakueringen af Grundene i Stormgade og Vestervoldgade.

Man vil dernæst opnaa, at der vil kunne gives Museets Omgivelser en parklignende Karakter, hvad der ikke vil være uden Betydning for Besøget, og Museumsbygningen — der med det Areal, der haves til Raadighed, ikke behøver at være højere end 2 à 3 Etager — vil ikke bevirke nogen Forringelse af Udsigten fra Bakketoppen i Frederiksberg Have. Man vil endvidere opnaa, at Museet vil være fuldstændig sikret mod Brandfare, i hvilken Forbindelse man skal pege paa, at selv om Museet ved at forblive i Prinsens Palæ i nogen Grad — omend langt fra effektivt — vil kunne sikres mod Ødelæggelse ved almindelig Ildsvaade, vil Museet i Tilfælde af et Luftbombardement af Byen fremdeles i høj Grad være udsat for Ødelæggelse paa Grund af sin Nærhed ved Regeringskontorerne m. v.

Ved at henflytte Museet til den paa pegede Plads ved Foden af Frederiksberg Bakke vil man derhos opnaa, at den Helhed, som det smukke Gadebillede i Stormgade i Øjeblikket frembyder, fremdeles bevares urørt, at Prinsens Palæ kan bevares i sin nuværende Skikkelse urørt af Tilbygninger og forbeholdes til Anvendelse for Statsinstitutioner (Administrationskontorer o. l.), medens Palæet ved eventuelle Tilbygninger i det Omfang, der her maa blive Tale om, vilde blive reduceret til en Bygning af sekundær Betydning, at de til Raadighed for Opførelse af en Museumsbygning staaende Midler (Statens Bidrag suppleret med de offentlig indsamlede Beløb) ikke for en væsentlig Del skal anvendes til en overflødig Ekspropriation af Byggegrund, og sidst — men ikke mindst — at det vil blive muligt for Museet at opføre en Bygning, der vil kunne være et fuldgyldigt Udtryk for, hvad vor Tids Bygningskunst evner at præstere og blive en Berigelse af Byens Fysiognomi.

Bestyrelsen for nærværende Forening ser saaledes paa det foreliggende Spørgsmaal, at det her, hvor det drejer sig om det danske Nationalmuseum, hvis Betydning som Samling har vundet Berømmelse langt udenfor Landets Grænser, maa være en naturlig Pligt for Nationen at skaffe det den bedst mulige Plads, og at ingen Plads i Virkeligheden kan være for god for et Museum af Nationalmuseets Rang.

Under Henvisning hertil skal Bestyrelsen derfor tillade sig at henstille, at den Skitsekonkurrence, der ventelig i en nærmere Fremtid vil blive udskrevet angaaende Forslag til Museets endelige Ordning, stiller de konkurrerende Arkitekter frit med Hensyn til Stedet for Museets Opførelse, i hvilken Forbindelse man skal tilføje, at man maa anse det for udelukket, at der af de Bidragydere, der efter Forlydende i Dagspressen har stillet de af dem tegnede Bidrag til Raadighed specielt for Udskrivning af en Konkurrence, skulde blive stillet Krav om, at Bidragene kun maatte anvendes i dette Øjemed, saafremt Konkurrencen ensidig tog Sigte paa Museets Forbliven i Prinsens Palæ. «

UDTALELSER I PRESSEN

Bestyrelsen kan just ikke smigre sig med, at dens Henvendelse til Undervisningsministeriet har faaet nogen blid Modtagelse af den københavnske Presse. »Politiken« betegner i sit Nummer for den 20. Juli Bestyrelsens Forslag som en »forrykt« og »ganske dødfødt« Plan uden dog at motivere denne Karakteristik nærmere, ligesaa lidt som Bladets Redaktion har ment at skylde sine Læsere at give blot et kortfattet Referat af Skrivelserns Indhold. »Socialdemokraten« samt »Berlingske Tidende«s og »Nationaltidende«s Morgenudgaver for den 20. Juli aftrykker derimod det væsentligste af Skrivelserns Indhold, men erklærer sig efter nogle Bemærkninger af almindelig Karakter for uenig med Bestyrelsen, hvorimod »København« i det store og hele slutter sig til Bestyrelsens Anskuelser. Medens »Berlingske Tidende« i sin Morgenudgave i det væsentlige forholdt sig refererende, bringer Aftenudgaven for den 20. Juli en redaktionel Artikel »Et Vildspor —«, der antyder, at Bestyrelsens Skrivelse er et Forsøg paa at splitte og forpurre de Bestræbelser, der gaar ud paa at sikre Museets Fremtid. I Artiklen siges endvidere følgende:

»Det vilde i Sandhed være besynderligt, om en Forening, der havde *Hovedstadens* Aand i sig og dens Borgeres Følelse med sig, havde lagt en Kontramine som Forskønnelsesforeningens Flytteplan. Men saaledes er Forholdet heller ikke. Naar vi stadig taler om Forskønnelsesforeningen, er det af sproglige Nemhedshensyn. Den Henvendelse, Foreningens *Bestyrelse* har rettet til Undervisningsministeren, dækker *ikke* en blandt Foreningens Medlemmer overvejende Anskuelse, ja synes endog at være i Strid med en fremherskende eller dog meget kraftigt repræsenteret Modstemning i Foreningens raadgivende Udvalg. Det er en Bestyrelse, der har taget Affære, en Bestyrelse af en noget tilfældig Sammensætning og domineret af Arkitekter, hvis Egenskaber som Bygningskunstnere vi paa ingen Maade vil beklikke, men hvis særlige og ensidige Synsmaade giver sig af sig selv og heller ikke paa nogen Maade fornægter sig i Henvendelsen.

Vi kan ikke erkende, at selve den kunstneriske Betragtning i Henvendelsen er dybt funderet. Den kræver *Uforanderlighed* for Prinsens Palæ og det tilsluttende Gadebillede, og ingen vil bestride, at det her drejer sig om Værdier, der i fuldt Maal kan kræve sig respekterede. Men Huset og Stedet er ikke blot et Hus og et Gadebillede, er ikke blot historisk ved sine Sten og ved sin Stil. Det er *Nationalmuseets* gamle Hjemsted, og Sagen staar nu paa, om vi skal give dette Hjemsted, saa godt og saa sandt vi formaar, en Indretning, der svarer til dets Formaal og dets Betydning for Folkets Liv. Men derfra vil vi ikke lade os afskære ved den blotte Henvisning til, at det ikke kan gøres uden Tilbygninger og Forskydninger i Gadebilledet. Et saaledes begrundet Veto vilde i mange Tilfælde have umuliggjort Skabelsen af Bygningsværker, der nu regnes for kostelig Arkitektur. Er det udelukket, at vor Tids danske Arkitekter kan løse Spørgsmaalet om Nationalmuseets Bevarelse paa dets gamle Sted? Hvis Arkitekterne ikke findes i Forskønnelsesforeningens Bestyrelse, er de saa heller ikke til at opdrive udenfor den? Det er det, vi vil se.

Og Hovedstaden og Landet kan paa dette Punkt ikke lade sig noget sige af en Forenings-Bestyrelse, der bruger kraftige Ord uden at kunne lægge anden Myndighed end sin egen i den. I Virkeligheden burde Henvendelsen til Ministeriet kun være fremkommet som Udtryk for selve Foreningens konstaterede Overbevisning. Nu er der syndet ikke blot mod Sagen, men ogsaa mod Takten, og Følgerne kan meget vel tænkes at ville blive skæbnsvangre for Forskønnelsesforeningens Sammenhold. «

I »Nationaltidende«s Aftenudgave for den 20. Juli fremkom en Redaktionsartikel, i hvilken der bl. a. udtales følgende:

»... Alle de mange, der nu igennem ret lange Tider har virket stort eller smaat for Løsningen af denne pinagtigt paatrængende Folkesag, vil sikkert med Glæde hilse ethvert Forslag, der kunde forkorte Fristen, vi endnu har tilbage, inden vi trygt kan nyde vort umistelige nationale Klenodie. Tiltalende vilde det ogsaa være, om en altfor langvarig Lukning af Museet derved kunde undgaas. Men netop, naar vi lader vor utaalmodige Længsel tale, melder det Spørgsmaal sig, om ikke en langt større og langt vissere Forsinkelse vil indtræde, dersom helt nye Forslag kastes ind, nu da Planen om et Museums-kompleks ved Frederiksholms Kanal allerede er ved at sætte sig fast, anerkendt først og fremmest af Nationalmuseets egne Folk. Der maatte i alt Fald mere umiddelbart indlysende Argumenter til, for at Offentlighedens Opmærksomhed skulde afledes fra det foreliggende.

I og for sig var Pladsen under Frederiksberg Slot vistnok særdeles velegnet for et Museumsanlæg; men enten nu en Seværdighed bliver mere eller mindre besøgt ved at komme en Smule paa Afstand af vor Hverdagsfærden — herom kan der vanskeligt siges noget paa Forhaand —, er Stemningen utvivlsomt ikke gunstig for en Flytning saa langt ud i Periferien, og navnlig ikke ud i den Periferi. Det drejer sig ikke netop om et Par Hundrede Skridt længere at gaa. Nationalmuseet i det gamle Kastel var én Ting, Nationalmuseet paa »Berren« noget andet. Overfor dette Forslag vil Tanken om at holde Skatten samlet om det Sted, hvor den først kom til Ære, have et afgjort Overtag.«

Efter nogle Dages Standsning i Diskussionen fremkom der i »København« for den 31. Juli en indsendt Artikel, i hvilken Forfatteren med mange Ord søgte at imødegaa de af Bestyrelsen fremførte Argumenter. Paa denne Artikel fremkom der i Bladet for den 10. August følgende Svar fra Medlem af Foreningens Bestyrelse, Havearkitekt C. TH. SØRENSEN:

»Den Henstilling, som Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse for kort Tid siden sendte til Undervisningsministeriet angaaende det kommende nye Nationalmuseum, gøres i »København« for den 31. Juli d. A. til Genstand for en længere Omtale af Hr. A. F. Lütken. Fordi denne Omtale meget stærkt angriber Foreningen, vil det være rimeligt at imødegaa den, saa meget mere som denne vigtige Sag paa en ganske besynderlig Maade unddrages offentlig Drøftelse.

Paa et vist Tidspunkt — ved Indsamlingens Begyndelse — standsedes al Diskussion om Museets fremtidige Plads, kun af og til i den seneste Tid har Bladene underholdt Læserne med Meddelelser om nye Planer. Saa bringer pludselig »Berlingske Tidende« og »Politiken« samme Dag i Begyndelsen af Juni *omtrent enslydende* ledende Artikler, der meddeler, at »man« er nu ganske enige om at opføre de nye Museumsbygninger ved Prinsens Palæ, og at yderligere Drøftelse og Fremsættelse af andre Forslag vil skade Sagen. Men hvem er »man«? Fra ansvarlig Side er intet fremført om, at en bestemt Plan vil blive foreslaaet til Vedtagelse. *Udenforstaaende ser kun, at en eller anden Indflydelse kræver den en Gang standsede Drøftelse skrinlagt for stedse.*

Foreningen har ment, at denne Sag er alt for vigtig til, at den af mærkelige, ukendte Grunde skal løses paa en Maade, som ingen i Virkeligheden vil hævde er helt god. I Foreningens Henstilling til Ministeriet er nøje begrundet, hvad der sagligt og æstetisk taler for at vælge en ny Plads, derunder er det økonomiske vel paa en Maade af mindre Betydning for Foreningen, men i Virkeligheden mest betydningsfuldt.

Til Museets Opførelse er indkommet to og en halv Million Kroner. Bibeholdes den nuværende Beliggenhed, skal af disse Midler først indkøbes en Del kostbare Grundarealer, bebyggede med værdifulde, tildels ny Bygninger, som maa nedrives. Efter Boligloven skal der skaffes Erstatning for Lejlighederne i de nedrevne Huse — baade i de

indkøbte og i dem, Staden nu ejer —, dette vil ogsaa medføre betydelige Udgifter til Grund-
erhvervelsen og Opførelse af nye Beboelseshuse. Enhver vil kunne forstaa, at det alt i
alt drejer sig om saa store uproduktive Udgifter, at en meget væsentlig Del af de ind-
samlede Penge vil medgaa, før der bliver noget til Istandsættelse og Nybygning for Mu-
seet. Det er i det hele taget besynderligt at anvende Bidragydernes Penge paa en saa uøko-
nomisk Maade. Vælges derimod en Plads som den af Foreningen paapegede, kan de
skænkede Beløb straks og ubeskaaret anvendes til Nybygninger. Her kan Museet faa
den smukkeste Beliggenhed, som ikke paa nogen Maade er ringere, paa mange Maader
langt bedre end den nuværende.

Hvad saaledes Hensynet til de Besøgende angaar, er det et stort Spørgsmaal, om Mu-
seet ikke derude vil tiltrække langt flere, end hvor det ligger nu. Frederiksborgmuseet
har 80,000 Besøgende om Aaret, hvor mange mon Nationalmuseet har? Publikum finder
i et Antal af om ved 400,000 om Aaret ud i Zoologisk Have.

Der er heller ikke fra nogen Side fremført saglige Indvendinger mod den af Forenin-
gen foreslaaede Løsning. »Politiken« erklærede uelskværdigt, at det var en »forrykt
Plan«, uden med et Ord at begrunde, hvori dette forrykte bestaar, hvilket ogsaa vil være
temmeligt vanskeligt. Det er beklageligt, at vore førende Blade søger at skabe en Opinion
paa en saadan, herhjemme hidtil ukendt Maade.

Der er ingen Grund til Forbavselse over Foreningens Initiativ. Bestyrelsen bør selv-
følgelig opfatte sin Stilling saaledes, at en Kreds af Byens Borgere (Foreningen har ca. 3000
Medlemmer) har givet den det Hverv at være paa Vagt for Byens Skønhed og skønheds-
mæssige Udvikling. Her er Tale om at ødelægge et skønt Bykvarter, ganske vist i den
Hensigt at omforme det paa en god Maade. Men det maa selvfølgelig anses for heldigere,
at det værdifulde, som findes, bevares, og at Byen i Stedet for ved denne enestaaende
Lejlighed beriges med noget nyt værdifuldt. At fremkomme med Henvendelsen, trods
Viden om den modvillige Stilling, en Del af Pressen vilde indtage, røber dog et vist Mod,
som ikke skulde være dadelværdigt, tværtimod.

Nogen Forsinkelse af Museumssagens endelige Løsning vil Foreningen ikke kunne
foraarsage ved nu at rejse Spørgsmaalet; den forsinkes snarere ved fortsat Agitation for
Museets Bevarelse i Prinsens Palæ, idet det er mere end sandsynligt, at Omkostningerne
derved ved en endelig Beregning vil vise sig saa meningsløs store, at man af den Grund
maa vælge en anden Plads. «

Et andet Medlem af Bestyrelsen, Brygger VAGN JACOBSEN, Formand for Arbejds-
udvalget i Landsindsamlingen til Museets Sikring, offentliggjorde i »Berlingske Tidende«
for den 12. August følgende Udtalelse:

»Efter min Hjemkomst fra en Maanedes Rejse i Norge har jeg haft Lejlighed til at gøre
mig bekendt med Pressens Omtale af Forskønnelsesforeningens Indlæg i Nationalmu-
seums-Sagen. Nogen velvillig Behandling har Foreningens (Bestyrelsens) Forslag ikke
faaet — tværtimod. Planen synes at skulle slaas ned grundigt og omgaaende, men for
Bidragyderne, der jo udgør mere end 100,000 Personer, saavel her fra Landet som blandt
Danske i Udlandet, kan en saadan total Affejning vel nok forekomme mærkværdig, saa
meget mere, som Offentligheden ikke har faaet forelagt nogen Plan, men kun en Med-
delelse om, at Nationalmuseet skal forblive paa sin nuværende Plads og udvides ved
Hjælp af Køb og Ombygning af de tilstødende Bygninger.

Som Formand for *Arbejdsudvalget* til Landsindsamlingen kan jeg udtale, at hele Ind-
samlingens Agitationskraft hæmmedes meget stærkt af det Faktum, at der ikke forelaa
nogen bestemt Plan. Vi havde ikke meget andet at arbejde med end *Brandfaren ved Prin-
sens Palæ* i Forbindelse med den *manglende Plads*; men Brandfaren var hele Agitatio-

nens Slagkraft. Brandfaren agiteredes der med i Skrift og Tale, og bl. a. benyttedes der et Skilt, hvor den røde Hane galede over Prinsens Palæ. Da det nu er lykkedes ved Befolkningens Offervillighed at samle ca. 2 $\frac{1}{2}$ Million i frivillige Bidrag, saa meddeler man det undrende Folk, at Nationalmuseet skal blive, hvor det er, nemlig i det indtil videre særdeles brandfarlige Prinsens Palæ, *altsaa netop paa det Sted, som 1 $\frac{1}{2}$ Aar i Forvejen tjente som Skræk og Advarsel!* Som Medlem af »Forskønnelsen«s Bestyrelse har jeg i høj Grad Medansvar for Foreningens Skrivelse til Undervisningsministeriet — og det er jeg glad for. Den stærke Kritik maa man jo finde sig i, naar man tror, at man arbejder for det rette. Det er i det store og hele heller ikke saa meget *virkelige Argumenter*, der er fremført imod Indholdet af »Forskønnelsen«s Skrivelse, som det er *Bestræbelser for at skabe Stilhed om Sagen*, der har været fremherskende, ganske vist under Maske af at nedsable »Forskønnelsen«s Forslag. Men et *Hemmelighedens Slør* hviler tilsyneladende over Vandene, og Nyttens heraf er ikke umiddelbart indlysende. Naar »Forskønnelsen«s Forslag kritiseres saa skarpt, saa maa man til Gengæld ogsaa have Lov til at argumentere imod *Tanken* om at lade Nationalmuseet blive beroende i Prinsens Palæ. Thi det er ganske klart, at *Brandfaren ikke* kan fjernes fra Prinsens Palæ i de nærmeste overskuelige Aar, og det er mindst lige saa klart, at Opkøbene af de endnu manglende Huse vil blive en pebret Fornøjelse, og det er ligeledes fuldkommen sikkert, at *Ombygningen* af disse Huse vil koste en *uforholdsmæssig Masse Penge*. Enhver, der har lidt praktisk Erfaring paa det sidste Omraade, vil paa Forhaand tænke med Rædsel derpaa, men uden maa det siges at være saare beklageligt, dersom Lovgivningsmagten med Nationalmuseet i Spidsen benytter de indsamlede (og bevilgede) Midler til at nedrive *fredede Bygninger*. Det vil næppe undlade at sætte sine Spor paa mange Omraader i Fremtiden — at det vil stimulere Folks Lyst til at yde Bidrag eller hæve Respekten for »Autoriteterne«, er næppe sandsynligt.

Men endelig er det *ikke* klart, at Bidragyderne har givet deres Penge til disse Formaal; derimod ved man, at Pengene blev givet for at *sikre Nationalmuseets Skatte imod Brand* og for at skabe den nødvendige *Plads hurtigst muligt*. Men de Løfter, man ved Landsindsamlingens Begyndelse indirekte gav Bidragyderne, opfylder man ikke nu, thi det vil tage meget længere Tid at omforme og ombygge Prinsens Palæ med tilstødende Huse, end det vil tage, hvis man fulgte Planen om Nybygninger.

Bedst vilde det jo være, om man skred til Handling saa hurtigt som muligt. Det har hele Folket Ret til at vente og forlange. De 2 $\frac{1}{2}$ Million Kroner venter utaalmodigt paa hurtig og frugtbar Anvendelse.

I en Redaktionsartikel af 16. August svarede »Berlingske Tidende« under den lidt af-sides lydende Overskrift »Til Sagen —« følgende:

»Indsamlingen til Nationalmuseet har praktisk og faktisk sikret de økonomiske Forudsætninger for en Løsning, der kan blive Opfyldelsen af Nationens Pligt overfor Museet. Det synes allerede at være gaaet nogle af Minde, at Indsamlingen netop kun havde dette økonomiske Formaal, at det lykkelige Initiativ, den skyldte sin Tilblivelse, netop ytrede sig som en Frigørelse fra alle andre Problemer end dette ene: at fremskaffe det første fornødne — Pengene.

Det turde være en fuldkommen Misforstaaelse, at det vilde have gavnet Indsamlingen, om Anvendelsen af Pengene paa Forhaand var blevet knyttet til en bestemt Plan, et uforanderligt Sted. Og det er sikkert, at havde denne Betingelse skullet opfyldes, var Indsamlingen blevet udskudt ad calendae græcas. Den Meningskamp om Sted og Plan, som nu søges oparbejdet, vilde nemlig i saa Fald have været at udkæmpe, forinden man kunde henvende sig til Offentligheden om Pengene. Man vilde da — forinden — have

set »Forskønnelsen«s Bestyrelse drage i Leding for Kravet om, at Museet skulde flyttes til Frederiksberg og rejses dér som et Bygværk i Tidens suveræne Aand — for ikke at bruge et saa farligt Udtryk som Stil. Men det tør nok siges, at »Forskønnelsen«s Bestyrelse ikke vilde være blevet ene om Budet; det er selvindlysende, at Indsamlingstanken vilde være blevet slaaet ned af et Haglvejr af Projekter, og at de forskellige Indehavere af den eneste rette Løsning vilde have indviklet sig i en Nærkamp med al mulig Udsigt til at overbevise Publikum om det umulige i overhovedet at komme til Sagen.

Det var denne Fare, der blev undgaaet ved at tage Indsamlingen først. Men Indsamlingen fik ogsaa en anden Betydning. Idet Udsigten til, at den økonomiske Sikring af Sagen rykkede nær, opstod der ganske naturligt hos Initiativets og Sagkyndighedens Mænd en Trang til at gøre denne økonomiske Sikring frugtbringende saa hurtigt som muligt; det havde Hast med at faa Museets uvurderlige Samlinger betryggede, det skyldte man ogsaa Bidragyderne, det havde de uimodsagt Krav paa. Og saaledes avlede Initiativet til Indsamlingen nyt Initiativ, og ganske naturligt samlede Overvejelserne sig om den Tanke at bevare Nationalmuseet paa dets historiske Sted. Saaledes maatte det komme; besynderligt, at nogen har kunnet vente sig andet, har kunnet være blind for, at i Vrimlen af Flytte-Projekter vilde Befolkningens Følelse for Nationalmuseet søge Hvile just dér, hvor Befolkningen gennem Menneskealdre har fundet Museet.

Det er rigtigt nok, at »Forskønnelsen«s Bestyrelse har udpeget et andet Sted; men lad Foreningens Medlemmer udtale sig, og man vil faa noget andet at høre. Havde Bestyrelsen ikke med en ilde anbragt Selvmodighed undladt at høre det raadgivende Udvalg, vilde vi sikkert ogsaa fra denne Forsamling have hørt interessant Nyt. Og ganske vist er Brygger Vagn Jacobsen, der sidder i »Forskønnelsen«s Bestyrelse, ogsaa Formand for Landsindsamlingens Arbejdsudvalg, og Hr. Jacobsen har her i Bladet udtalt sig mod Bevarelsen af Museet paa dets gamle Sted. Men at Hr. Vagn Jacobsen er i Overensstemmelse med sig selv, er en Kendsgerning af rent personlig Natur, ikke en Konstatering af nogen i Arbejdsudvalget fremherskende Anskuelse. Og rent bortset fra Korporationers og Personers Synspunkter — i denne Sag gælder det først og sidst om at anvise den Løsning, der er i væsentlig Overensstemmelse med Nationens Sind og Bevidsthed, og som opfylder de museumstekniske Betingelser for Sikkerhed, og som kan tilvejebringes indenfor et rimeligt Tidsrum og for de Pengemidler, der staar til Raadighed.

For Nationen vil det uden al Tvivl være en fuldgyltig Ordning, at Nationalmuseets Nytid skabes ved organisk Udvikling, stedligt og arkitektonisk, af det gamle Museum. Det kan gøres under Sagkundskabens Garanti og *med fuld Tilslutning fra de Mænd, hvis Indsats har haft afgørende Betydning for den Samling om Sagen, der har faaet sit kontante Udtryk i en Nationalgave paa halvtredie Million Kroner.**)

Saa er der nu kun tilbage at undersøge, om de rent materielle Forhold kan indordnes under en tilfredsstillende Løsning, og om vore Arkitekter i saa Fald er deres Side af Opgaven voksen. Det er det, der skal undersøges, det er her et Resultat — positivt eller negativt — tiltrænges, og tiltrænges snarest muligt. Kan Prinsens Palæ og dets Omgivelser opfylde Forudsætningerne for en Nationalmuseet og Nationen værdig Fremtid? Lad os dog faa dette Spørgsmaal besvaret; lad Opgaven blive stillet, lad Konkurrencen sætte ind.

Alle vil være enige om, at den Afgørelse, der saa skal træffes, maa være alsidigt og fuldstændigt betryggende, give enhver rimelig Sikring for, at det, hvortil Millionerne er givet, bliver baade Pengene og Offerviljen værd. Og viser det sig, at dette ikke i fuldt Maal kan opnaas — nuvel, saa vil alle bøje sig for Nødvendigheden af at give Nationalmuseet et andet Hjemsted.

Men der maa stiles lige og i det hurtigt mulige Tempo mod en principiel Afgørelse.

*) Fremhævet af os. Red.

Alt andet vil være uforsvarlig Forsinkelse, uforsvarlig overfor Museet, uforsvarlig overfor Pengenes Givere — en Fremgangsmaade, der ved mere eller mindre luftige Forepejlinger fjerner Sagen fra dens Gennemførelse.«

Paa denne Artikel gav Brygger VAGN JACOBSEN den 17. August følgende Gensvar:

»I Omtalen af mig, qua Formand for Landsindsamlingens Arbejdsudvalg, kan det se ud, som om jeg har villet give det Udseende af, at jeg talte (skrev) ogsaa paa Arbejdsudvalgets Vegne; jeg er den første til at beklage, hvis Læserne har faaet den Opfattelse af mine Udtalelser, det har selvfølgelig ikke været min Mening — at en Misforstaaelse kunde indsnige sig paa dette Punkt, har ligget udenfor min Tanke. I Artiklen »Til Sagen« staar der: »I denne Sag gælder det først og sidst om at anwise den Løsning, der er i væsentlig Overensstemmelse med *Nationens* Sind og Bevidsthed og opfylder de museumstekniske Betingelser for *Sikkerhed*, og som kan tilvejebringes *indenfor* et rimeligt *Tidsrum* og for de *Pengemidler*, der staar til Raadighed.« Jeg maa have Lov til at hævde, at Landsindsamlingens hele Agitationskraft hvilede i det Faktum, at *Prinsens Palæ i sig selv var og er meget brandfarligt*, og at et Museum, der ligger mellem to Gader med Huse lige overfor, *er* og bliver mere brandfarligt *beliggende* end et Museum (med uerstattelige Skatte), der ligger paa en aaben Plads omgivet af Træer og Haver.

Senere hedder det i Artiklen »Til Sagen«: »Kan Prinsens Palæ og dets Omgivelser opfylde Forudsætningerne for en Nationalmuseum og Nationen værdig Fremtid? Lad os dog faa dette Spørgsmaal besvaret, lad Konkurrencen sætte ind o. s. v.«. Det er dette, Bestyrelsen for Forskønnelsen ikke rigtig har troet paa og derfor stillet sit Forslag til Undervisningsministeriet; thi lad os nu bare ikke glemme, at hele Arbejdet gik ud paa at *ruske Folket op til offervillig Daad, fordi Prinsens Palæ ikke* egnede sig til at huse Nationens Skatte *baade* paa Grund af Brandfaren ved selve Bygningen og Omgivelserne og paa Grund af Pladsmanglen. Paa *denne* Agitation kom der 2½ Million ind ved frivillige Gaver fra alle Lag i det danske Folk baade ude og hjemme. Jeg synes, det er at *narre* Bidragyderne, naar man først beder om Penge til »et Hjem for Nationens Skatte«, idet man peger paa det nuværende Hjems *uforsvarlige Mangler*, og saa bagefter, naar man *har* faaet Pengene *i god Tro til de Mænds Navne, der stod bag*, da at sige til Giverne: »Ja, nu bliver vi alligevel, hvor vi er.« Jeg har derfor fundet det rigtigt og mere i Overensstemmelse med mine Begreber om fair play at give mit Navn til et Forslag, *der svarer til Agitationen for Indsamlingen*. Men ogsaa fordi Forskønnelsens (Bestyrelsens) Forslag utvivlsomt vil være *billigere og hurtigere gennemførligt* end en Ombygning af Prinsens Palæ og de andre Huse, som er eller skal inddrages. Det skal Tiden nok vise.«

HEMMELIGE KRÆFTERS SPIL —

Efter denne Redegørelse, som vi har gjort saa fyldig, for at det ikke skal kunne siges, at vi har stukket noget under Stolen af det meget, der er sagt *imod* det fremsatte Forslag om at bygge en ny Museumsbygning ved Foden af Frederiksberg Bakke, ønsker Bestyrelsen at fremsætte nogle supplerende Bemærkninger.

Allerførst vil vi gerne spørge: *Hvilke* er de hemmelige Kræfter, der bevirker, at denne vigtige Sag unddrages en virkelig offentlig Drøftelse; *hvad* er det for Kræfter, der udfra en forudfattet Mening om, at Museet skal forblive i Prinsens Palæ, søger at forhindre, at Bestyrelsens Forslag tages under alvorlig Overvejelse? *Hvorfor* maa vi ikke faa at vide, hvad det er for Grunde, der taler for, at Nationalmuseumsspørgsmaalet økonomisk, kunstnerisk og museumsteknisk nu *kun* kan løses ved, at Museet forbliver paa sin nuværende Plads og udvides til at optage Husblokken Stormgade, Vestervoldgade og Ny

Vestergade —, medens man tidligere bedømte en tilsvarende Plan ganske anderledes. I 1922 udarbejdedes, som det vil erindres, en Plan, der gik ud paa at inddrage de Staten tilhørende Ejendomme Nr. 17 og 19 i Stormgade under Prinsens Palæ og at flytte Etnografisk Museum til en Nybygning ved den gamle Hestgardekaserne i Frederiksholms Kanal. Om denne Plan udtales i »Socialdemokraten« for 21. Nov. 1922 bl. a. følgende: »Den Museumsplan, der her er tvangsindlagt i den offentlige Debat, er efter alle sagkyn- diges Skøn ganske utilfredsstillende. Det har ved Undersøgelserne vist sig, at for at ud- vide og ombygge Prinsens Palæ er det nødvendigt at skride til meget omfattende Fun- damentarbejder. Den Grund, hvorpaa Museet er bygget, var paa Christian IVs Tid Sejl- løb. Stedet er saa sumpet, at man maa flere Meter ned for at finde fast Bund«. End- videre oplystes, at denne Plans Virkeliggørelse vilde koste over 6 Millioner Kroner.

HAR VI EN OFFENTLIG MENING?

Naar dette har kunnet skrives for 4 Aar siden, forstaar man ikke den relative Tavsh- ed, hvormed Museumssagen nu som efter en fælles Aftale omgives.

Er det da saaledes, at den offentlige Mening afgik ved Døden i Sommeren 1926?

Den foreliggende Sag er et betydningsfuldt offentligt Anliggende af lige stor kulturel Betydning for Hovedstaden og hele Landet. Og det er ikke nok at affærdige Bestyrel- sens paa alvorlig og ansvarsbevidst Overvejelse byggede Forslag med en flot Bemærk- ning om, at det er »en forrykt og ganske dødfødt Plan«. Saa let kommer man nu allige- vel ikke udenom denne Sags Realitet.

Og det er heller ikke nok, at man — som man har gjort — henviser til, at Bestyrel- sen kun taler paa sine egne og ikke paa samtlige Foreningens Medlemmers Vegne. Be- styrelsen taler paa *Foreningens* Vegne i Kraft af det Mandat, dens Medlemmer har givet den, og Henvisningen til, at Bestyrelsen ikke har spurgt Foreningens Medlemmer, for- inden den har fremsat sit Forslag, er dog vist en lidt for letbenet Parade. Vi kan trygt forsikre, at Bestyrelsen har overvejet denne Sag meget grundigt i fuld Forstaaelse af Sagens Betydning, og vi tror at kunne sige, at vore Overvejelser har været adskilligt mere dybtgaaende, end Tilfældet kan have været paa de Bladredaktioner, hvor Besty- relsens Forslag omgaaende blev fejlet til Side.

BESTYRELSEN OG DET RAADGIVENDE UDVALG

Blandt de Indvendinger, der — Sagens Realitet iøvrigt ganske uvedkommende — er fremført, er ogsaa den, at Foreningens raadgivende Udvalg ikke deler Bestyrelsens Me- ning om det rigtige i at flytte Museet til den paa pegede Plads ved Foden af Frederiks- berg Bakke. Hertil er at bemærke, at der under Bestyrelsens Forhandlinger med det raadgivende Udvalg ikke fra dettes Side blev fremført saadanne saglige Indvendinger, at Bestyrelsen kunde se sig foranlediget til at ændre sin Opfattelse. Den eneste Indven- ding af saglig Art var den, at Foreningen ikke burde anbefale en Bebyggelse af den paa- gældende Plads, eftersom dennes Indlemmelse i Frederiksberg Have derved for stedse var udelukket. Hertil kunde det — forekommer det os — med Rette gøres og blev ogsaa gjort gældende, at denne Plads aldrig har hørt til Frederiksberg Have. Og under Forhandlingerne blev det ogsaa af Raadet selv betonet, at Bestyrelsen naturligvis kunde tage Hensyn eller lade være at tage Hensyn til de faldne Bemærkninger, saafremt Besty- relsen efter at have gjort Sagen til Genstand for nye Overvejelser mente at burde fast- holde *sit* Standpunkt. Bestyrelsen maatte have frie Hænder til at gøre, hvad den ansaa for rigtigt.

SAGENS ØKONOMISKE SIDE

At Sagens økonomiske Side er et Spørgsmaal, som ikke direkte vedkommer nær- værende Forening, er selvfølgelig rigtigt, og er allerede betonet i vor Skrivelse til Mini-

steriet; men Pengespørgsmaalet lader sig i en Sag af saa stort økonomisk Omfang, som Opførelse af en ny Bygning for Nationalmuseet er, ikke borteliminere. Thi hvad er det, der ved Museets Forbliven i Prinsens Palæ først skal skaffes Penge til, før der kan blive Tale om Penge til selve Nybygningerne? Ejendommene i Stormgade Nr. 21—31, Vestervoldgade Nr. 91—103 samt Ny Vestergade Nr. 12, der alle endnu er i privat Eje, *skal erhverves til Nedrivning*. Disses Ejendomsskyldværdi er 1,925,000 Kr. De nævnte Ejendomme samt den Staten tilhørende — i 1886 erhvervede — Husrække Nr. 1—19 i Stormgade indeholder foruden en Række Butikker *c. 100 Beboelseslejligheder*, for hvilke der i Henhold til Boligloven skal opføres tilsvarende Erstatningslejligheder. Opførelse af 100 Lejligheder blot à 2 Værelser andetsteds vil efter den af Københavns Kommune for Tiden anvendte Beregningsmaade ikke kunne gennemføres for mindre end *c. 9000 Kr. pr. Lejlighed* eller *c. 900,000 Kr.* Denne Sum vil der imidlertid til Dels kunne ses bort fra, eftersom Lejeindtægten naturligvis kan forrente en Del af Opførelsessummen, men regner man blot med det førstnævnte Beløb af *c. 2 Millioner Kr.*, bliver der af den indsamlede Sum kun et Beløb af *c. 1½ Mill. Kr.* tilbage, og vi vilde gerne stilles Ansigt til Ansigt med den, der tror, at man for den halve Million + Statens Bidrag — der under de nuværende økonomiske Vanskeligheder næppe kan ventes at blive større end *2½ Million Kr.* samt de gamle Ejendomme i Stormgade — kan magte at brandsikre de gamle Bygninger og opføre en ny Museumsbygning paa Karreen. Var det saa ikke bedre at opføre det nye Museum paa den af Bestyrelsen paa pegede Plads, hvor der straks kan tages fat, og hvor den forhaandenværende Sum kan komme til Anvendelse uden Afkortning af nogen Art.

MUSEET HAR ENDNU INGEN »HISTORISK« PLADS

Blandt Argumenterne, der skal tale for Museets Forbliven i Prinsens Palæ, fremføres Gang paa Gang, at kun dér vil Museet have sin *historiske Plads*. Dette bør dog vist betegnes som en for Tilfældet afpasset Overdrivelse, eftersom Oldsagssamlingen først er overført til Prinsens Palæ i 1853, og at *Samlingen først fik Navn af »Nationalmuseum« ved kongelig Resolution af 28. Januar 1892*. Selv med Udgangspunkt i det første Aarstal har Museet altsaa kun i 73 Aar haft til Huse i Prinsens Palæ, saa med Henvisningen til den historiske Plads er det altsaa kun smaat bevendt.

LIDT OM AFSTANDENE

Blandt andre af de kunstige Indvendinger, der er fremsat mod Bestyrelsens Forslag om Museets Henflytning til Frederiksberg, er ogsaa den, at Afstanden fra Byens Centrum til Pladsen paa Frederiksberg vil blive for stor. Denne Indvending turde være let at gendrive, naar henses til, at der til Kuppet, hvortil man — ogsaa Museets Direktør, jvf. foran, Side 49 — endnu saa sent som i Januar 1925 gerne havde set Museet henflyttet, fra Hovedbanegaarden er 2800 Meter, til Pladsen paa Frederiksberg kun 2160 Meter; og medens Adgangen til Kuppet i sporvejstrafikal Henseende var besværlig, synes der til Pladsen paa Frederiksberg baade en radiær Linje (ad Vesterbrogade) og en Ringlinje (Jagtvej—Falkonerallé—Pileallé—Langgade), saaledes at man pr. Sporvogn vil kunne komme lige til Museets Dør fra et hvilket som helst Sted i Byen.

Læs endnu engang Dr. MACKEPANGS Anbefaling af 22. Januar 1925 af Kastelsplanen:

»... I Kuppet er der god og rigelig Plads baade nu og i en overskuelig Fremtid, og i langt højere Grad end ved Prinsens Palæ opnaar man tillige her, at Museet faar en isoleret og brandsikker Beliggenhed. ... Langelinjes Nærhed vil jo heller næppe være til Skade for Besøget«. Indsæt i foranstaaende »Pladsen paa Frederiksberg« i Stedet for »Kuppet« og »Zoologisk Have, Søndermarken og Frederiksberg Have« i Stedet for

»Langelinje«, og man vil faa at se, at Forslaget om Museets Henflytning til Pladsen paa Frederiksberg ikke er saa »forrykt« og »ganske dødfødt«, som man fra visse Sider — ganske vist uden den nøjere Undersøgelse, som en saa kategorisk udtalt Dom vel nok burde forudsætte — vil gøre den til.

Hvad Mulighederne for et udvidet Besøg paa Nationalmuseet angaar, behøver vi blot at henvise til den Kendsgerning, at et Museum paa Frederiksberg vil ligge saa at sige lige midt i det myldrende Liv — ikke mindst om Søndagen, der vel nok er den Dag, da det brede Publikum har bedst Tid til at gaa paa Museum —, medens Slotsholmskvarteret om Søndagen hører til de mest øde og forladte Kvarterer i Byen.

Man har sagt, at Museets Nærhed af Undervisningsministeriet var en Fordel i administrativ Henseende. En saadan Udtalelse synes at godtgøre, at man i Bestræbelserne for at faa alt med, der kan tale til Gunst for Museets Forbliven i Prinsens Palæ, bogstavelig talt skraber Bunden. Ja — det maa indrømmes, at denne Nærhed er uomtvistelig, eftersom Ministerium og Museum ligger paa hver sin Side af Frederiksholms Kanal, og at det naturligvis kan have sin Behagelighed, at man — om det skulde være — kan gaa barhovedet fra Ministeriet til Museet og omvendt, men naar man i Aarevis har kunnet administrere Frilandsmuseet i Lyngby, saa finder man ogsaa nok uden større Vanskelighed Udveje for en departemental Administration af Nationalmuseet, selv om dette ligger paa Frederiksberg.

SKAL AFGØRELSEN UDskydes?

Endnu har vi tilbage at omtale en Artikel af Docent VILHELM WANSCHER (»Politiken« 17. Aug.), i hvilken Artikel bl. a. udtales følgende:

»Jeg tiltræder ganske den Opfattelse, som, efter at Kastelsplanen er opgivet, er Nationalmuseets Embedsmænds, at Museet bør blive paa sin historiske Plads i det mindste for Tiden — den Opfattelse, som ogsaa »Politiken«s Redaktion har gjort til sin. Samtidig mener jeg, at vi nu har Ret til at kræve en snarlig Ombygning af Museet, saa vidt den Sum, der er indsamlet, strækker til; og dette Arbejde bør Museets hidtidige Raadgiver, Arkitekt Mogens Clemmensen, lede, da han er inde i Sagen som ingen anden. Jeg foreslaar, at der straks tages fat paa Bygningen af et saa stort trefløjet Hus paa Museets Grund bag Palæet, at de to kostbare Hovedsamlinger, det saakaldte »Oldnordiske Museum« og »Etnografisk Museum« kan rummes deri, og endvidere, at Palæet selv brandsikres. Dette vil efter Brandchefens Udtalelse kunne gøres effektivt ved Fornyelse af Trapperne og ved Indbygningen af et Cementtag under det ydre Tag. Brandsikkerheden for hele Museet vil saaledes kunne naas. Det vil blive nødvendigt at drage Tandlægeskolen i Stormgade noget tilbage, hvilket let lader sig gøre; ellers behøver man ikke at gøre Brug af Statens Grunde i Stormgade eller at foretage de dyre Ekspropriationer af Huse i Vestervoldgade.

Saaledes vil Spørgsmaalet om Sikringen af Nationalmuseet kunne løses formentligt for den indkomne Sum af 2½ Mill. Kr., og man vil ikke have foregrebet en Løsning paa andet Grundlag ad Aare, da Palæet og det nybyggede Hus bag ved dette altid vil have sin fulde Værdi for Administrationen, og Pengene saaledes kan frigøres paa ny, hvis man ønsker det.«

Da »Politiken«s Redaktion hverken i det paagældende Nummer af Bladet eller senere ses at have taget Afstand fra Docent WANSCHERS Udtalelse om, at Redaktionen er enig med ham i, at Museet skal blive i Prinsens Palæ »i det mindste for Tiden«, medens den endelige Løsning af Museumsspørgsmaalet udskydes til senere Tider, staar i hvert Fald »Politiken« ikke længere paa det Standpunkt, som Bladets Redaktion 10 Dage forinden forfægtede i en Artikel den 7. August, hvor det siges, »at alle, som har Indsigt

i Museets Forhold og Indflydelse paa dets Fremtid, er enige om, at det skal ligge, hvor det ligger, og udvides til en fast Bygningsblok med Front mod Stormgade, Frederiksholms Kanal, Ny Vestergade og Vestervoldgade«. Docent WANSCHERS Forslag synes iøvrigt ikke at være realisabelt efter Direktør MACKEPANGS foran (Side 49) citerede Udtalelser om, at der paa den nuværende Grund hverken er Plads til den øjeblikkeligt paakrævede eller den fremtidig nødvendige Udvidelse, og man skulde iøvrigt næppe tro, at nogen vilde finde sig i, at den endelige Løsning af Museumssagen nu atter udsættes til senere Tider.

AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER

Bestyrelsen nærer i denne Sag kun det ene Ønske, at der maa skabes den *bedst mulige Løsning*, og ingen er berettiget til at drage dens Forsikring herom i Tvivl.

Bestyrelsens Henvendelse til Undervisningsministeriet mandede ud i Henstillingen om, *at man ved den Skitse-Konkurrence, der skal udskrives, ikke ensidig tog Sigte paa Museets Forbliven i Prinsens Palæ, men stillede de konkurrerende mere frit med Hensyn til Stedet for Museets Opførelse*. At Bestyrelsen fremdrog Pladsen ved Foden af Frederiksberg Bakke, var kun den naturlige Konsekvens af de indgaaende Overvejelser, som den for sit Vedkommende havde ladet dette Spørgsmaal blive Genstand for.

Dersom »alle de, der har Indsigt i Museets Forhold og Indflydelse paa dets Fremtid« har Ret i, at Museet bør forblive paa sin nuværende Plads, bør de ikke være bange for Resultatet af den af Bestyrelsen ønskede Konkurrence. Og dersom Resultatet af Konkurrencen skulde blive dette, at Planen om Prinsens Palæ er den bedste, naar alle Hensyn: æstetiske, økonomiske, brandtekniske, byplanmæssige og museumstekniske, tages i Betragtning, *saa skal ogsaa denne Plan gennemføres*. Dette skal Bestyrelsen for sit Vedkommende være den første til at indrømme.

Men man maa ikke forlange, at Bestyrelsen skal lade Argumenterne for at faa andre Muligheder *prøvede* afvise med en Henviisning til, at en Konkurrence, hvorved *andre Forslag* kan komme til Orde, vil forhale Sagens Løsning i Modsætning til en Konkurrence om Tilbygning (eller Ombygning) paa et bestemt Sted, og man maa især ikke forlange, at Offentligheden i dette Tilfælde skal bøje sig for andre Meninger end deres, der repræsenterer *Sagkundskaben*. Den private Indsamlingskomité fortjener alle Medborgeres varmeste Tak og Paaskønnelse for dens Initiativ, hvorved det har været muligt at indsamle et Beløb af 2½ Million Kr.; men vi kan ikke tro andet, end at Komiteen paa sin Side vil være den første til at protestere mod den Komiteen tillagte Hensigt (jfr. Side 57 nederst), at den skulde ville være medbestemmende ved Afgørelsen af, hvor det ny Museum skal ligge. Om dette Spørgsmaal er alene *Sagkundskaben* kompetent til at udtale sig . . . og det maa tilkomme *Rigsdagen* — som hele Landets Repræsentation — at sige det afgørende Ord bl. a. under Hensyn til, at *Rigsdagen af Statens — 3: Befolkningens — Midler skal bevilge et Beløb, der, saafremt denne Sag overhovedet skal kunne løses, bliver væsentlig større end de 2½ Mill. Kr., der er indsamlet ad privat Vej*.

BESTYRELSEN FOR
FORENINGEN TIL HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE

GAVLREKLAMER

FORENINGEN til Hovedstadens Forskønnelse har i sit Tidsskrift gentagne Gange fremdraget Spørgsmaalet om Anvendelsen af Gavle til Reklamebrug.

Efter den Udvikling, den moderne Reklame i de senere Aar har taget, maa det være klart for enhver, at man ikke kommer udenom denne Form for Reklame, men at man maa regne med Gavlreklamen som en Faktor i Bybilledet, og det vil iøvrigt ogsaa være urigtigt at bestride, at der ved Siden af mange uheldige Gavlbemalinger allerede nu findes Gavlreklamer, der uimodsagt maa erkendes at være en Berigelse af Gadebilledet. Forklaringen herpaa er, at de vedkommende Reklamer er gjort med rigtig Forstaaelse af, hvad det er, det i denne Henseende kommer an paa: nemlig en Kombination af den rette Fornemmelse af Reklamens inderste Formaal og en kulturpræget Smag.

Set fra Foreningens Standpunkt bør det fremhæves, at Reklamer i Almindelighed kun bør finde Sted paa Gavle af midlertidig Karakter, paa Gavle, der vender ud mod ubebygget Grund, og som indenfor en overskuelig Tid kan ventes dækket af en Bygning.

Det vil sikkert være haabløst at forsøge at faa fjernet alle de Reklamer, der enten er grimme eller er anbragte paa Gavle, der aldrig burde have været udleverede til Bemaling, og Foreningens Bestyrelse har derfor ment, at man fremfor at føre en i Resultatet som Regel negativ Kampagne mod Gavlrædslerne hellere bør tage et Arbejde op for at hidføre en almindelig Smagsforbedring paa dette for Byens Udseende saa betydningsfulde Omraade. Det er jo en Kendsgerning, at disse Gavlreklamer efter deres Natur i stærkest Grad paatvinger sig Offentlighedens Opmærksomhed. Som en naturlig, ja man kan sige som en selvfølgelig Ting anbringes disse Reklamer fortrinsvis paa Gavle, der er de mest fremtrædende i Gadebilledet, eller som kan ses paa den længst mulige Afstand; men netop af denne Grund gælder det om, at først og fremmest disse Reklamer fremtræder paa en saadan Maade, at de ikke virker som et Slag i Ansigtet paa al god Smag, men tvertimod saaledes, at man hurtigt forsoner sig med dem, finder dem naturlige og smukke, ja at det vilde mærkes som et Savn, dersom man skulde undvære dem.

For at bidrage sit til, at Arbejdet med Fremstillingen af Gavlreklamer kunde komme under Røgt og Pleje derved, at der til denne Fremstilling, i højere Grad end Tilfældet er nu, knyttedes en virkelig kunstnerisk Assistance, har Foreningen henvendt sig til Dansk Reklame-Forening med Forslag om et Samarbejde til Fremme af denne Sag. Der er derefter nedsat et Fællesudvalg, bestaaende af følgende Medlemmer: for Forskønnelsesforeningen Brygger VAGN JACOBSEN (Udvalgets Formand), Foreningens Formand, Arkitekt ALF. COCK-CLAUSEN, Overretssagfører STEFAN HETSCH, Maleren Professor AKSEL JØRGENSEN samt Foreningens Sekretær, kgl. Fuldmægtig OTTO ASMUSSEN; for Dansk Reklame-Forening Administrator LOUIS HENIUS, Sekretær SVEND A. HOLBÆK, Direktør C. JESPERSEN og Presse-Attaché ROGER NIELSEN.

Dette Fællesudvalg har derefter paa de to Foreningers Vegne udarbejdet nedenstaaende Betingelser for en offentlig Konkurrence.

INDBYDELSE TIL KONKURRENCE OM FORSLAG TIL SMUKKE GAVLREKLAMER

Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse og Dansk Reklame-Forening indbyder herved danske Kunstnere til offentlig Konkurrence om Forslag til smukke Gavlreklamer.

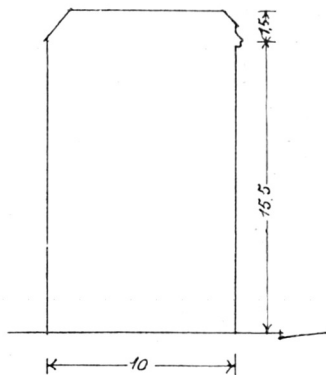
1. I nærværende Hefte er gengivet 11 københavnske Gavle med paamalede Reklamer. Ved hvert Billede er tilføjet en Opmaaling i Størrelsesforholdet 1 : 400. Det bemærkes udtrykkeligt, at disse Gavlreklamer ikke er valgte som specielt gode eller som specielt

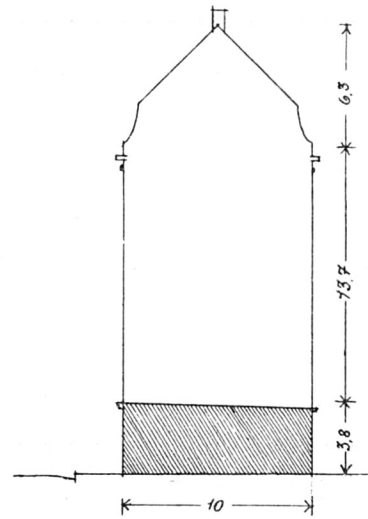
Gavl 1. Nørrebrogade
(Jernbanecoverskæringen).

Gavl 2. Amagerbrogade 7.

Gavl 1.

Gavl 2.

daarlige Reklamer; ved Udvælgelsen har det afgørende Hensyn været at finde nogle Gavle, der i Kraft af deres Form og Beliggenhed i særlig Grad fandtes egnede til Reklamer. Blandt de viste Gavlreklamer findes nogle, der viser en god og rigtig Løsning af Problemet, men ogsaa nogle, hvor de tilstedeværende Betingelser kunde være udnyttede bedre.

2. Konkurrencen omfatter udelukkende Forslag til Reklamer paa disse 11 Gavle. Som Reklameobjekter kan anvendes dels de i dette Hefte gengivne Reklamer, enten saaledes, at Reklamen males paa den Gavl, hvorpaa den er vist, eller paa en anden af

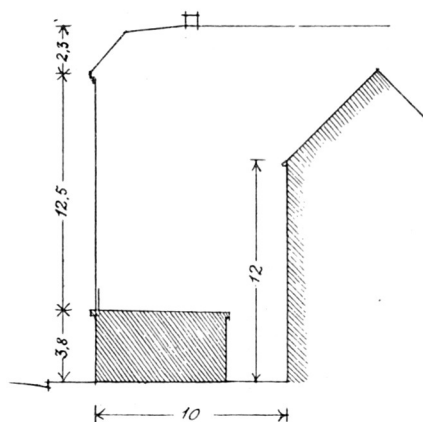
Gavl 3.

Falkonerallé 96.

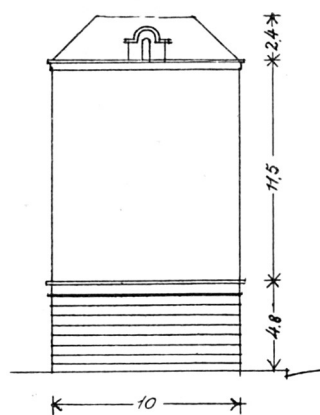

Gavl 4.

Rolighedsvej 22.

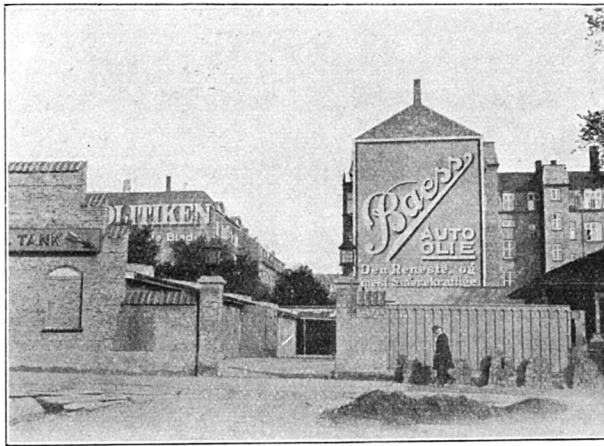
Gavl 3.

Gavl 4.

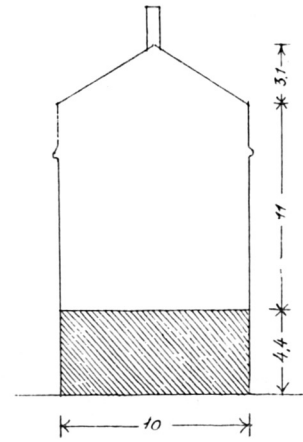
de viste Gavle afpasset efter Maalene, dels en hvilken som helst Reklame, der for Tiden findes paa Gavle i København eller Frederiksberg. Benyttes en Reklame, der ikke er gengivet i dette Hefte, skal det paa Forslaget angives, hvorfra Eksemplet er hentet.

3. De konkurrerende skal bibeholde det væsentligste af den i Reklamen (de her gengivne eller de selvvalgte) benyttede Tekst, hvorimod de er fritstillede med Hensyn til Tekstens og eventuelle Figurers indbyrdes Placering, ligesom de er fritstillede med Hensyn til Skriftart, Farver etc. Saafremt det Firma, for hvilket der reklameres, anvender et almenkendt Firmamærke, maa dette ikke udelades.

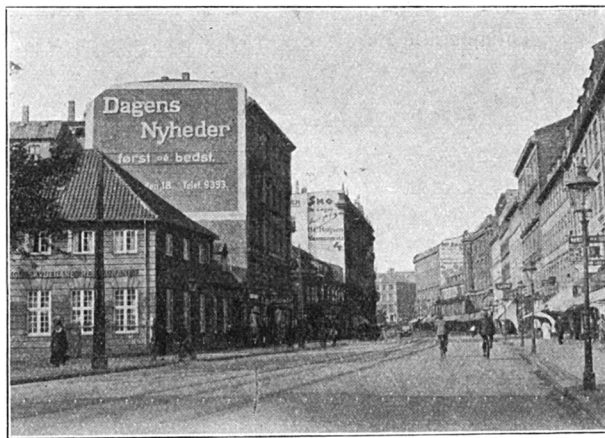

Gavl 5.

Dr. Priemes Vej (set fra
Frederiksberg Allé [Sommerlyst]).

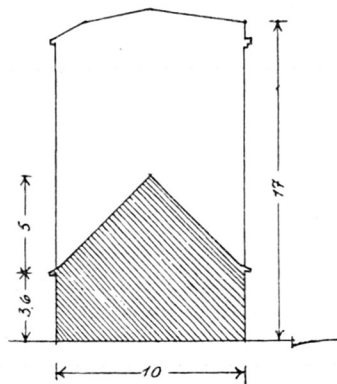

Gavl 5.

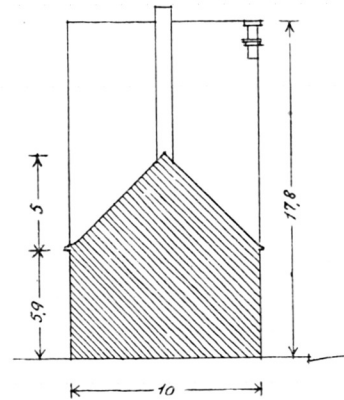

Gavl 6 og 7.

Vesterbrogade 61 og 65.

Gavl 6.

Gavl 7.

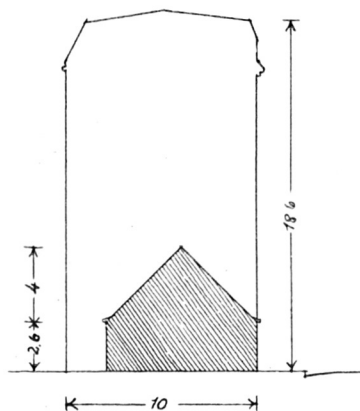
Gavl 8.

Frederikssundsvej 13.

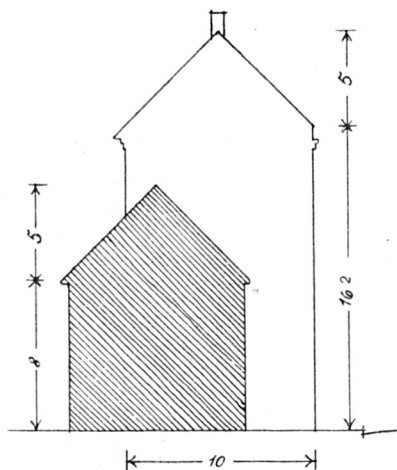

Gavl 9.

Vesterbrogade 198.

Gavl 8.

Gavl 9.

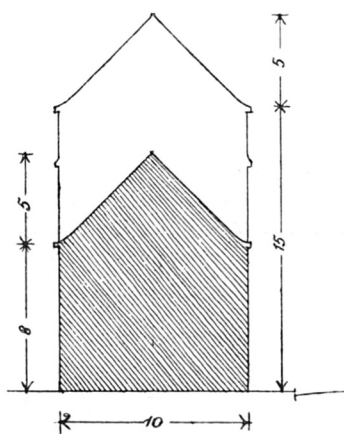
4. Der bør lægges den største Vægt paa at fremskaffe den størst mulige Helhedsvirkning af Reklamen, ligesom der maa stræbes hen til at opnaa en Reklamevirkning, der fuldtud tilfredsstiller de Krav, der maa stilles til en moderne Forretningsreklame, samtidig med at Kravene til kunstnerisk Beherskelse og Smag (bl. a. Valg af Farver) ikke tilsidesættes.

5. Forslagene skal være farvelagte og i den 20-dobbelte Størrelse af de i Heftet viste Opmaalinger, altsaa i Størrelsesforholdet 1 : 20. Forslagene skal være tegnede paa holdbart Papir af Format 140×70 cm, hvor det første Maal angiver Papirets Højde, det andet Bredden. Tegningerne maa ikke være opspændte paa Ramme eller klæbede paa Pap, men skal indleveres i Rulleform.

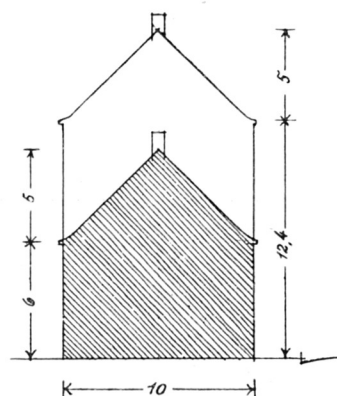

Gavl 10 og 11.

Amagerbrogade 42 og 36.

Gavl 10.

Gavl 11.

6. Forslagene skal være forsynede med Motto eller Mærke. Navneseddel indeholdende Forslagsstillerens Navn og Adresse skal være indlagt i en lukket og forseglet Konvolut, der forsynes med det samme Motto eller Mærke som Forslaget og indleveres sammen med dette.

7. Et Forslag maa kun indeholde Reklamering paa een Gavl. Ønsker en deltagende Kunstner at indgive mere end eet Forslag til Reklamering paa den samme eller paa flere Gavle, maa saadanne Forslag indgives under hvert sit særlige Motto eller Mærke, og de tilhørende Navnesedler lægges i hver sin lukkede og forseglede Konvolut.

8. Der disponeres over et Beløb af 1600 Kr., der uddeles i 3 Præmier paa henholdsvis 800, 500 og 300 Kr.

9. Bedømmelsen af de til Konkurrencen indkomne Forslag foretages af et Udvalg, bestaaende af Formanden for Dansk Reklame-Forening, Direktør JOHS. E. BØRRESEN, Formanden for Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse, Arkitekt ALF. COCK-CLAUSEN, Sekretær SVEND A. HOLBÆK, Stadsarkitekt POUL HOLSØE og Professor ved Kunstakademiet AKSEL JØRGENSEN.

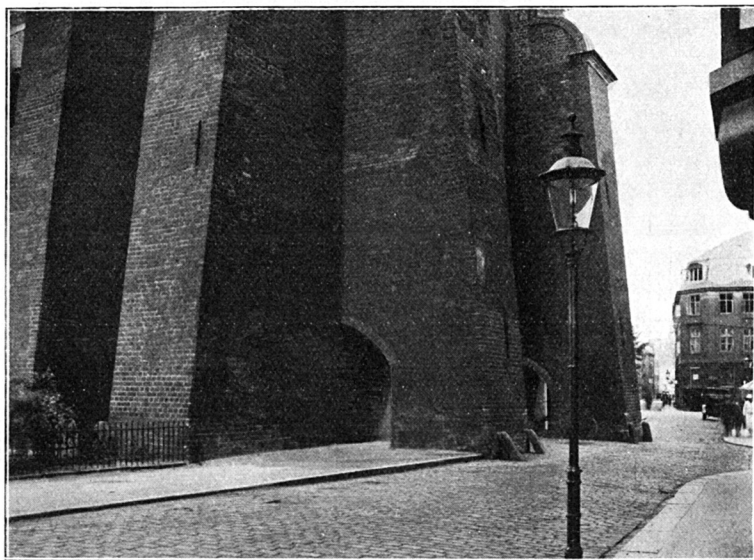
10. Efter endt Bedømmelse vil samtlige til Konkurrencen indkomne Forslag blive offentligt udstillede her i Byen.

11. Tegninger og Navnesedler skal indleveres til Forskønnelsesforeningens Kontor, St. Kannikestræde 13 (aabent Mandag, Onsdag og Fredag Kl. 4—7 Eftm.), inden Onsdag den 2. Februar 1927 Kl. 7 Eftm. Ved Indleveringen gives en Kvittering, der for de ikke-præmierede Forslags Vedkommende tjener som Legitimation ved disses Tilbagelevering efter endt Udstilling. Tilbageleveringen finder Sted fra Forskønnelsesforeningens Kontor; for Forslag, der ikke er afhentede inden den 1. Maj 1927, paatager Foreningen sig intet Ansvar.

12. De præmierede Forslag forbliver de konkurrenceudskrivende Foreningers Ejendom. Præmietagerne har intet Krav udover Præmiebeløbene, men bevarer den fulde kunstneriske Ejendomsret over deres respektive Forslag.

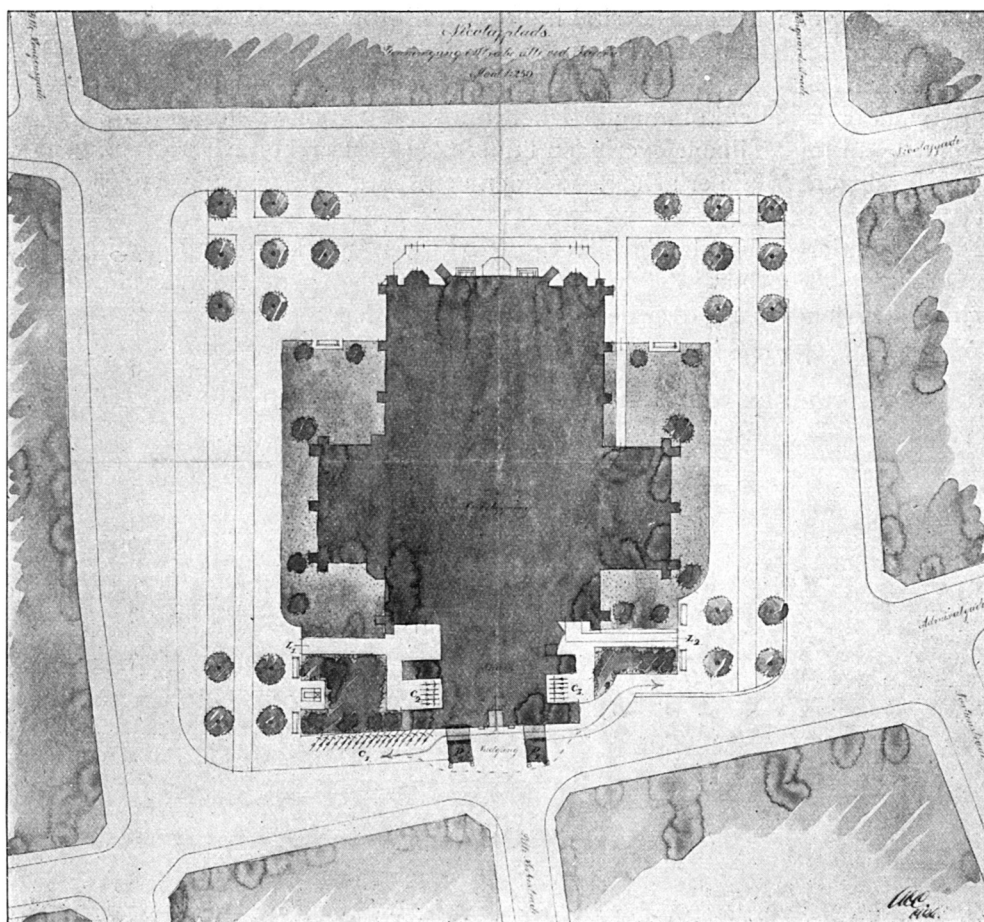
København, den 20. November 1926.

BESTYRELSEN FOR FORENINGEN TIL HOVEDSTADENS FORSKØNNELSE.
BESTYRELSEN FOR DANSK REKLAME-FORENING.

REGULERING AF FORHOLDENE VED NIKOLAJ TAARN

FÆRDELSFORHOLDENE foran Hovedindgangen til Nikolaj Kirkebygning er som bekendt særdeles vanskelige, idet Kørebanen er indsnævret af de store Stræbepiller. Den ene af disse Stræbepiller er gennembrudt, men da den anden er murfast med Taarnet, kan Fodgængerpassagen ikke foregaa langs Taarnet, men tvinges ud paa Kørebanen. Under Henvisning til disse Vanskeligheder og det Faremoment, de rummer, har Bestyrelsen henstillet til Magistraten at gennembryde ogsaa den anden Stræbepille. En saadan Gennembrydning vil ikke støde paa konstruktive Vanskeligheder, og Bekostningerne vil i Henhold til et af Bestyrelsen indhentet Tilbud kun andrage ca. 1250

Kr., i hvilken Sum er indbefattet Gennembrydning, Skalmuring i Gennembrydningen i Forbindelse med Hjørnerne, Muring af ny Hvælvning og delvis Reparation og Fugning af den gamle Kirkemur, Afhugning og Tilpasning af den gamle Sokkel og Opretning af de gamle Afvisersten, Brolægning i Aabningen m. v. samt Opstilling af Plankeværk paa begge Sider af Pillen under Arbejdets Udførelse.

Bestyrelsen har samtidig henstillet, at der søges tilvejebragt en Ordning med Hensyn til de talrige Cykler, der Dagen igennem saa uordentligt anbringes langs Kirkebygningens Gitter. En Ordning vil kunne tilvejebringes som vist paa ovenstaaende Plan, hvor der ved C1 er antydnet Anbringelsen af et aabent Cykelstativ, beregnet paa de Cykler, hvis Ejermænd kun har forbigaaende Ærinde i Bygningen, medens der i Haveanlægene ved C2 og C3 med Adgang fra Laagerne L1 og L2 er vist indrettet Stativer (eventuelt under Halvtag) for Cykler, tilhørende Personer, der ved deres Gerning er knyttet til Bygningen. En saadan Ordning vil endvidere muliggøre Fjernelse af det Redskabsskur, der for Tiden er opstillet ved C3, idet de Redskaber, som dette Skur rummer, formentlig uden større Besvær vil kunne opbevares paa et mindre iøjnefaldende Sted.

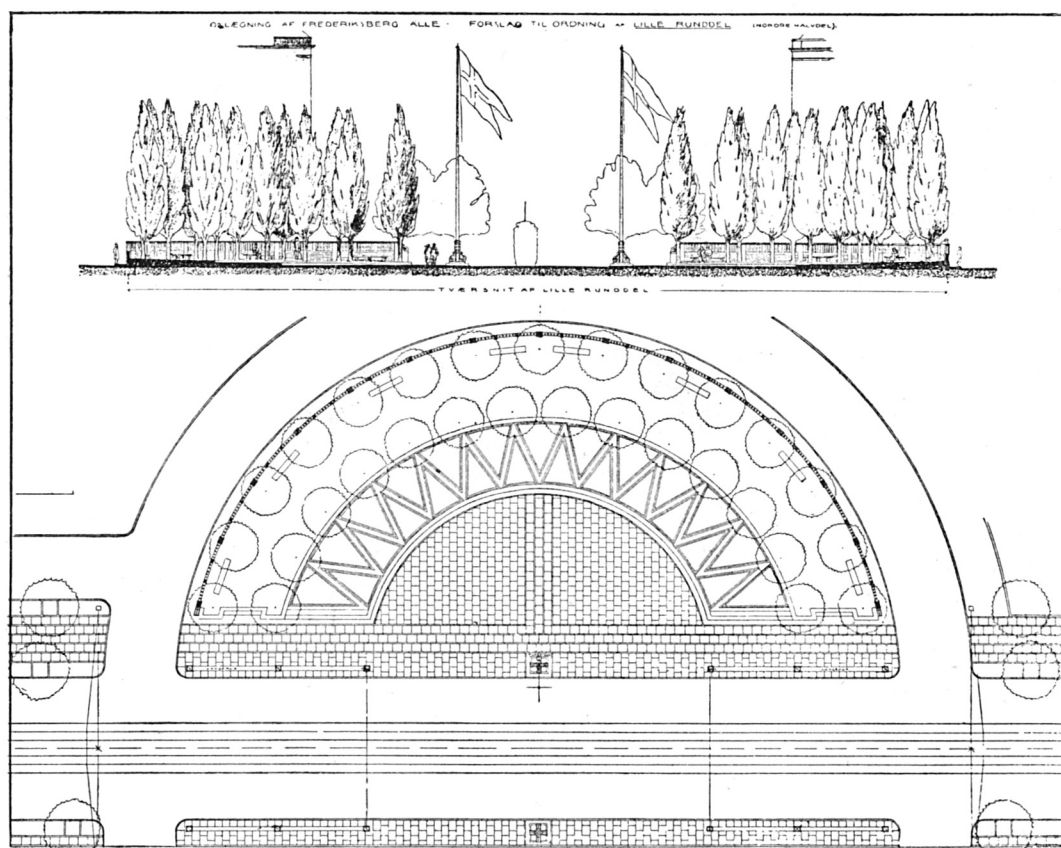

Fig. 1. Den oprindelige Plan til Reguleringen af Lille Runddel.

REGULERINGSPLAN AF FREDERIKSBERG ALLÉ

Som omtalt i Forskønnelsen Nr. 1 (Side 5) blev Resultatet af den af Foreningens Bestyrelse til Frederiksberg Kommunalbestyrelse rettede Henvendelse angaaende Reguleringen af Frederiksberg Allé det negative, at Kommunalbestyrelsen fastholdt Planen om Fældningen af begge Trærækker i Alleen (dog med Undtagelse af de gamle store Træer langs Kirkegaardsmuren). Paa dette Punkt har Foreningen saaledes ikke kunnet hidføre nogen Forandring, og man har i den forløbne Sommer haft den tvivlsomme Fornøjelse at se Frederiksberg Allé ligne et krigshærget Landskab. Over spildt Mælk nytter det som bekendt ikke at klage, og man maa under alle Omstændigheder gøre den Indrømmelse, at Frederiksberg Kommunalbestyrelse har sat alle Kræfter ind paa at gøre Smerten saa kortvarig som mulig. I Efteraarets Løb er Reguleringen i Hovedsagen fuldført, og efter at Plantningen af de nye Træer nu er tilendebragt, kan man danne sig et Begreb om, hvorledes Alleen vil komme til at tage sig ud. Men der vil gaa mindst 15 Aar, før de nye Træer vil give Alleen noget af dens gamle Udseende tilbage, og man maa ikke vente, at de nye Træer nogensinde kan blive saa store som de gamle: Frederiksberg Allé, saaledes som den nuværende Generation har kendt den, maa indrulleres blandt alt det meget andet, der hedder »Det forsvundne København«.

Den af Frederiksberg Kommunalbestyrelse vedtagne Plan til Reguleringen af Frederiksberg Allé omfattede ogsaa en Omlægning af den lille Runddel ved Sct. Thomas. Da

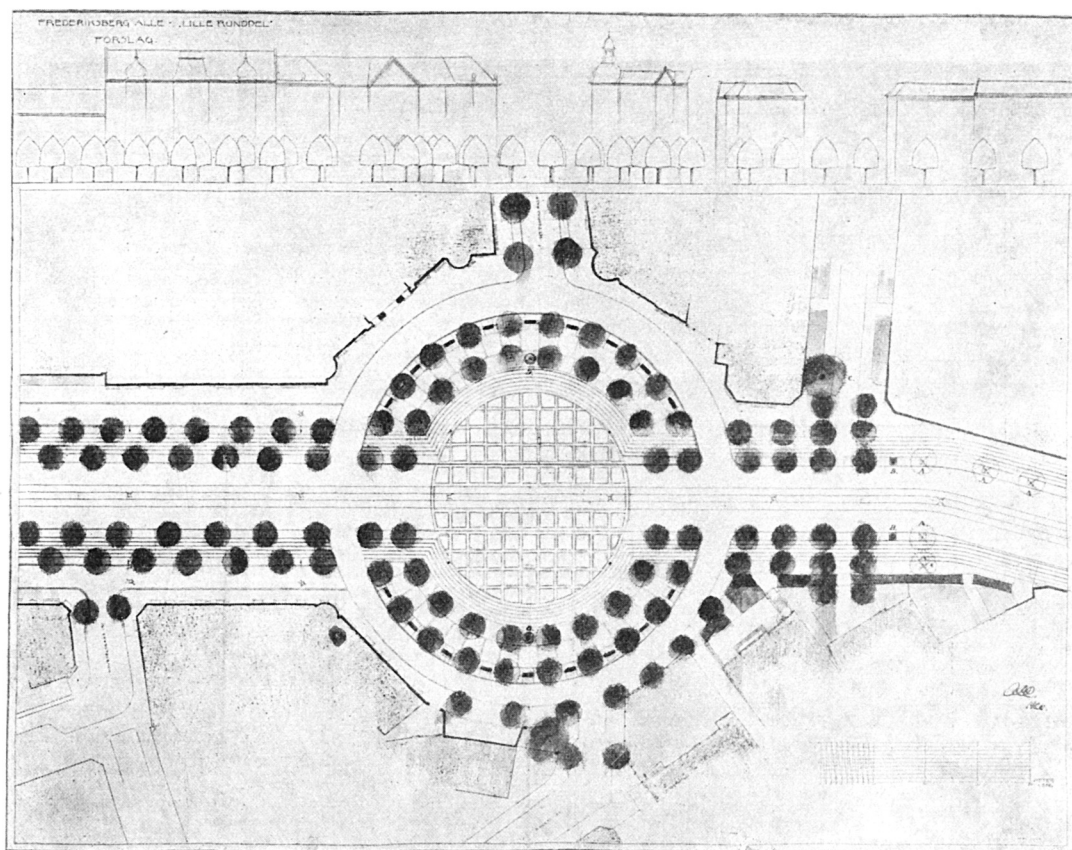

Fig. 2. Den ændrede Plan til Lille Runddels Regulering.

Fig. 4a. Frederiksberg Allé set mod Frederiksberg Haves Indgang.

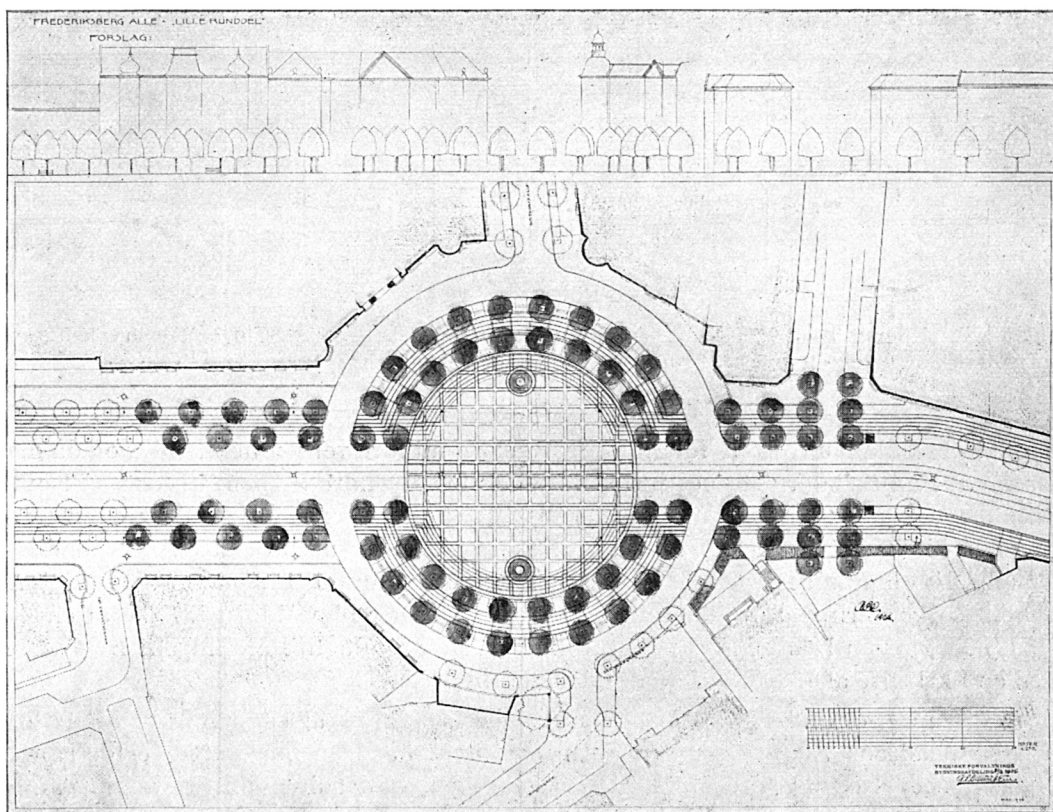

Fig. 3. Den endelige Plan til Lille Runddels Regulering. Kørebane's Flisebelægning er ført helt ind til den indre Trærække, og Fortovsfliserne er lagt mellem den indre og den ydre Trærække. Samtidig er Brøndene flyttet fra den indre Trærække ud paa Pladsen.

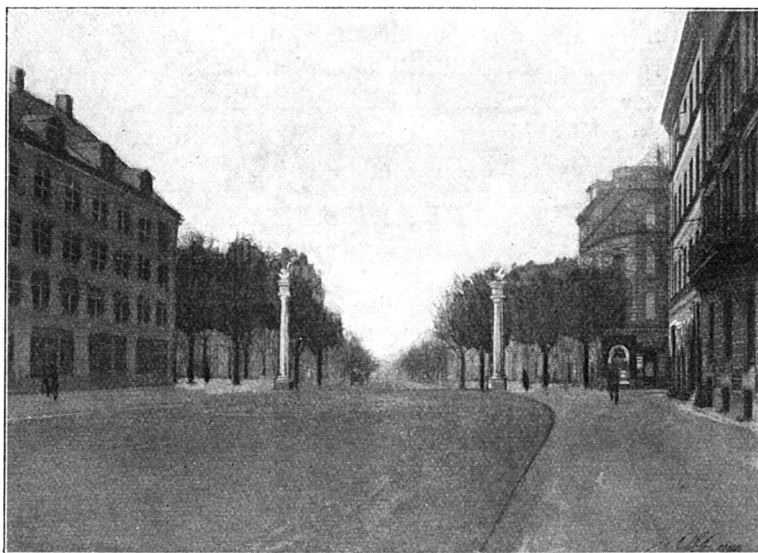

Fig. 4b. Det samme Parti som Fig. 4a. Ved Alleens Begyndelse er foreslaaet opstillet to dekorative Søjler. Til venstre er vist en tænkt Nybygning.

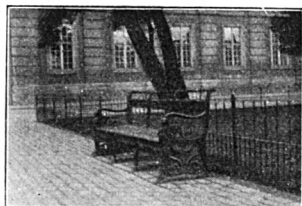

Fig. 5. Bænk foran Thorvaldsens Museum.

Fig. 6. Drikkebrønd paa Frederiksberg Runddel.

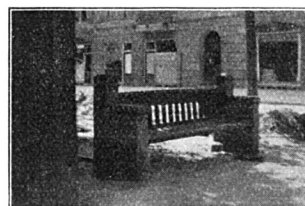

Fig. 7. Betonbænk fra Pilealleen.

denne Del af Planen (Fig. 1) forekom Bestyrelsen mindre vel gennemtænkt, og da der her var et Punkt, hvor der endnu var Mulighed for at ændre Planen, tilskrev vi Kommunalbestyrelsen og tilbød Foreningens Bistand. Bestyrelsen har derefter ved sin Formand, Arkitekt Alf. Cock-Clausen og Professor Aksel Jørgensen deltaget i Forhandlinger med Kommunalbestyrelsens tekniske Forvaltning om Principperne for den lille Runddels Regulering. Resultatet af disse Forhandlinger blev Udarbejdelsen af en ny Plan (Fig. 2), som Den tekniske Forvaltning derefter sendte til Foreningens Bestyrelse med en Skrivelse af 13. Juli af bl. a. følgende Indhold:

»Pladsen har oprindeligt været begrænset af en Rundkreds af Træer, der i sluttet Ring dannede Pladsens Væg og gav den Form og Navn. Paa den nordre Side er de gamle Træer fjernede, og paa den største Del af Sydsiden er det de endnu bevarede gamle Træer, der giver Pladsen Form, hvorimod den Pladsen omgivende Bebyggelse daarligt støtter denne, og hovedsagelig forflygtiger eller modarbejder den. Da disse gamle Træer ikke mere kan bevares, vil Pladsen efter deres Fjernelse faa en meget uregelmæssig og forvirrende Rumbegrænsning, hvorfor man ved Projektet til Nyanlægget har søgt at markere Pladsens cirkulære Form ved en stærkt markeret Linievirkning.

Den lille Runddel maa betragtes som den egentlige Begyndelse, en Slags Indgangs-port til Alleen, som herfra og indtil Afslutningen i den store Runddel gennemføres med ensartet Bredde og Profil, i Modsætning til det østlige Stykke, der som Følge af de udflydende Begrænsninger og knækkede Linier formes som et Omgangsled til Vesterbrogade. Det er derfor naturligt at give Pladsen et stærkere pointeret og mere festligt Præg, der markerer den som Runddel, og som Indgangen til selve Alleen.

Denne ønskede Virkning er tænkt opnaaet ved atter at tilvejebringe en Træ-Kreds som en Slags Væg omkring en cirkulær Midterplads, der knytter de ved den forholdsvis brede Kørebane adskilte Halvdel sammen, og som yderligere Støtte for den runde Pladsvirkning føres Alleens Fliserækker rundt om denne Midterplads mellem denne og den inderste Trærække. Belægningen under Trærækkerne, indtil de omgivende smalle Kørebaners Kantsten, tænkes udført paa Stedet i Flisekarakter inddelt i store Felter, omsluttende Trærnes Riste, der udføres, som de øvrige i Alleen, af Cementstøbning.

Mellem de yderste Træer sættes Bænke, der ogsaa vil tjene til at understrege den cirkelformede Plads.

Pladsen, som nu er stærkt hældende, med Fald fra Øst til Vest, afgraves saaledes, at Planet bliver delvis vandret, de ved denne Afgravning fremkomne større Terrainhøjder ved den østlige Del udnyttes, som vist paa Planen, til en Regulering af Alleens Sider paa det i umiddelbar Fortsættelse af Pladsen værende Stykke, saaledes at der, begrænset ved Bordursten, fremkommer mindre, hævede Partier, der mod Syd (Københavns-

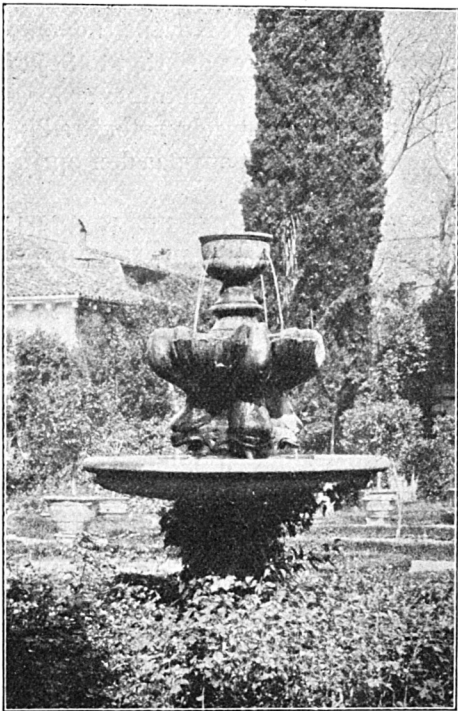

Fig. 8a.

Fig. 8b.

To dekorative Brønde fra Verona.

siden) tilplantes med en lav tæt Plantning mellem et dobbelt Hegn, og mod Nord, paa begge Sider af Passagen til »Frk. Kruses Skole«, belægges med Klinker, svarende til de yderste Fortove i Alleen.

Iøvrigt søges Begrænsningerne, navnlig mod Syd, yderligere understregede ved Hegn for Arealerne her, og med en Trærække som følger Rundingen.

Alleens Midterbelysning føres ubrudt over Pladsen, hvorfor det bliver nødvendigt at anbringe de viste 4 Master, som yderlig skal tjene som Trækmaster for en Del af Ledningerne til Belysningen. Mulig kan disse flyttes ind mellem Træerne. Den øvrige Belysning af Pladsen mener man formentlig bør ske ved Lygtepæle med elektrisk Lys, eventuelt ved Anvendelse af de gamle Frederiksberg-Lygtepæle forsynede med en dekorativ Lygte, og anbragt paa en lav Stensokkel.«

Den samlede Bestyrelse har følt sig meget tiltalt af denne nye Plan, der i Modsætning til den tidligere paa udmærket Maade udnytter de forhaandenværende Muligheder paa denne Plads. I den Betænkning, som Den tekniske Forvaltning havde udbedt sig, fremhævede Bestyrelsen nogle Punkter, paa hvilke der vilde kunne foretages Ændringer, der efter vort Skøn vilde bidrage til at forøge de Muligheder for en god Virkning, som allerede Forvaltningens Plan aabner for Runddelens fremtidige Udseende.

Saaledes foreslog Bestyrelsen at lade Træbeplantningen i Alleen begynde ved Knækket i denne foran det Frelsens Hær tilhørende Bygningskompleks. Paa Planen var vist Anbringelsen af nogle Træer paa Fortovene nærmest Værnedamsvej, og selv om det naturligvis maa erkendes, at disse Træer ikke vilde være uden en vis Virkning set fra Hjørnet af Alleen og Værnedamsvej, vilde Totalvirkningen af Alleen som Adgangsvej til Frederiksberg Have efter Bestyrelsens Skøn blive mere storslaet, dersom man lod

Allébeplantningen begynde dér, hvor Alleen drejer og stiler lige mod Havens Indgang. Som yderligere Markering af Alleens Begyndelse kunde der her tænkes anbragt to Søjler (Fig. 4a og b) eller dekorative Flagmaster. Bestyrelsen maatte for sit Vedkommende foretrække Søjler i Stedet for Flagmaster, men skulde Kommunalbestyrelsen foretrække disse sidste, burde de opstilles som foreslaaet af Foreningen og ikke som paa den oprindelige Plan: midt paa de to Halvdele af Runddelen.

Endvidere foreslog vi at give de Bænke, der tænkes opstillede paa den lille Runddel, en kunstnerisk Form f. Eks. ved at tage til Forbillede de smukke af C. F. Hetsch tegnede Bænke, der er opstillede paa Kongens Nytorv og senere ogsaa paa Sct. Annæ Plads og udfor Thorvaldsens Museum (Fig. 5) og tilbød — saafremt det maatte ønskes — at bekoste Udførelse af de nødvendige Modeller til en saadan Bænks Udførelse til Opstilling. Hvad de øvrige til Opstilling i Alleen bestemte Bænke angik, foreslog Bestyrelsen at anvende en Type som den, der af Københavns Kommune er anvendt i Anlægget ved Grønningen, i hvilken Forbindelse man som Modeksempel paa en uheldig udformet »dekorativ« Bænk henlede Opmærksomheden paa den i Pilealleen opstillede Betonbænk (Fig. 7). Endelig foreslog vi at anbringe paa den lille Runddel to Springvand (Drikkebrønde) af Type omtrent som den af J. V. Dahlerup tegnede Brønd paa den store Runddel (Fig. 6), idet saadanne efter vort Skøn maatte foretrækkes i Stedet for de oprindelig foreslaaede Skulpturer.

Og sluttelig benyttede vi Anledningen til at henlede Opmærksomheden paa, at naar Frederiksberg Kommunalbestyrelse havde vedtaget at fælde alle Træerne i Alleen for at opnaa et ensartet Udseende af Alleens fremtidige Træbeplantning, maatte det forekomme ulogisk at bevare de langs Frederiksberg Kirkegaard staaende Træer. Disse Træer vil ved deres Størrelse aldeles ikke passe ind i den Allébeplantning, der nu forestaar, og om 20—25 Aar, naar Træerne langs Kirkegården ikke længere kan bevares, og den nu forestaaende Allébeplantning er blevet udviklet, vilde man paany staa overfor en mange Aar varende Uensartethed i Alleens Træbestand, som vilde kunne undgaas, dersom man nu gik rationelt til Værks og allerede nu erstattede ogsaa de paagældende Træer med nye. Som tidligere udviklet overfor Frederiksberg Kommunalbestyrelse havde Foreningens Bestyrelse helst set, at man ved Efterplantning havde bevaret den nuværende Frederiksberg Allé længst mulig, men har man nu engang vedtaget at forny Træbestanden fra Grunden, kunde Bestyrelsen ikke se rettere, end at man ikke nu burde blive staaende paa Halvvejen, men at man burde fælde ogsaa de langs Kirkegården staaende Træer og erstatte dem med nye, der kunde udvikle sig paa lige Vilkaar med Alleens øvrige nye Træer. Som det vil være bekendt, har Frederiksberg Kommunalbestyrelse tiltraadt dette Standpunkt og har i Løbet af Efteraaret ogsaa fældet de langs Kirkegården staaende Træer.

Som Følge af, at det var blevet bestemt, at Sporvejslinjen gennem Alleen skulde erstattes af en Omnibuslinje, undergik Reguleringsplanen for Sct. Thomas Runddelen endnu en Ændring til det bedre (Fig. 3), idet det, da Sporvejsskinnerne bortfaldt, blev muligt at gennemføre den paatænkte Mønsterbrolægning over hele Kørebanen, ligesom det derved blev muligt at føre den for den gaaende Færdsel bestemte Flisebelægning, der paa Planen (Fig. 2) ligger indenfor Trærækkerne, ind imellem selve disse, hvorved de danner den naturlige Fortsættelse af Alleens Fliserækker. Man vilde derved ogsaa kunne flytte de foreslaaede Brønde, der oprindelig var tænkt anbragte imellem Træerne, lidt ind paa Pladsen indenfor Trærækkerne, ligesom disse Brønde nu vilde kunne gøres væsentlig større end oprindelig paaregnet. Forudsætningen for Anbringelsen af saadanne større Brønde maatte naturligvis være, at de altid gav Vand, og man benyttede Lejligheden til paa det indstændigste at henstille, at man valgte en saadan Form for disse

Fig. 9a. Lille Runddels sydlige Side inden Reguleringen.

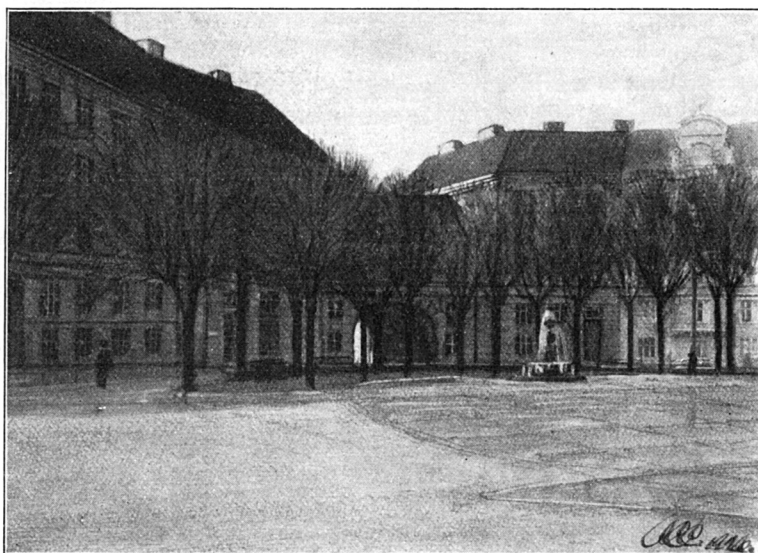

Fig. 9b. Foreningens Forslag til en Ændring af Husrækken.

Brønde, at det effektive Vandforbrug ikke blev større, end at Vandet kan rinde uden for stor Bekostning. Som Eksempel paa saadanne Brønde fremlagde vi Gengivelse af Brønde fra Verona (Fig. 8a og b).

Bestyrelsen har endvidere henstillet, at Kommunalbestyrelsen saa vidt gør ligt sikrede sig Medbestemmelsesret til den fremtidige Udformning af de paa den sydlige Side af Lille Runddel beliggende Ejendomme, eventuelt saaledes, at man i Tilfælde af Ansøgning om Dispensationer ved stedfindende Ombygning lod saadan Tilladelse være afhængig af, at Façaderne udformedes efter en bestemt Plan, saaledes som eksempelvis antydtes paa Fig. 9a og b, af hvilke den første viser Pladsen, som den saa ud inden Reguleringen, den sidste hvorledes den paagældende Husvæg vilde kunne fremtræde som et afsluttet Hele. Paa sidstnævnte Figur er endvidere antydnet, hvorledes Boyesgade kunde tænkes indført paa Pladsen, uden at denne Gadeudmunding kom til at virke forstyrrende paa Sluttetheden af den Pladsen omgivende Husvæg.

Paa disse forskellige Forslag og Henstillinger har Foreningen derefter modtaget følgende Svar af 20. November fra Den tekniske Forvaltning:

Frederiksberg Kommunalbestyrelse har paa sit Møde den 25. Oktbr. 1926 vedtaget det af det tekniske Udvalg i August indstillede Forslag fra teknisk Forvaltning vedrørende den lille Runddel i Frbg. Allé under Hensyntagen til forskellige af den ærede Forening til Hovedstadens Forskønnelse i Skrivelse af 30. Juli 1926 fremsatte Bemærkninger og Forslag, og har derefter anmodet Forvaltningen om at give Foreningen Meddelelse herom.

Vedrørende de i Skrivelsen omhandlede Søjler ved Alleens Begyndelse og Anbringelsen af Springbrønde paa den lille Runddel har Kommunalbestyrelsen udtalt sin Tilslutning til Tanken om, at Alleens Begyndelse bør markeres, idet dog Løsningen af Spørgsmaalene herom og Bestemmelse om eventuel Konkurrence udsættes indtil videre.

Vedrørende det af den ærede Foreningsbestyrelse fremsatte Tilbud om at ville lade udarbejde Modeller til en dekorativ Bænk til Anvendelse paa den lille Runddel skal man meddele, at dette Tilbud med Tak er modtaget, og Forvaltningen skal samtidig meddele, at man paa hver Side har projekteret anbragt 5 Bænke af saa stor Længde, at der foruden Endestykkerne maa anbringes Mellemstøtter for Sæde og Ryg. Radius for en Cirkelbue gennem Bænkens Midte er ca. 31 m, hvorfor man maa skønne, at de enkelte Fag i en 3delt Bænk paa f. Eks. 4,5 m hver for sig kan gøres lige.

